

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY CENTRAL STATISTICAL OFFICE

**MAŁE I ŚREDNIE
PRZEDSIĘBIORSTWA NIEFINANSOWE
W POLSCE W LATACH 2009–2013**

**SMALL AND MEDIUM
NON-FINANCIAL ENTERPRISES
IN POLAND IN 2009–2013**

STUDIA I ANALIZY STATYSTYCZNE
STATISTICAL STUDIES AND ANALYSES

WARSZAWA 2015 WARSAW

Opracowanie publikacji
Preparation of the publication

GUS – Departament Przedsiębiorstw
CSO – Enterprises Department

Kierujący
Supervisor

Katarzyna Walkowska – Dyrektor Departamentu
Director of the Department

Zespół:
Team

Izabella Zagoździńska, Aneta Płatek, Elżbieta Skalska

Przygotowanie danych:
Data preparation

**Jacek Kotowski, Olga Gaca, Aleksandra Foryś,
Elżbieta Szefler**

Projekt okładki
Cover design

Lidia Motrenko-Makuch

Druk i oprawa
Printing and binding

Zakład Wydawnictw Statystycznych
Statistical Publishing Establishment
Warszawa, al. Niepodległości 208

ISBN 978-83-7027-590-7

Publikacja dostępna na stronie internetowej – www.stat.gov.pl
Publication available on the Internet

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła.
When publishing CSO data please indicate the source.

Przedmowa

Oddajemy do rąk Państwa publikację o działalności małych i średnich przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2009-2013. Jej celem było przedstawienie roli, jaką sektor MŚP pełnił w polskiej gospodarce na przestrzeni omawianych pięciu lat. Wyniki badań dostarczyły ponadto danych na temat sytuacji małych i średnich przedsiębiorstw w okresie osłabienia międzynarodowej i polskiej gospodarki, będącym konsekwencją światowego kryzysu na rynkach finansowych.

Głównym źródłem danych były wyniki przeprowadzanych regularnie przez GUS rocznych badań działalności przedsiębiorstw. Powiązanie tych danych z wynikami innych badań, w tym badań podmiotów z kapitałem zagranicznym, badań koniunktury gospodarczej oraz panelowego badania nowych przedsiębiorstw, pozwoliło na dokonanie analiz zachowań małych i średnich przedsiębiorstw w nieco innym, szerszym niż dotychczas ujęciu.

Wyniki przeprowadzonych analiz zaprezentowane zostały dla całego sektora MŚP na tle pełnej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych, a także odrębnie dla składających się na ten sektor – znacznie się od siebie różniących – podmiotów trzech klas wielkości: mikroprzedsiębiorstw, pozostałych małych oraz średnich jednostek. W publikacji przedstawiono też dane o grupie małych i średnich przedsiębiorstw według form prawnych tworzących ją podmiotów (osoby prawne i fizyczne), źródeł pochodzenia kapitału, jaki był do nich wniesiony (podmioty z udziałem kapitału zagranicznego i tylko z kapitałem polskim), a także w przekroju terytorialnym (według województw, w których miały siedzibę). W ostatniej części opracowania zawarte zostały wyniki analiz dotyczących roli, jaką małe i średnie przedsiębiorstwa pełniły w poszczególnych obszarach gospodarki: w handlu, budownictwie, przetwórstwie przemysłowym, a także w wybranych obszarach usług.

Dyrektor Departamentu Przedsiębiorstw

Katarzyna Walkowska

Warszawa, czerwiec 2015 r.

Preface

We present to you a publication on the activity of small and medium non-financial enterprises in the years 2009-2013. The goal of the paper was to present the role of the SME sector in the Polish economy over the five years. In addition, the survey results provided data about the situation of small and medium enterprises in the period of weakening of the international and Polish economy as a consequence of the global crisis on the financial markets.⁷

The main source of data were the results of the annual surveys of activities of enterprises, regularly conducted by the Central Statistical Office (CSO). Linking these data with the results of other surveys, including surveys of entities with foreign capital, business tendency surveys, as well as new enterprises panel, enabled analysing the behaviour of small and medium enterprises in a slightly different perspective, broader than before.

The results of the conducted analysis were presented for the whole SME sector, in comparison to a complete population of non-financial enterprises, as well as separately for entities of three size classes of this sector, significantly different from each other: microenterprises, other small and medium entities. The publication also presents data on the group of small and medium enterprises by legal forms of entities comprising it (legal and natural persons), sources of origin of the capital, which was transferred to them (entities with foreign capital share and those with only Polish capital), as well as by territory (by voivodships, in which the enterprises had their head offices). The last part of the study includes the results of analysis relating to the role the small and medium enterprises performed in particular sectors of economy: in trade, construction, manufacturing, as well as in selected service sectors.

Director of the Enterprises Department

Katarzyna Walkowska

Warsaw, June 2015

Spis treści	Contents	Strona Page
1 Wprowadzenie	Introduction	9
2 Uwagi metodyczne	Methodological notes	13
2.1 Zakres podmiotowy i przedmiotowy publikacji	<i>Scope and content of the publication</i>	13
2.2 Źródła danych	<i>Data source</i>	16
2.3 Objasnienia podstawowych pojęć...	<i>Definitions of basic terms</i>	17
3 Małe i średnie przedsiębiorstwa – podstawowe informacje	<i>Small and medium enterprises – basic information</i>	21
3.1 Liczba przedsiębiorstw	<i>Number of enterprises</i>	21
3.2 Pracujący	<i>Persons employed</i>	22
3.3 Przychody	<i>Revenues</i>	24
3.4 Nakłady na środki trwałe	<i>Outlays on fixed assets</i>	25
3.5 Wartość dodana	<i>Value added</i>	27
4 Małe i średnie przedsiębiorstwa w wybranych przekrojach	<i>Small and medium enterprises in selected cross sections</i>	29
4.1 Małe i średnie przedsiębiorstwa według form prawnych	<i>Small and medium enterprises by legal form</i>	29
4.2 Kapitał zagraniczny w małych i średnich przedsiębiorstwach	<i>Foreign capital in small and medium enterprises</i>	36
4.3 Małe i średnie przedsiębiorstwa według województw	<i>Small and medium enterprises by voivodships</i>	45
5 Małe i średnie przedsiębiorstwa w wybranych obszarach gospodarki	<i>Small and medium enterprises in selected areas of the economy</i>	55
5.1 Handel i naprawa pojazdów samochodowych	<i>Trade and repair of motor vehicles</i>	56
5.2 Budownictwo	<i>Construction</i>	64
5.3 Przetwórstwo przemysłowe	<i>Manufacturing</i>	71
5.4 Usługi	<i>Services</i>	80
5.4.1 Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	<i>Professional, scientific and technical activities</i>	83
5.4.2 Transport i gospodarka magazynowa	<i>Transportation and storage</i>	90
5.4.3 Informacja i komunikacja	<i>Information and communication</i>	97
5.4.4 Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	<i>Human health and social work activities</i>	105
6 Podsumowanie	<i>Summary</i>	111
7 Tablice	<i>Tables</i>	121

Spis tablic**List of table**

		Tablica Table	Strona Page
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach niefinansowych	<i>Basic information on non-financial enterprises</i>	1	123
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach niefinansowych według form prawnych	<i>Basic information on non-financial enterprises by legal form</i>	2	124
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach niefinansowych według form prawnych – struktura	<i>Basic information on non-financial enterprises by legal form – structure</i>	3	126
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach niefinansowych krajowych i z zaangażowanym kapitałem zagranicznym	<i>Basic information on domestic and foreign capital non-financial enterprises</i>	4	128
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach niefinansowych krajowych i z zaangażowanym kapitałem zagranicznym – struktura	<i>Basic information on domestic and foreign capital non-financial enterprises – structure</i>	5	130
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach przemysłowych (sekcje B, C, D, E)	<i>Basic information on industry enterprises (sections B, C, D, E)</i>	6	132
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji przetwórstwo przemysłowe	<i>Basic information on enterprises from section manufacturing</i>	7	133
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji budownictwo	<i>Basic information on enterprises from section construction</i>	8	134
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji handel i naprawa pojazdów samochodowych	<i>Basic information on enterprises from section trade and repair of motor vehicles</i>	9	135
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji transport i gospodarka magazynowa	<i>Basic information on enterprises from section transportation and storage</i>	10	136
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji zakwaterowanie i gastronomia	<i>Basic information on enterprises from section accommodation and catering</i>	11	137
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji informacja i komunikacja	<i>Basic information on enterprises from section information and communication</i>	12	138
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji obsługa rynku nieruchomości	<i>Basic information on enterprises from section real estate activities</i>	13	139
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	<i>Basic information on enterprises from section professional, scientific and technical activities</i>	14	140
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji administrowanie i działalność wspierająca	<i>Basic information on enterprises from section administrative and support service activities</i>	15	141
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji edukacja	<i>Basic information on enterprises from section education</i>	16	142
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji opieka zdrowotna i pomoc społeczna	<i>Basic information on enterprises from section human health and social work activities</i>	17	143

Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji kultura i rekreacja	<i>Basic information on enterprises from section arts and recreation</i>	18	144
Podstawowe dane o przedsiębiorstwach z sekcji pozostała działalność usługowa	<i>Basic information on enterprises from section other service activities</i>	19	145
Liczba przedsiębiorstw według klas wielkości w podziale na województwa	<i>Number of enterprises by size class and by voivodship</i>	20	146
Liczba przedsiębiorstw według klas wielkości w podziale na województwa – struktura	<i>Number of enterprises by size class and by voivodship – structure</i>	21	148
Liczba pracujących według klas wielkości w podziale na województwa	<i>Number of persons employed by size class and by voivodship</i>	22	150
Liczba pracujących według klas wielkości w podziale na województwa – struktura	<i>Number of persons employed by size class and by voivodship – structure</i>	23	152

1 Wprowadzenie

Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią istotną część całego sektora przedsiębiorstw nie tylko z uwagi na ich liczebność, ale i kluczową pod wieloma względami rolę, jaką pełnią w gospodarce. Jest to grupa podmiotów uznawana za istotną dla przedsiębiorczości, odgrywająca znaczącą rolę w tworzeniu nowych miejsc pracy, szybko reagująca na zmiany dokonujące się w otoczeniu społeczno-gospodarczym, dostosowująca swoją działalność do aktualnej sytuacji oraz potrzeb rynku (lokalnego, regionalnego, krajowego, a nawet międzynarodowego) i pojawiających się na nim luk.

Z drugiej strony, podmioty tej grupy prowadzą działalność na mniejszą skalę i nie dysponują takimi zasobami finansowymi jak duże jednostki. Tym samym są w większym stopniu narażone na negatywny wpływ napotykanym na rynku barier i występujących sytuacji kryzysowych, prowadzących w wielu przypadkach do bankructwa i likwidacji przedsiębiorstwa. W szczególności dotyczy to jednostek prowadzących działalność w obszarach, w których występuje na rynku największa konkurencja oraz podmiotów wchodzących dopiero na rynek. Wyniki prowadzonych badań wskazują, że z tej ostatniej grupy średnio tylko co trzecie przedsiębiorstwo jest w stanie utrzymać się na rynku dłużej niż pięć lat.

Wszystko to powoduje, że w podejmowanych przez wielu autorów badaniach działalności przedsiębiorstw, prace

1 Introduction

Small and medium enterprises constitute an important part of the whole sector of enterprises, not only due to their number, but also their role in the economy – crucial in many respects. This is a group of entities regarded as important for entrepreneurship, playing a significant role in creation of new jobs, quickly reacting to changes in the socio-economic environment, adjusting their activities to the current market situation and the market needs (local, regional, domestic, and even international) and the gaps appearing therein.

On the other hand, the entities belonging to this group conduct business activities on a smaller scale and do not have such financial resources as large entities. Therefore, they are more vulnerable to the adverse effect of the barriers encountered on the market and the occurring crisis situations, leading, in many cases, to bankruptcy and liquidation of an enterprise. In particular, this applies to entities conducting business activities in sectors, where the largest competition on the market is present, as well as to units only just entering the market. Survey results indicate that, from this latter group, only every third enterprise, on average, is able to survive on the market for longer than five years.

All this results in the fact that, in research on activities of enterprises undertaken by many authors, the papers devoted to analysis of the behaviour of

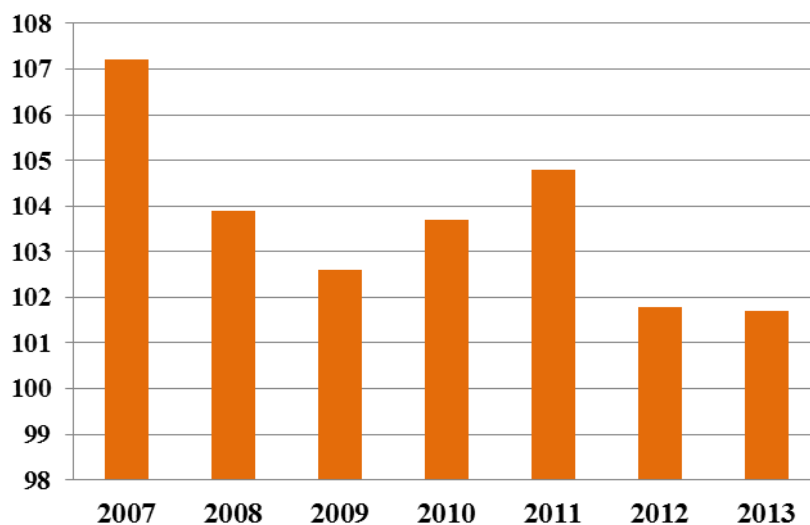
poświęcone analizom zachowań sektora małych i średnich podmiotów zajmują szczególne miejsce. Wyniki są wykorzystywane przez polityków gospodarczych przy tworzeniu i ocenie efektów rządowych programów wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw, mających na celu ułatwienie prowadzenia działalności przez te jednostki i poprawę ich konkurencyjności tak na rynku krajowym, jak i międzynarodowym.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano wyniki prowadzonych przez GUS badań przedsiębiorstw za lata 2009-2013. Pozwoliło to na przedstawienie małych i średnich przedsiębiorstw na tle całego sektora przedsiębiorstw w okresie, w którym mogły napotkać trudności będące konsekwencją ogólnoświatowego kryzysu finansowego, którego pierwsze symptomy zaobserwowano w wielu krajach już w 2007 r. W Polsce kryzys ten nie wywołał aż tak znaczących skutków, jak w innych państwach, w tym w krajach Unii Europejskiej, tym niemniej był on odczuwalny w całej gospodarce. W skali makroekonomicznej sytuacja na globalnych rynkach finansowych wpłynęła na spowolnienie tempa przyrostu PKB (choć nie spadku – jak miało to miejsce w wielu krajach), następującego w Polsce od 2008 r. Bardziej znaczący spadek dynamiki PKB odnotowano rok później – w 2009 r. W ślad za stabilizującą się sytuacją na rynkach globalnych, przez kolejne dwa lata także i w Polsce sytuacja ulegała stopniowej poprawie, po czym nastąpił ponowny spadek dynamiki PKB.

the sector of small and medium entities occupy a special place. The results are used by economic politicians in development and results evaluation of government support programs for small and medium enterprises, aiming at facilitating conducting activities by these entities and improving their competitiveness on the domestic, as well as international market.

The present study discusses the results of surveys of enterprises, carried out by the Central Statistical Office (CSO) for the years 2009-2013. This enabled presenting small and medium enterprises as compared to the whole sector of enterprises in the period, when they could encounter difficulties as a consequence of the global financial crisis, the first symptoms of which had been observed in many countries as early as in 2007. In Poland, this crisis did not have an impact as significant as in other countries, including the countries of the European Union. Nevertheless, it was noticeable in the entire economy. On a macroeconomic scale, the situation on global financial markets affected the slowdown in the GDP growth rate (although a decrease did not occur – as it was the case in many countries), which had started in Poland in 2008. A more considerable decrease in the GDP dynamics was recorded a year later – in 2009. Following the steadily stabilizing situation on global markets, for the next two years, also the situation in Poland was gradually improving, after which another decrease in the GDP dynamics took place.

Wykres 1. Dynamika PKB* w latach 2007-2013
ceny stałe, rok poprzedni=100

* Zgodnie z ESA 2010.

Pogarszająca się międzynarodowa sytuacja gospodarcza miała też wpływ na zachowania polskich przedsiębiorstw, nie tylko tych, które były ściśle powiązane z gospodarką globalną z racji prowadzonej działalności eksportowej czy importowej, czy też tych, w których był zaangażowany kapitał pochodzący z innych krajów bądź należących do grup międzynarodowych. Także i te podmioty, w których zaangażowany był tylko kapitał polski, zmuszone zostały do prowadzenia bardziej ostrożnej strategii działania. Przedsiębiorstwa zaczęły oszczędniej wydawać posiadane środki, ograniczając między innymi działalność inwestycyjną, chociaż w tym zakresie pomocne okazało się dla niektórych podmiotów uczestnictwo w rozpoczętych wcześniej projektach współfinansowanych ze środków europejskich, jak również w inwestycjach realizowanych np. na potrzeby EURO 2012. Znacznym utrudnieniem stało się m.in. wdrażanie

The deteriorating international economic situation also impacted the behaviour of Polish enterprises: not only those which were closely linked with the global economy due to the conducted export or import activities, or those which involved foreign capital or belonged to international groups. The entities which employed only Polish capital, were also forced to pursue a more cautious strategy of operation. The enterprises started to save the funds available, limiting, among others, investment activities, although, for some entities, participation in previously initiated projects co-financed from the European funds turned out to be helpful in this respect, as well as in investment projects implemented for the needs of e.g. EURO 2012. Implementation of a more restrictive credit policy by banks, affecting not only enterprises, but also individual customers, including a restriction on granting credits for housing purposes,

przez banki bardziej restrykcyjnej polityki kredytowej, obejmującej nie tylko przedsiębiorstwa, ale i klientów prywatnych, w tym ograniczanie udzielania kredytów na cele mieszkaniowe, co z kolei wpłynęło na zmniejszającą się skalę działalności przedsiębiorstw budowlanych i powiązanych z budownictwem działów przemysłu.

Oczywistym jest, że kryzys nie wpłynął w taki sam sposób na zachowania wszystkich przedsiębiorstw. W niniejszej publikacji skoncentrowano się na analizie zachowań w omawianym okresie sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Zgromadzone dane mają dać odpowiedź na pytanie czy – a jeśli tak, to w jakim stopniu – pogorszenie ogólnej sytuacji ekonomicznej wpłynęło na zachowania nie tylko całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw jako specyficznej części całej zbiorowości przedsiębiorstw, ale i wybranych jego segmentów, wyodrębnianych w zależności od wielkości badanych jednostek, jak również formy prawnej, rodzaju prowadzonej działalności czy pochodzenia zaangażowanego w nich kapitału.

Z uwagi na specyfikę działalności podmiotów sektora finansowego oraz prowadzących działalność z zakresu rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa, z analiz wyłączono te grupy jednostek, ograniczając się do zbiorowości przedsiębiorstw nierolniczych i niefinansowych.

became, among others things, a significant impediment, which, in turn, contributed to decreasing the scale of activities of construction enterprises and enterprises associated with construction of industrial sections.

It is obvious that the crisis has not influenced the behaviour of all enterprises in the same way. The present publication focuses on the behaviour analysis of the sector of small and medium enterprises in the discussed period. The collected data are supposed to provide an answer to the question of whether – and if so, to what extent – the deterioration in the general economic situation influenced the behaviour of not only the whole sector of small and medium enterprises as a special part of all enterprises, but also of its selected segments, identified depending on the size of the examined entities, as well as on the legal form, the type of the conducted activities, or the origin of the capital involved therein.

Due to the specific nature of the activities of the financial sector entities, as well as the entities conducting activities within the scope of agriculture, forestry and fishery, these groups of entities have been excluded from the analysis, limiting them to the groups of non-agricultural and non-financial enterprises.

2 Uwagi metodyczne

2.1 Zakres podmiotowy i przedmiotowy publikacji

W niniejszym opracowaniu analizami objęto zbiorowość przedsiębiorstw nierolniczych i niefinansowych (umownie określaną jako sektor przedsiębiorstw niefinansowych), prowadzących działalność w latach 2009-2013. Zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2007)¹ są to przedsiębiorstwa zaklasyfikowane do następujących sekcji:

- Górnictwo i wydobywanie (sekcja B),
- Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C),
- Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D),
- Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (sekcja E),
- Budownictwo (sekcja F),
- Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G),
- Transport i gospodarka magazynowa (sekcja H),
- Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I),
- Informacja i komunikacja (sekcja J),
- Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L),
- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M),

¹ W publikacji wykorzystywane jest dodatkowe grupowanie w stosunku do obowiązujących przekrojów klasyfikacyjnych, ujmujące pod pojęciem „Przemysł” sekcje: B, C, D, E.

2 Methodological notes

2.1 Scope and content of the publication

In this publication analysis covered non-agricultural and non-financial enterprises (conventionally defined as non-financial enterprises sector), operating in 2009-2013. According to the NACE Rev.2² there are enterprises classified to the following sections:

- *Mining and quarrying (section B),*
- *Manufacturing (section C),*
- *Electricity, gas, steam and air conditioning supply (section D),*
- *Water supply; sewerage, waste management and remediation activities (section E),*
- *Construction (section F),*
- *Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles (section G),*
- *Transportation and storage (section H),*
- *Accommodation and food service activities (section I),*
- *Information and communication (section J),*
- *Real estate activities (section L),*
- *Professional, scientific and technical activities (section M),*

² *The additional aggregation “Industry” is used in the publication, as regards the NACE Rev. 2 sections B, C, D, E.*

- Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (sekcja N),
- Edukacja (sekcja P z wyłączeniem szkolnictwa wyższego),
- Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q z wyłączeniem samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej),
- Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (sekcja R z wyłączeniem instytucji kultury posiadających osobowość prawną),
- Pozostała działalność usługowa (sekcja S – bez działu 94).

Prezentowane dane nie obejmują jednostek prowadzących działalność zaklasyfikowaną według PKD 2007 do sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa) oraz O (Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne).

Przedstawiona w publikacji zbiorowość obejmuje osoby prawne, jednostki nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, które prowadziły działalność gospodarczą w Polsce w latach 2009-2013. Jeśli w opracowaniu jest mowa o zbiorowości osób fizycznych, należy przez to rozumieć, że prezentowana jest ona łącznie z osobami, które działały w ramach spółek zawiązanych na podstawie umowy sporządzonej w oparciu o kodeks cywilny (spółki cywilne). Umownie przyjęto też, że zbiorowość jednostek mających osobowość prawną (osoby prawne) prezentowana jest łącznie z jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej.

- *Administrative and support service activities (section N),*
- *Education (section P without higher education),*
- *Human health and social work activities (section Q excluding independent health care facilities),*
- *Arts, entertainment and recreation (section R with the exception of cultural institutions being legal entities),*
- *Other service activities (section S without division 94).*

The data presented in this publication do not include units classified according to the NACE Rev. 2 to section A (Agriculture, forestry and fishing), K (Financial and insurance activities) and O (Public administration and defense; compulsory social security).

The entities presented in this publication comprise legal persons, entities without legal personality, and natural persons, which conducted economic activity in Poland in the years 2009-2013. Whenever in the publication the term natural persons is used, it should be understood as including also the persons operating within companies or partnerships established on the basis of agreements drawn up in accordance with the Polish Civil Code (civil companies or partnerships). It has been also decided that entities with legal personality (legal persons) are presented together with organizational units, which do not have legal personality.

Zbiorowość małych i średnich przedsiębiorstw (sektor MŚP) podzielono na trzy klasy, w zależności od wielkości podmiotów, mierzonej liczbą pracujących w nich osób:

- mikroprzedsiębiorstwa – o liczbie pracujących do 9 osób,
- pozostałe małe przedsiębiorstwa – o liczbie pracujących od 10 do 49 osób,
- średnie przedsiębiorstwa – o liczbie pracujących od 50 do 249 osób.

Dodatkowo, dla zobrazowania sektora małych i średnich przedsiębiorstw na tle całej zbiorowości przedsiębiorstw, w części analitycznej publikacji prezentowano informacje na temat dużych podmiotów, tj. takich, w których liczba pracujących wynosiła 250 i więcej osób.

Poza przynależnością do określonej klasy wielkości i sekcji PKD (wg rodzaju prowadzonej działalności), badana zbiorowość była też podzielona według następujących dodatkowych kryteriów:

- formy prawnej – osoby fizyczne i prawne,
- pochodzenia kapitału podstawowego – podmioty z udziałem kapitału zagranicznego i z wyłącznym udziałem kapitału polskiego,
- miejsca lokalizacji – w przekrojach terytorialnych na poziomie województw.

Do opisu skali, struktury i wyników działalności prowadzonej przez badane podmioty wykorzystano następujące charakterystyki:

- liczba przedsiębiorstw,
- liczba pracujących,
- przychody ogółem,
- nakłady na środki trwałe,
- wartość dodana,
- wskaźnik rentowności obrotu brutto.

The surveyed group of small and medium enterprises (SME sector) was divided into 3 size classes according to number of persons employed:

- *micro enterprises – with up to 9 persons employed,*
- *other small enterprises – with 10 to 49 persons employed,*
- *medium-sized enterprises – with 50 to 249 persons employed.*

To illustrate the small and medium-sized enterprises in comparison to the whole population of businesses, in the analytical part of the publication there are added information on large entities, those in which the number of persons employed was 250 and more persons.

In addition to breakdown according to a size class and NACE section, the population was also presented according to the following criteria:

- *legal form – natural and legal persons,*
- *origin of capital – entities with foreign capital and exclusively Polish capital,*
- *voivodships – NUTS 2.*

In the publication, the data are presented in the following thematic blocks:

- *number of enterprises,*
- *number of persons employed,*
- *financial results,*
- *outlays on fixed assets,*
- *value added,*
- *gross turnover profitability rate*

2.2 Źródła danych

Na potrzeby analiz prezentowanych w niniejszej publikacji wykorzystano wyniki następujących badań prowadzonych przez GUS:

1. *Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw*, realizowane na sprawozdaniach:

- SP – Roczna ankieta przedsiębiorstw – badanie realizowane metodą pełną, obejmujące przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 10 i więcej osób,

- F-02 – Statystyczne sprawozdanie finansowe – badanie realizowane metodą pełną, obejmujące przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 10 i więcej osób, które nie wypełniają SP,

- SP-3 – Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw – badanie realizowane metodą reprezentacyjną, obejmujące jednostki o liczbie pracujących do 9 osób włącznie.

2. *Podmioty z kapitałem zagranicznym*, realizowane na sprawozdaniu KZ – Sprawozdanie podmiotów z kapitałem zagranicznym – badanie prowadzone metodą pełną, obejmujące jednostki posiadające kapitał zagraniczny, bez względu na liczbę pracujących osób.

3. *Badanie koniunktury gospodarczej w przemyśle, budownictwie, handlu i usługach*, realizowane za pomocą ankiet:

- miesięcznych: AK-P/m (dla przemysłu), AK-B/m (dla budownictwa), AK-H/m (dla handlu), AK-U/m (dla usług),

- kwartalnych: AK-P/k (dla przemysłu).

W badaniu koniunktury w przemyśle nie biorą udziału podmioty o liczbie pracujących do 9 osób.

4. *Panelowe badanie przedsiębiorstw*, realizowane na formularzach PL1 i PL2, obejmujące nowe podmioty o liczbie pracujących do 49 osób.

Badania te są realizowane przez Główny Urząd Statystyczny na podstawie corocznego Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej.

2.2 Data source

The analysis presented in this publication are based on the results the following surveys carried out by the Central Statistical Office:

1. *Annual surveys on business activity of enterprises carried out by reports:*

- *SP – Annual questionnaire on enterprises – census survey of enterprises with 10 or more persons employed,*

- *F-02 – Statistical financial report – census survey of enterprises with 10 or more persons employed, which do not fulfill the SP form,*

- *SP-3 – Report on economic activity of enterprises – sample survey on enterprises with up to 9 persons employed;*

2. *KZ – Report of entities with foreign capital – census survey of units with foreign capital, regardless of the number of persons employed.*

3. *Business tendency surveys in industry, construction, trade and services carried out on forms:*

- *monthly: AK-P/m (for industry), AK-B/m (for construction), AK-H/m (for trade), AK-U/m (for services);*

- *quarterly: AK-P/k (for industry).*

In the business tendency survey on industry entities with up to 9 persons employed are not covered.

4. *The panel survey of enterprises carried out on PL1 and PL2 forms, concerning newly created entities with up to 49 persons employed.*

These surveys are carried out by the Central Statistical Office pursuant to the annual Council of Ministers Regulation on the Programme of Statistical Surveys of Official Statistics.

2.3 **Objaśnienia podstawowych pojęć**

Do **pracujących** zalicza się:

- ◆ osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy lub stosunku służbowego,
- ◆ pracodawców i pracujących na własny rachunek łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin,
- ◆ osoby wykonujące pracę nakładczą,
- ◆ agentów,
- ◆ członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

Nakłady na środki trwałe to poniesione w okresie sprawozdawczym nakłady na nabycie (w tym również zakup środków trwałych niewymagających montażu lub instalacji) bądź wytworzenie dla własnych potrzeb nowych środków trwałych, nakłady na środki trwałe w budowie (niezakończone, tj. na przyszłe środki trwałe), na ulepszenia własnych środków trwałych, na ulepszenia w obcych środkach trwałych oraz inne nakłady związane z budową środka trwałego – wraz z kosztami ponoszonymi przy ich nabyciu, tj. kosztami transportu, załadunku, ubezpieczenia w drodze, ceł, itp. Dane dotyczące nakładów na środki trwałe obejmują również zakup używanych środków trwałych.

Przychody ogółem obejmują:

- ◆ **przychody netto ze sprzedaży** w kraju i na eksport wytworzonych przez jednostkę **produktów** (wyrobów gotowych, półfabrykatów oraz usług), a także opakowań, wyposażenia i usług obcych, jeżeli są one fakturowane odbiorcom łącznie z produktami;

2.3 **Definitions of basic terms**

Persons employed include:

- ◆ *paid employees hired on the basis of a labour contract or service relation,*
- ◆ *employers and own-account workers including contributing family members,*
- ◆ *persons engaged in outworks,*
- ◆ *agents,*
- ◆ *members of agricultural production co-operatives.*

Outlays on fixed assets are the incurred in the reporting period outlays on the purchase (including purchase of the fixed assets not requiring assembly or installation), or production of new fixed assets for own needs, the outlays on the fixed assets under construction (not completed, i.e. for the future fixed assets), for improvements of own fixed assets, for improvements in outside fixed assets and other outlays related to the construction of fixed assets – along with expenses incurred while purchasing them, i.e. costs of transport, loading, insurance, customs, etc. *Outlays on fixed assets include also purchase of used fixed assets.*

Revenues in total cover:

- ◆ **net revenues from the domestic sale and export sale of products** manufactured by an entity (finished goods, semi-finished products and services), as well as packages, equipment and outside services, if they are invoiced to the receivers along with products;

- ◆ **przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów**, tj. nabytych w celu odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym rzeczowych aktywów obrotowych oraz produktów wytworzonych przez jednostkę, jeśli sprzedawane są one w sieci własnych sklepów obok towarów obcej produkcji. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów poza unijnych;
- ◆ **pozostałe przychody operacyjne**, tj. przychody związane pośrednio z działalnością operacyjną jednostki, a w szczególności: zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych (środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji w nieruchomości i prawa), otrzymane nieodpłatnie – w tym w drodze darowizny – aktywa (środki pieniężne), odszkodowania, rozwiązane rezerwy, korekty odpisów aktualizujących wartość aktywów niefinansowych, przychody z działalności socjalnej, przychody z najmu lub dzierżawy środków trwałych albo inwestycji w nieruchomości i prawa;
- ◆ **przychody finansowe**, tj. kwoty należne z tytułu dywidend i udziałów w zysku, odsetki od udzielanych pożyczek, odsetki od lokat terminowych, odsetki za zwłokę, zysk ze zbycia inwestycji (sprzedaży), zmniejszenia odpisów aktualizacyjnych wartości inwestycji wobec całkowitego lub częściowego ustania przyczyn powodujących trwałą utratę ich wartości, nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi;
- ◆ **zyski nadzwyczajne**, tj. zyski powstające na skutek zdarzeń trudnych do przewidzenia, poza działalnością operacyjną jednostki i niezwiązane z ogólnym ryzykiem jej prowadzenia. Ta pozycja nie jest ujęta w przypadku danych dotyczących przychodów dla podmiotów z kapitałem zagranicznym.
- ◆ ***net revenues from the sale of goods and materials**, i.e. purchased for re-sale in the unaltered form of the tangible current assets and products manufactured by an entity, if they are sold within the chain of own stores next to the products of outside manufacture. Revenues from the sale of products, goods and materials designated for intra-community delivery to the member states of the European Union and export outside the European Union;*
- ◆ ***other operating revenues**, i.e. revenues related indirectly to the operational activity of an entity, in particular: profit from the sale of non-financial fixed assets (fixed assets, fixed assets under construction, intangible assets, investments in the real estate and rights), assets (cash) received free of charge, including donated assets, as well as damages, reversed provisions, adjustments of the depreciation value for non-financial assets, income from social activities, income from the rent or lease of the fixed assets or investments in the real estate and rights;*
- ◆ ***financial revenues**, i.e. amounts due in respect of dividends and share in profits, interest on loans granted, interest on term deposits, default interest, profit from the sale of investments, reduction of depreciation write-offs relating to investments due to the fact that the reasons resulting in the permanent loss of their value have ceased to exist (whether partially or totally), surplus of foreign exchange gains over losses;*
- ◆ ***extraordinary profits**, i.e. profits arising from unforeseeable events, beyond the operating activities of the entity and not related to the general risk.*

Koszty ogółem obejmują:

- ◆ **koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów** związany z podstawową działalnością operacyjną, do którego zaliczono wartość sprzedanych towarów i materiałów oraz koszty ogółem (koszty działalności operacyjnej) pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów;
- ◆ **pozostałe koszty operacyjne**, tj. koszty związane pośrednio z działalnością operacyjną jednostki, a w szczególności: stratę ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych i środków trwałych w budowie, amortyzację oddanych w dzierżawę lub najem środków trwałych i środków trwałych w budowie, nieplanowane odpisy amortyzacyjne (odpisy z tytułu trwałej utraty wartości), poniesione kary, grzywny, odszkodowania, odpisy w części lub całość wierzytelności w związku z postępowaniem upadłościowym, układowym i naprawczym, utworzone rezerwy na pewne lub o dużym stopniu prawdopodobieństwa przyszłe zobowiązanie (straty z transakcji gospodarczych w toku), odpisy aktualizujące wartość aktywów niefinansowych, koszty utrzymania obiektów działalności socjalnej, darowizny lub nieodpłatnie przekazane aktywa trwałe;
- ◆ **koszty finansowe**, tj. m.in. odsetki od zaciągniętych kredytów i pożyczek, odsetki i dyskonto od wyemitowanych przez jednostkę obligacji, odsetki za zwłokę, stratę ze zbycia inwestycji, odpisy z tytułu aktualizacji wartości inwestycji, nadwyżkę ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi;
- ◆ **straty nadzwyczajne**, tj. straty powstające na skutek zdarzeń trudnych do przewidzenia, poza działalnością operacyjną jednostki i niezwiązane z ogólnym ryzykiem jej prowadzenia. Ta pozycja nie jest ujęta w przypadku danych dotyczących przychodów dla podmiotów z kapitałem zagranicznym.

Costs in total cover:

- ◆ **cost of the sale of products, goods and materials** related to the basic operating activity, including the value of sold goods and materials and total costs (total operating cost) decreased by the costs of generating benefits for the needs of the entity and corrected by the change in product inventories;
- ◆ **other operating costs**, i.e. costs related indirectly to the operational activity of the entity, and in particular: loss on the sale of the non-financial fixed assets and fixed assets under construction, depreciation of leased or rented fixed assets and fixed assets under construction, unplanned write-offs (write-offs by virtue of permanent loss of value), penalties, fines, indemnities paid, partially or fully written off liabilities related to bankruptcy, composition, restructuring proceedings, provisions made for future certain liabilities or liabilities, which are likely to occur (loss on current business transactions in progress), write-offs updating the value of non-financial assets, costs of maintaining premises required for social activity, donations or total fixed assets received free of charge;
- ◆ **financial costs**, i.e. among others, interest from received bank credits and loans, interest and discount on bonds issued by the entity, default interest, loss on the sale of investments, write-offs updating the value of investment, the surplus of foreign exchange losses over gains;
- ◆ **extraordinary losses**, i.e. losses arising from unforeseeable events, beyond the operating activities of the entity and not related to general risk.

Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) to różnica przychodów ogółem i kosztów ogółem.

Wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem.

Wartość dodana to wartość produkcji pomniejszona o całkowite koszty zakupu towarów i usług.

Kapitał zagraniczny to kapitał wniesiony do przedsiębiorstwa, w postaci środków finansowych (gotówka, akcje, obligacje), rzeczowych aktywów trwałych (maszyny, urządzenia, środki transportu, nieruchomości) oraz wartości niematerialnych i prawnych (patenty, licencje, itp.) przez podmiot zagraniczny. Podmiotem zagranicznym może być: osoba fizyczna nieposiadająca obywatelstwa polskiego, osoba prawna z siedzibą za granicą, jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną z siedzibą za granicą.

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury obliczany jest jako średnia arytmetyczna dwóch wskaźników, dotyczących bieżącej i przewidywanej ogólnej sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa.

Wskaźnik przeżycia to odsetek przedsiębiorstw, które pozostały aktywne od roku rejestracji do roku badania.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

***Gross financial result (loss or profit)** is the excess of total revenues over total costs or conversely.*

***Profitability rate of gross turnover** constitutes the relation of gross financial result to revenues from total activity;*

***Value added** is the value of output less total costs of goods and services purchased.*

***Foreign capital** is financial means (cash, shares, bonds), tangible fixed assets (machines, devices, properties) and intangible fixed assets (patents, licenses, etc.) of enterprises/companies owned by a foreign entity. Foreign entity means: natural person that does not have Polish citizenship, legal person seated abroad, organizational entity without legal personality seated abroad.*

***General business climate indicator** is calculated as an arithmetic mean of two indices concerning present and future general economic situation of the entity.*

***Survival rate** is the percentage of enterprises that remained active between registration and surveying year.*

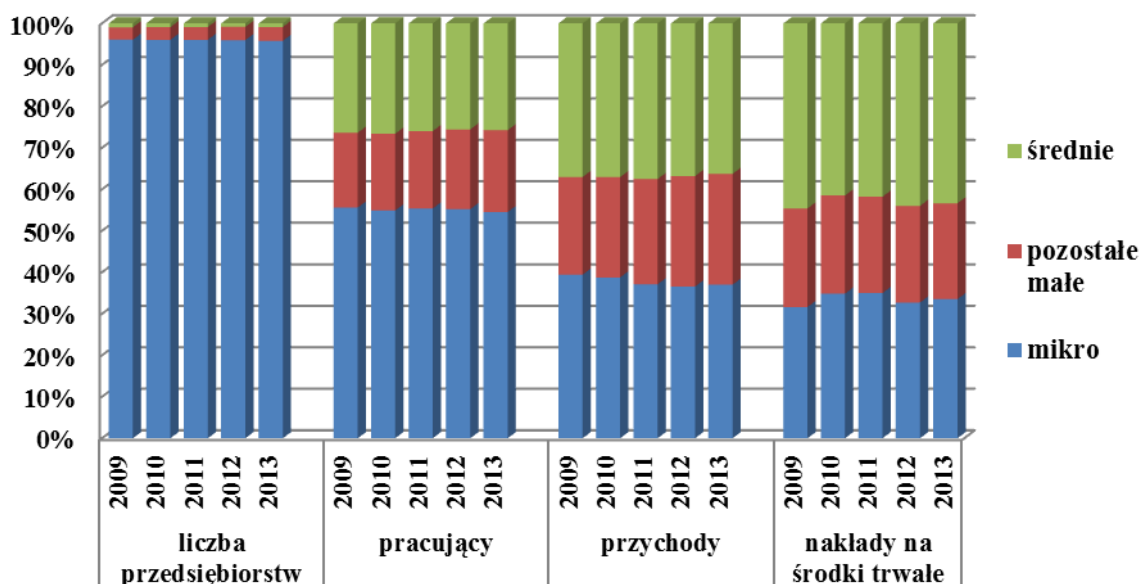
Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from amount given in the item “total”.

3 Małe i średnie przedsiębiorstwa – podstawowe informacje

3.1 Liczba przedsiębiorstw

Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowiły dominującą część całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych (99,8%), a ich liczba zwiększyła się z 1670 tys. w 2009 r. do 1792 tys. w 2012 r., przy czym wzrost ten w ostatnim roku uległ zahamowaniu. W kolejnym roku zbiorowość małych i średnich jednostek zmniejszyła się do 1768 tys.

Wykres 2. Podstawowe dane sektora MŚP według klas wielkości w latach 2009-2013

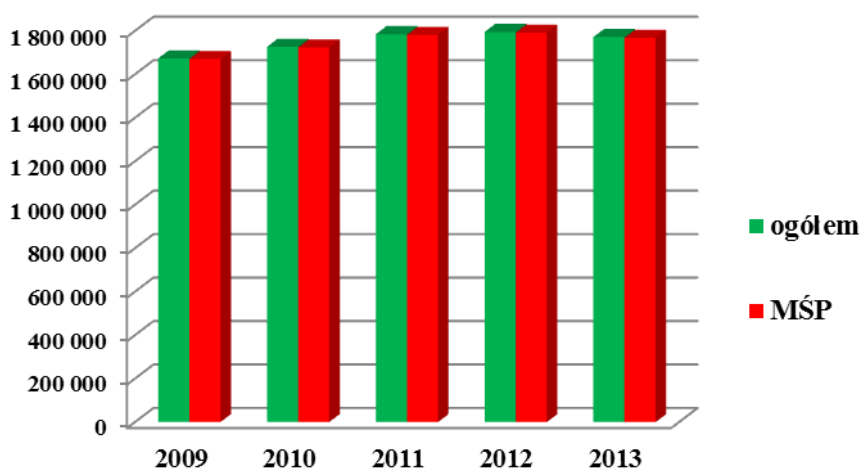
Omawiana grupa obejmowała trzy klasy jednostek, znacznie się od siebie różniących. Z punktu widzenia liczności, jej trzon tworzyły najmniejsze podmioty, o liczbie pracujących do 9 osób, stanowiące blisko 96% całej populacji przedsiębiorstw niefinansowych. W omawianym okresie liczba mikroprzedsiębiorstw zwiększała się w kolejnych latach, chociaż ich przyrost w 2012 r. uległ osłabieniu (wzrost o 0,5% w porównaniu z ponad 3% w poprzednich latach), a w 2013 r. – zmniejszeniu o 1,5%, co zadecydowało o wspomnianych wyżej zmianach w całej zbiorowości małych i średnich jednostek.

W porównaniu do mikroprzedsiębiorstw, grupa pozostałych małych jednostek (o liczbie pracujących 10-49 osób) stanowiła niewielki odsetek całego sektora MŚP, ale w analizowanym okresie rozwijała się najszybciej (jej zmniejszenia nie odnotowano także

w 2013 r.). W całym omawianym 5-leciu liczba podmiotów zaliczanych do tej klasy zwiększyła się o 17,8% i wzrosła do 59,1 tys. W ostatnim roku pozostałe małe jednostki stanowiły 3,3% całego sektora przedsiębiorstw (wobec 3,0% w 2009 r.).

Odmienne tendencje odnotowano w najmniej licznej grupie średnich przedsiębiorstw (o liczbie pracujących 50-249 osób): ich liczba od 2010 r. zmniejszała się, przy czym szczególnie silny jej spadek nastąpił w 2012 r. (o 2,1%). W efekcie, w końcu omawianego okresu stanowiły one 0,87% wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych (wobec 0,94% w 2009 r.).

Wykres 3. Liczba przedsiębiorstw sektora MŚP na tle ogółu przedsiębiorstw w latach 2009-2013

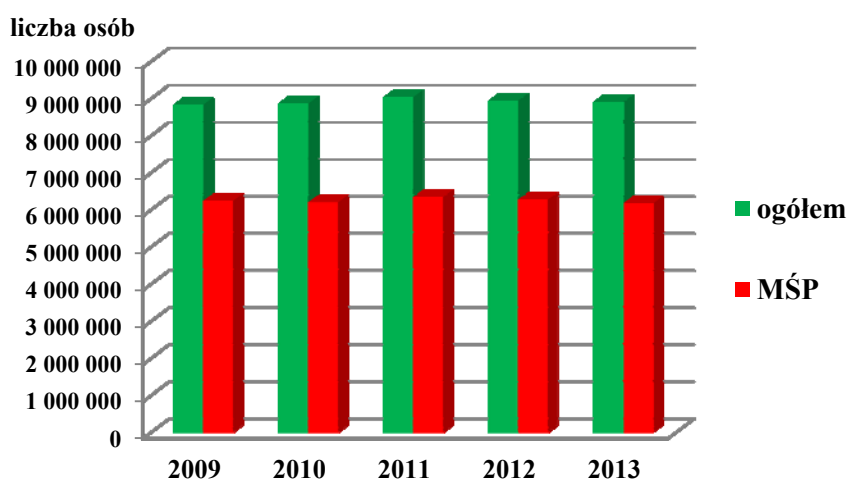
Analizując powyższe liczby należy mieć na uwadze to, że na zachodzące zmiany w wielkości i strukturze zbiorowości przedsiębiorstw, w tym małych i średnich jednostek, miały wpływ nie tylko zmiany obserwowane w liczbie nowych i likwidowanych podmiotów, ale także przechodzenie działających jednostek z jednej klasy wielkości do innej, następujące w konsekwencji ich rozwoju lub konieczności ograniczenia działalności, bądź też dokonujących się przekształceń własnościowych (łączenie przedsiębiorstw lub ich podział).

3.2 Pracujący

Znacznie mniejsza skala działalności prowadzonej przez małe i średnie jednostki w porównaniu z dużymi podmiotami powodowała, że udział sektora MŚP nie był już tak duży, jeśli brano pod uwagę takie kryterium jak liczba pracujących. W kolejnych latach omawianego 5-lecia w małych i średnich przedsiębiorstwach pracowało 6,2-6,3 mln osób

(w 2013 r. 6182 tys. osób) tj. około 70% wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych. Do 2011 r. liczba ta podlegała wahaniom, a w kolejnych latach zmniejszała się. Do 2013 r. spadek ten w stosunku do 2011 r. wyniósł 2,4% wobec 1,4% w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych. W efekcie, odsetek pracujących w sektorze MŚP obniżył się z 70,6% w 2009 r. do 69,5% w 2013 r.

Wykres 4. Liczba pracujących w sektorze MŚP na tle ogółu przedsiębiorstw w latach 2009-2013

Na zmiany te decydujący wpływ miała sytuacja obserwowana w najliczniejszej grupie mikroprzedsiębiorstw, na które przypadał największy odsetek pracujących w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych. Należy przy tym zaznaczyć, że pod względem liczby pracujących najmniejsze jednostki nie stanowiły grupy dominującej w tak znaczącym stopniu jak w przypadku samej liczby podmiotów, pracowało w nich bowiem około 38%-39% ogólnej liczby pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych i około 55% pracujących w samym sektorze MŚP. Odnotowane w kolejnych latach zmiany w liczbie pracujących w mikroprzedsiębiorstwach były podobne jak w całej zbiorowości MŚP, co spowodowało, że stanowili oni od 39,2% pracujących ogółem w 2009 r. do 37,9% w 2013 r. (w samym sektorze MŚP od 55,6% do 54,5%).

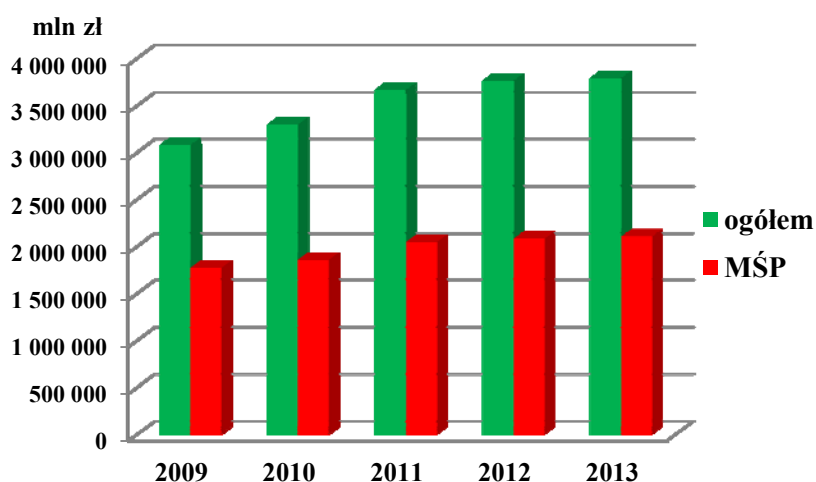
Szybszy i bardziej odczuwalny wzrost liczby pozostałych małych przedsiębiorstw przyczynił się do tego, że – w przeciwieństwie do mikroprzedsiębiorstw – w grupie tej odnotowano w kolejnych latach stopniowy wzrost liczby pracujących, przy czym okazał się on największy w 2011 r. (o 3,3% w stosunku do poprzedniego roku). Większa skala prowadzonej działalności oznaczała też, że w pozostałych małych jednostkach – mimo stosunkowo

niewielkiej ich liczby – pracowało od 12,7% pracujących we wszystkich przedsiębiorstwach niefinansowych w 2009 r. do 13,7% w 2013 r. (w samym sektorze MŚP udziały te wyniosły odpowiednio 18,0% i 19,7%).

W grupie średnich jednostek pracowało wprawdzie więcej osób aniżeli w pozostałych małych, ale ich liczba zmniejszała się w omawianym okresie w ślad za wspomnianym wyżej obniżaniem się liczby jednostek zaliczanych do tej klasy. Największy spadek liczby pracujących odnotowano w 2012 r. (o 2,7% w stosunku do poprzedniego roku). W konsekwencji, odsetek pracujących w średnich przedsiębiorstwach zmniejszył się w analizowanym 5-leciu z 18,6% do 17,9% (w samym sektorze MŚP z 26,4% do 25,8%).

3.3 Przychody

Wykres 5. Przychody sektora MŚP na tle ogółu przedsiębiorstw w latach 2009-2013

Mniejsza skala działalności prowadzonej przez małe i średnie przedsiębiorstwa w stosunku do dużych podmiotów znalazła też odzwierciedlenie w wartości uzyskiwanych przez nie przychodów. W latach 2009–2013 przychody z całokształtu działalności osiągnięte przez jednostki sektora MŚP stanowiły nieco ponad połowę przychodów uzyskanych przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe i zwiększyły się z 1773,3 mld zł do 2106,9 mld zł. Oznacza to ich wzrost o 18,8% tj. wolniejszy niż w całej zbiorowości przedsiębiorstw, dla której przychody zwiększyły się w tym okresie o 23,2%. W efekcie, w 2013 r. małe i średnie jednostki uzyskały 55,6% przychodów ogółem wobec 57,6% w 2009 r.

Poszczególne podgrupy sektora MŚP różniły się od siebie także pod względem wartości uzyskiwanych przychodów. W najmniejszych jednostkach odnotowano wprawdzie wzrost

przychodów o 11,5%, ale w kolejnych latach był on coraz wolniejszy, wolniejszy też niż w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych i w samym sektorze MŚP. W konsekwencji, odsetek przychodów osiągniętych przez mikroprzedsiębiorstwa obniżył się z 22,7% w 2009 r. do 20,6% w 2013 r. (w samym sektorze MŚP odpowiednio z 39,4% do 37,0%).

Pozostałe małe przedsiębiorstwa miały mniejszy udział w przychodach ogółem wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych, w tym samego sektora MŚP, ale w omawianym okresie odnotowały one przyrost przychodów o blisko 1/3, znacznie wyższy aniżeli jednostki innych klas wielkości. Było to po części skutkiem wspomnianej wyżej zwiększonej liczby podmiotów zaliczanych do tej grupy. W efekcie, w 2013 r. uzyskały one 14,8% przychodów ogółem wobec 13,6% w 2009 r. (26,7% przychodów sektora MŚP wobec 23,5% 4 lata wcześniej).

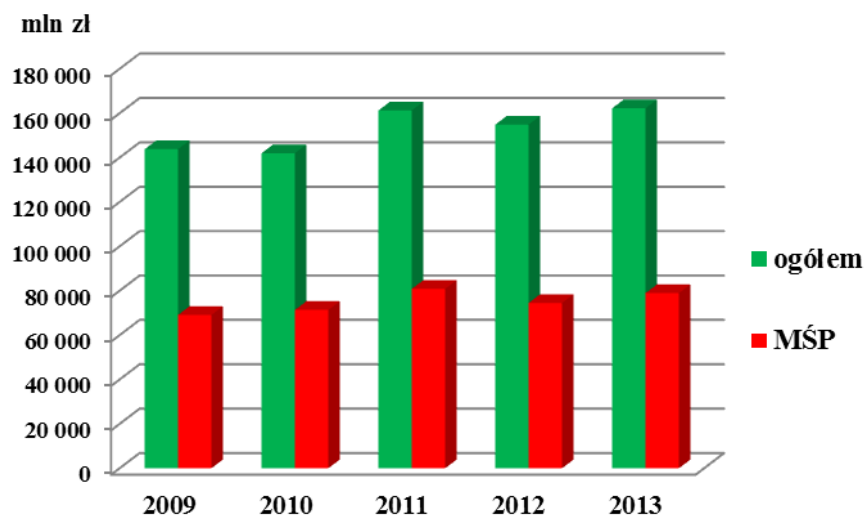
Średnie przedsiębiorstwa odnotowały przyrost przychodów nieco wolniejszy od osiągniętego w całym sektorze MŚP (o 16,4%), na co złożył się powolny ich spadek począwszy od 2011 r. Efektem tego było zmniejszenie udziału przychodów uzyskanych przez średnie jednostki do 20,2% w 2013 r.

3.4 Nakłady na środki trwałe

Udział nakładów na środki trwałe ponoszonych przez małe i średnie podmioty w nakładach wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych był nieco niższy niż w przypadku przychodów, wahając się w omawianym okresie w granicach 48%-50%. Wahania te wynikały z różnych kierunków i tempa ich zmian, odnotowanych w kolejnych latach w sektorze MŚP i w dużych podmiotach, a w konsekwencji i w całej zbiorowości przedsiębiorstw. W dużych podmiotach spadkowa tendencja nakładów w pierwszych dwóch latach została odwrócona w 2011 r., natomiast w małych i średnich jednostkach nakłady rosły przez cały omawiany okres z wyjątkiem 2012 r., osiągając w 2013 r. poziom 78,9 mld zł. Przeciętna wartość nakładów przypadająca na jedno przedsiębiorstwo niefinansowe wyniosła 91,6 tys. zł, a w sektorze MŚP 44,6 tys. zł. Odmienna była też struktura nakładów ponoszonych przez małe i średnie oraz duże przedsiębiorstwa. W 2013 r. w sektorze MŚP nakłady poniesione na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących stanowiły 82,0% nakładów ogółem, podczas gdy w całej zbiorowości przedsiębiorstw odsetek ten wyniósł 88,5% (w dużych podmiotach 94,6%). W konsekwencji, jednostki sektora MŚP przeznaczały relatywnie więcej nakładów

na zakup używanych środków trwałych (w 2013 r. 18,0%, wobec 11,5% w całej zbiorowości i 5,4% w dużych podmiotach).

Wykres 6. Nakłady na środki trwałe sektora MŚP na tle ogółu przedsiębiorstw w latach 2009-2013

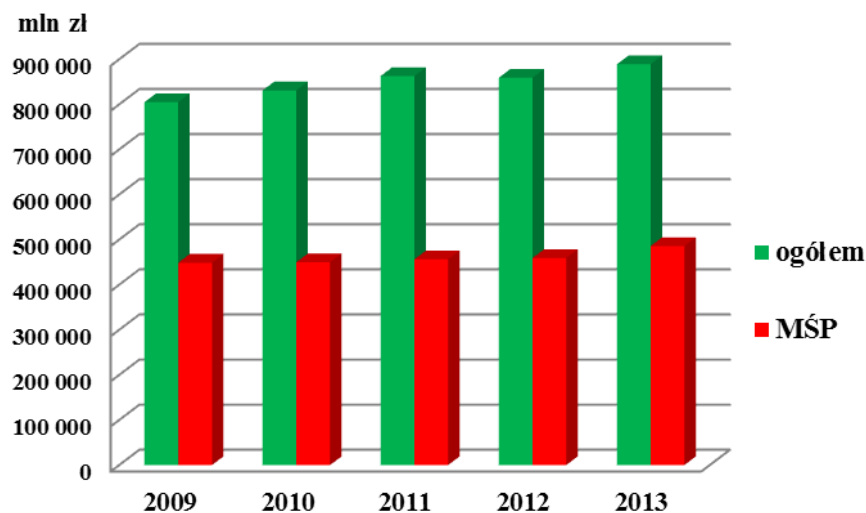
Różna była też skala działalności inwestycyjnej w omawianych trzech klasach samego sektora MŚP. Mikroprzedsiębiorstwa ponosiły 15%-17% nakładów wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych, przy czym ich wartość zwiększała się w kolejnych latach, poza 2012 r., osiągając najwyższy poziom w 2011 r. W ostatnim roku omawianego 5-lecia nakłady poniesione przez mikroprzedsiębiorstwa osiągnęły poziom 26,5 mld zł, co oznaczało przeciętną ich wartość przypadającą na jeden podmiot na poziomie 15,6 tys. zł. W 77,2% były one przeznaczone na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących.

W pozostałych małych jednostkach kierunki zmian nakładów na środki trwałe były podobne jak w mikroprzedsiębiorstwach, przy czym spadek odnotowany w 2012 r. był mniejszy. Warto podkreślić, że niewielka w stosunku do zbiorowości mikroprzedsiębiorstw grupa pozostałych małych jednostek poniosła w 2013 r. nakłady niższe tylko o 31%. W efekcie, na jedno przedsiębiorstwo tej klasy przypadły przeciętnie nakłady 20-krotnie wyższe aniżeli na jeden najmniejszy podmiot (308,2 tys. zł w 2013 r.). W ostatnim roku omawianego 5-lecia nakłady poniesione przez pozostałe małe jednostki stanowiły 11,2% nakładów ogółem całego sektora przedsiębiorstw niefinansowych. Zbliżona była natomiast w obu klasach małych jednostek struktura nakładów z uwagi na cel ich przeznaczenia: w 2013 r. pozostałe małe podmioty przeznaczyły na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących 77,5% nakładów ogółem.

Skala działalności inwestycyjnej prowadzonej przez średnie przedsiębiorstwa była zdecydowanie większa niż małych jednostek. Odsetek nakładów ponoszonych przez tę grupę podmiotów w nakładach ogółem wszystkich przedsiębiorstw podlegał wahaniom, stanowiąc w kolejnych latach 21%-22%. W 2013 r. przeciętne nakłady przypadające na jedno średnie przedsiębiorstwo osiągnęły wartość 2233,0 tys. zł, były zatem 7-krotnie wyższe niż w pozostałych małych jednostkach. W tej grupie jednostek odnotowano też wyższy odsetek nakładów ponoszonych na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących (88,3%).

3.5 Wartość dodana

Wykres 7. Wartość dodana sektora MŚP na tle ogółu przedsiębiorstw w latach 2009-2013

Wartość dodana wytworzona przez cały sektor przedsiębiorstw niefinansowych zwiększała się przez cały omawiany okres, przy czym wzrost ten był nieznacznie wyhamowany w 2012 r. (o 0,4% w stosunku do poprzedniego roku), na skutek spadku wartości dodanej uzyskanej przez duże jednostki (o 1,7%). Sytuacja małych i średnich jednostek okazała się w tym zakresie lepsza, bowiem wzrostowy trend wartości dodanej utrzymał się przez całe 5-lecie. Należy przy tym podkreślić, że tempo tego wzrostu było znacznie szybsze w 2013 r. (5,8% w skali roku) aniżeli w latach poprzednich (2,4% w całym okresie 2009-2012). Mimo wspomnianego zahamowania przyrostu wartości dodanej przez duże podmioty w 2012 r., jej wzrost w całym 5-leciu okazał się szybszy niż w sektorze MŚP. W efekcie, w 2013 r.

jednostki sektora MŚP wytworzyły 54,7% wartości dodanej ogółu przedsiębiorstw niefinansowych, wobec 55,8% w 2009 r.

Także i w tym zakresie sytuacja przedsiębiorstw sektora MŚP zaklasyfikowanych do poszczególnych klas wielkości była zróżnicowana. Największy udział w wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie małe i średnie jednostki miały mikroprzedsiębiorstwa. Była to jednocześnie jedyna grupa, w której w omawianym okresie odnotowano znaczne wahania wartości dodanej. Mimo jej stosunkowo dużego wzrostu w ostatnim roku, odsetek wartości dodanej wytworzonej przez mikroprzedsiębiorstwa w całym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych zmniejszył się z 27,1% w 2009 r. do 25,1% w 2013 r. (w samym sektorze MŚP do 46,0%). Systematycznie rosła natomiast wartość dodana w dwóch pozostałych klasach sektora MŚP. W grupie pozostałych małych jednostek zwiększyła się ona o 25,8%. Udział pozostałych małych przedsiębiorstw w wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe zwiększył się dzięki temu w omawianym okresie z 10,6% do 12,0% (w samym sektorze MŚP do 22,0%). W grupie średnich przedsiębiorstw wartość dodana wzrastała znacznie wolniej (o 7,0% w całym 5-leciu). W konsekwencji, udział podmiotów tej klasy w wartości dodanej wytworzonej w całym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych obniżył się w latach 2009-2013 z 18,1% do 17,5% (w samym sektorze MŚP do 32,0%).

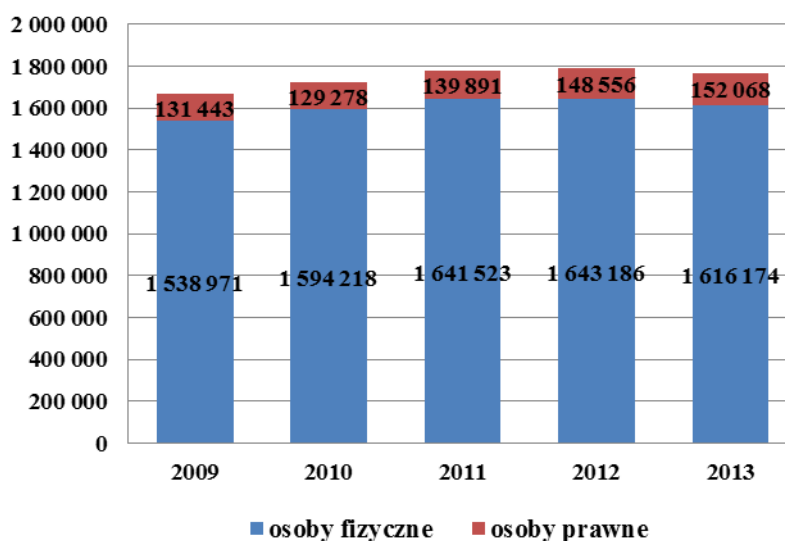
4 Małe i średnie przedsiębiorstwa w wybranych przekrojach

4.1 Małe i średnie przedsiębiorstwa według form prawnych

Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

Zbiorowość polskich przedsiębiorstw niefinansowych, w tym i sam sektor małych i średnich przedsiębiorstw, to w większości podmioty należące do osób fizycznych. W omawianym okresie liczba jednostek zarówno osób fizycznych jak i prawnych zwiększała się, przy czym tempo tego wzrostu było szybsze i bardziej regularne w przypadku osób prawnych: w latach 2009-2013 wyniosło 15,4% wobec 5,0% dla osób fizycznych. W końcu tego 5-lecia do zbiorowości osób fizycznych należało 91,2% wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw, a do osób prawnych – 8,8%.

Wykres 8. Liczba jednostek sektora MŚP według form prawnych w latach 2009-2013

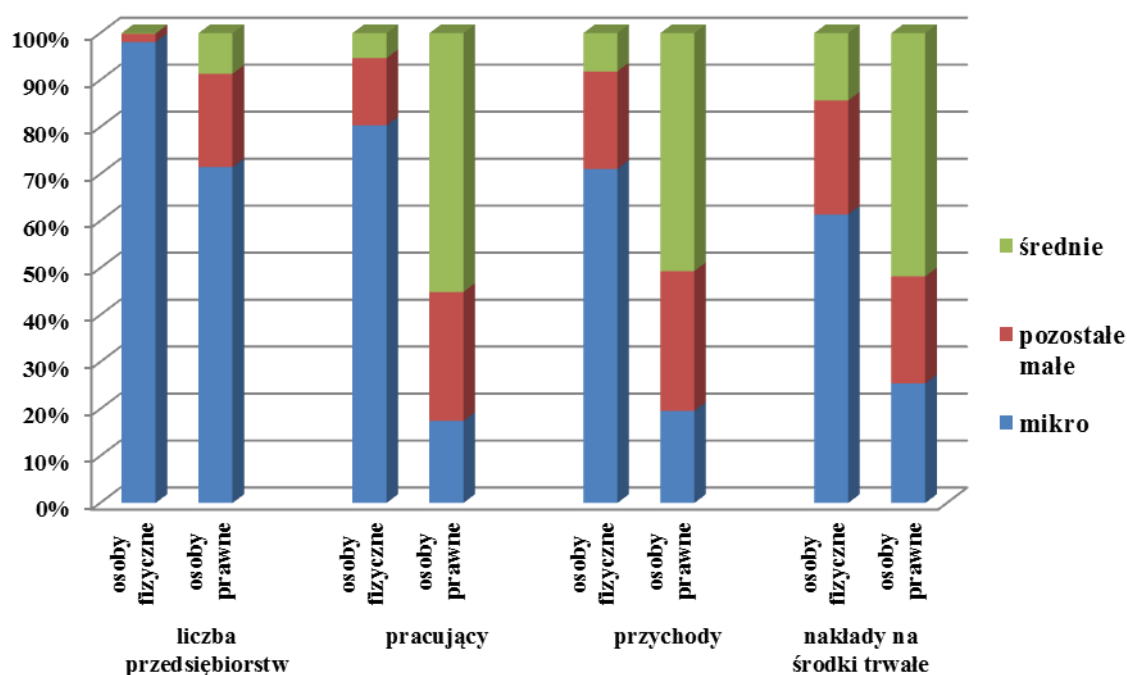

W sektorze MŚP ogółem 60% liczby pracujących stanowiły osoby pracujące w jednostkach należących do osób fizycznych, a w jednostkach należących do osób prawnych – około 40%. Struktura ta nie zmieniała się istotnie w omawianym okresie w konsekwencji niewielkich zmian liczby pracujących w obu grupach (w 2013 r. udziały te wyniosły odpowiednio 59,0% i 41,0%). Całą zbiorowość przedsiębiorstw niefinansowych charakteryzowała odwrotna relacja (58,5% pracujących w podmiotach osób prawnych i 41,5% w podmiotach osób fizycznych), o czym decydowały zaliczane do tej populacji duże przedsiębiorstwa, wśród których 98% stanowiły osoby prawne.

W ślad za znaczącym udziałem dużych podmiotów, w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych przeważały przychody uzyskiwane przez osoby prawne. Podobna relacja charakteryzowała samą zbiorowość małych i średnich przedsiębiorstw, chociaż w tym ostatnim przypadku odsetek przychodów przypadający na osoby prawne był znacznie niższy (65%-66% wobec 80%-81% dla całej zbiorowości). Przychody ogółem uzyskiwane przez zaliczane do sektora MŚP podmioty osób prawnych i fizycznych wykazywały w omawianym okresie tendencje wzrostowe, szybsze dla osób prawnych, a w odniesieniu do osób fizycznych zahamowane dodatkowo w ostatnim roku. Spowodowało to, że odsetek przychodów uzyskanych przez osoby prawne wzrósł w latach 2009-2013 z 65,1% do 66,2%.

W jeszcze większym stopniu skoncentrowana była w podmiotach należących do osób prawnych działalność inwestycyjna małych i średnich przedsiębiorstw. Odnotowany w dwóch pierwszych latach przyrost nakładów ponoszonych zarówno przez osoby fizyczne jak i prawne uległ zahamowaniu w następnym roku, w większym stopniu w przypadku osób prawnych. Zmiany w ostatnim analizowanym roku przyczyniły się to do wzrostu odsetka nakładów poniesionych w 2013 r. przez osoby prawne do 77,5% wobec 74,6% w 2009 r. (w całej zbiorowości do 88,8%).

Wykres 9. Udział poszczególnych klas wielkości przedsiębiorstw w sektorze MŚP według form prawnych w 2013 r.

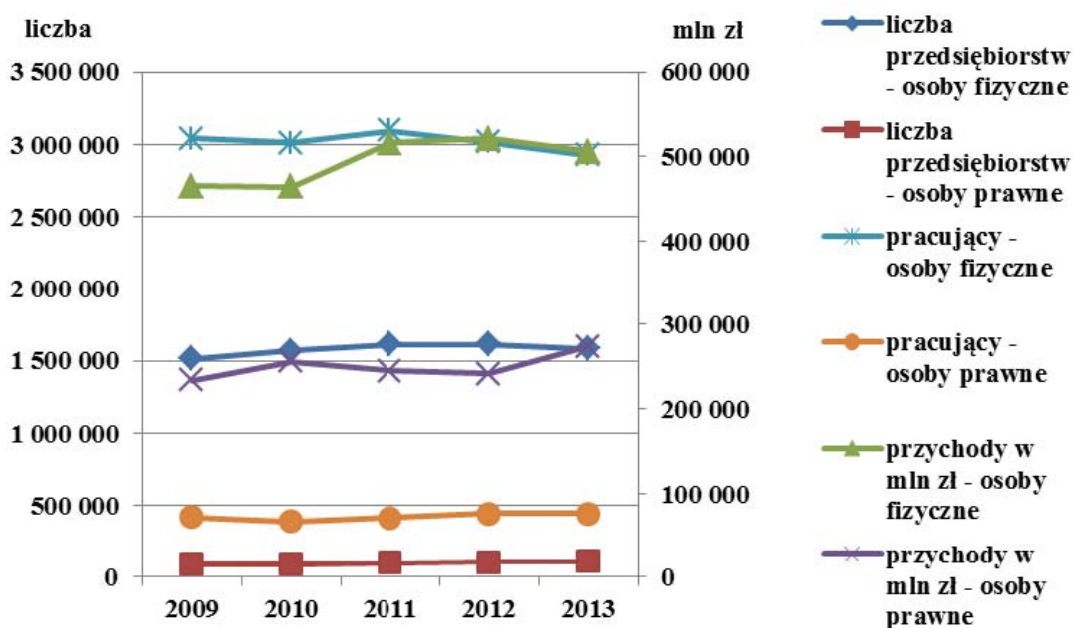

Mikroprzedsiębiorstwa

W omawianym 5-leciu około 94% wszystkich mikroprzedsiębiorstw stanowiły podmioty należące do osób fizycznych. Liczba aktywnych przedsiębiorstw, zarówno osób fizycznych, jak osób prawnych, zwiększała się w kolejnych latach, przy czym był to wzrost znacznie szybszy w przypadku osób prawnych. Mimo zahamowania tej tendencji w 2010 r., w całym okresie przyrost ten wyniósł 20,6% wobec 4,7% dla osób fizycznych, które odnotowały zahamowanie tendencji wzrostowej dopiero w 2013 r.

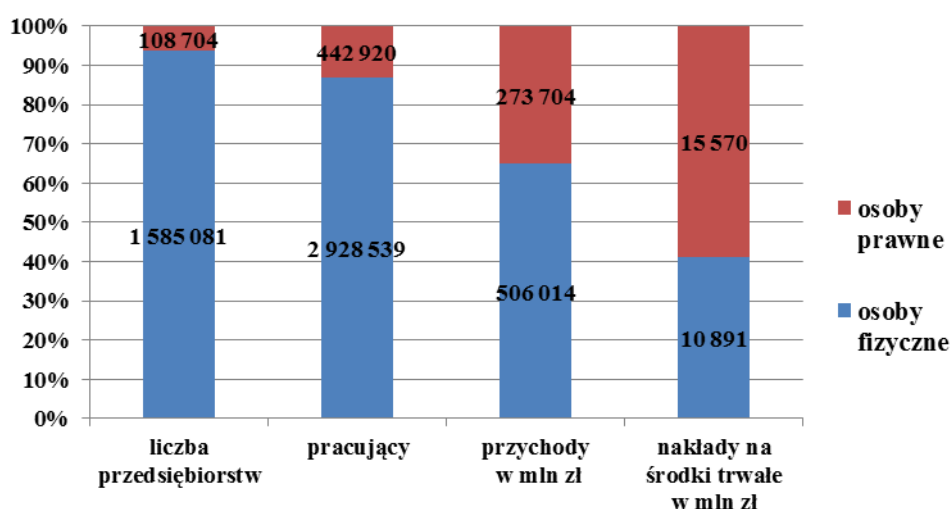
Osoby pracujące w podmiotach należących do osób fizycznych w znacznym stopniu przeważały też liczbowo nad osobami pracującymi w jednostkach prawnych. W analizowanym 5-leciu liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach osób prawnych wykazywała tendencję wzrostową (zahamowaną tylko w 2010 r. w ślad za spadkiem liczby jednostek tej grupy), przy czym tempo tego wzrostu było znacznie wolniejsze niż tempo wzrostu liczby jednostek. Liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach osób fizycznych zmniejszała się natomiast od 2011 r., szybciej niż liczba jednostek. W konsekwencji, w omawianym okresie udział pracujących w podmiotach osób fizycznych obniżył się z 87,9% do 86,9%.

Wykres 10. Liczba pracujących i przychody mikroprzedsiębiorstw według form prawnych w latach 2009-2013

Grupa mikroprzedsiębiorstw była też jedyną w sektorze MŚP, w której przychody uzyskiwane przez osoby fizyczne stanowiły wyższy odsetek aniżeli przez osoby prawne, przy czym w omawianym okresie różnica ta zmniejszyła się w ślad za szybkim wzrostem przychodów w drugiej z tych grup (na co główny wpływ miał ich wzrost w 2013 r., przy równoczesnym spadku przychodów osób fizycznych). W końcu omawianego 5-lecia przychody uzyskane przez osoby prawne stanowiły 35,1%, a przez osoby fizyczne – 64,9% przychodów ogółem mikroprzedsiębiorstw.

Wykres 11. Podstawowe dane o mikroprzedsiębiorstwach według form prawnych w 2013 r.

Nakłady ponoszone na inwestycje przez najmniejsze podmioty obu form prawnych kształtowały się na zbliżonym poziomie. Szybszy wzrost nakładów poniesionych przez osoby prawne w całym 5-leciu spowodował, że – mimo odnotowanego w 2012 r. jego zahamowania – w 2013 r. ta grupa jednostek poniosła 58,8% nakładów mikroprzedsiębiorstw wobec 47,1% w 2009 r.

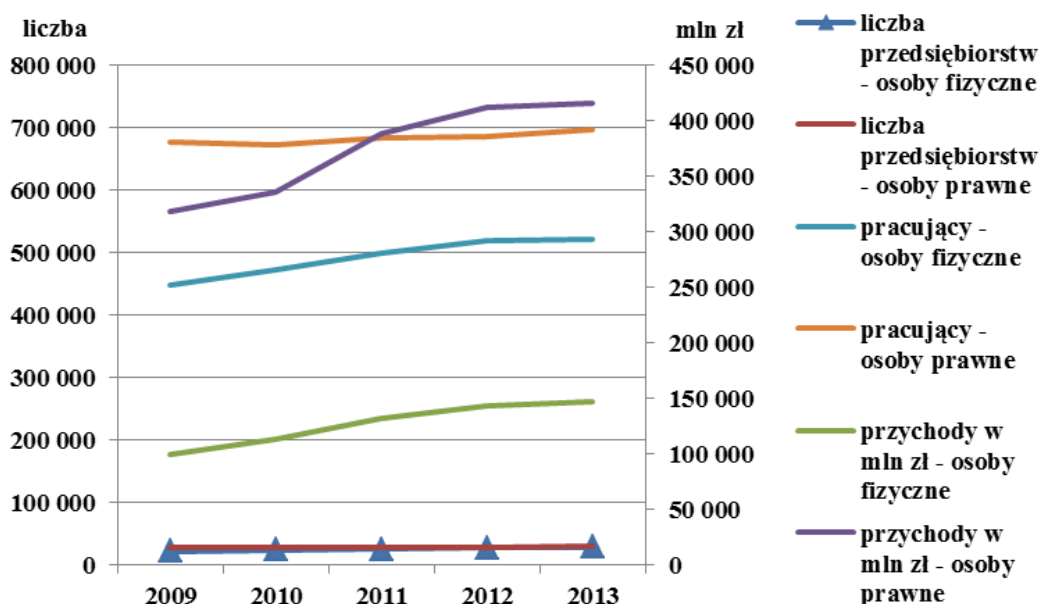
Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Grupa pozostałych małych podmiotów była znacznie mniej zróżnicowana z punktu widzenia formy prawnej tworzących ją jednostek. W odróżnieniu od mikroprzedsiębiorstw, przeważały w niej podmioty należące do osób prawnych, chociaż różnica ta w kolejnych latach coraz bardziej zmniejszała się na skutek znacznie szybszego w całym 5-leciu przyrostu liczby jednostek należących do osób fizycznych (o 29,6% wobec 8,4% dla osób prawnych).

Spowodowało to, że udział osób prawnych w całej zbiorowości pozostałych małych przedsiębiorstw zmniejszył się w latach 2009-2013 z 55,6% do 51,1%.

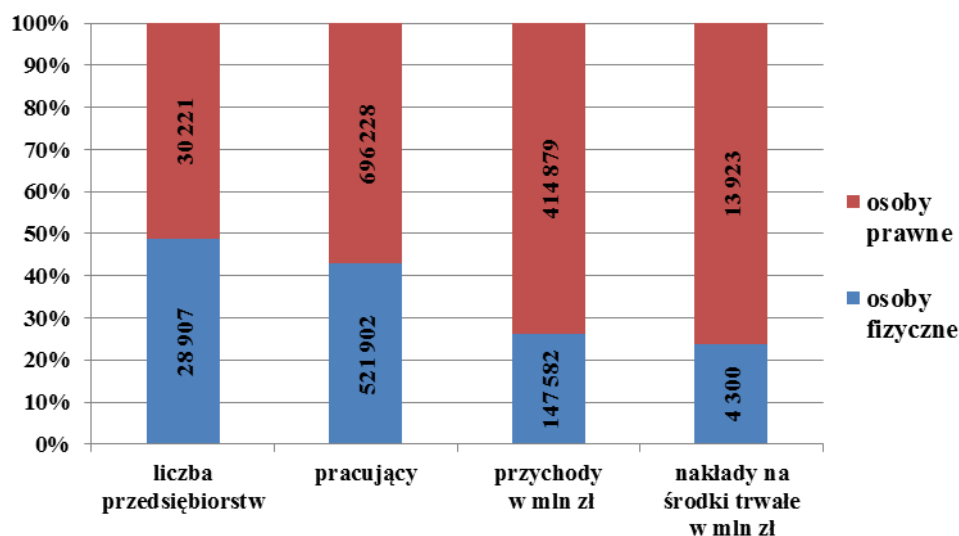
W nieco większej zbiorowości jednostek należących do osób prawnych pracowała też większa liczba osób. Szybszy przyrost podmiotów osób fizycznych spowodował też szybszy przyrost pracujących w nich osób (w latach 2009-2013 o 16,6% wobec 3,1% w jednostkach osób prawnych). W konsekwencji zmniejszała się różnica między liczbą pracujących w obu grupach przedsiębiorstw. W 2013 r. odsetek pracujących w podmiotach osób prawnych obniżył się do 57,2% wobec 60,1% w 2009 r.

Wykres 12. Liczba pracujących i przychody w pozostałych małych przedsiębiorstwach według form prawnych w latach 2009-2013

Struktura przychodów uzyskiwanych przez wyróżnione dwie grupy pozostałych małych przedsiębiorstw wskazywała również na przewagę osób prawnych nad fizycznymi, większą niż w przypadku pracujących, ale też zmniejszającą się w omawianym okresie w ślad za szybkim przyrostem przychodów uzyskiwanych przez osoby fizyczne (47,8% wobec 30,6% dla osób prawnych). W 2013 r. odsetek przychodów uzyskanych przez osoby prawne obniżył się do 73,8% wobec 76,1% w 2009 r.

Wykres 13. Podstawowe dane o pozostałych małych przedsiębiorstwach według form prawnych w 2013 r.

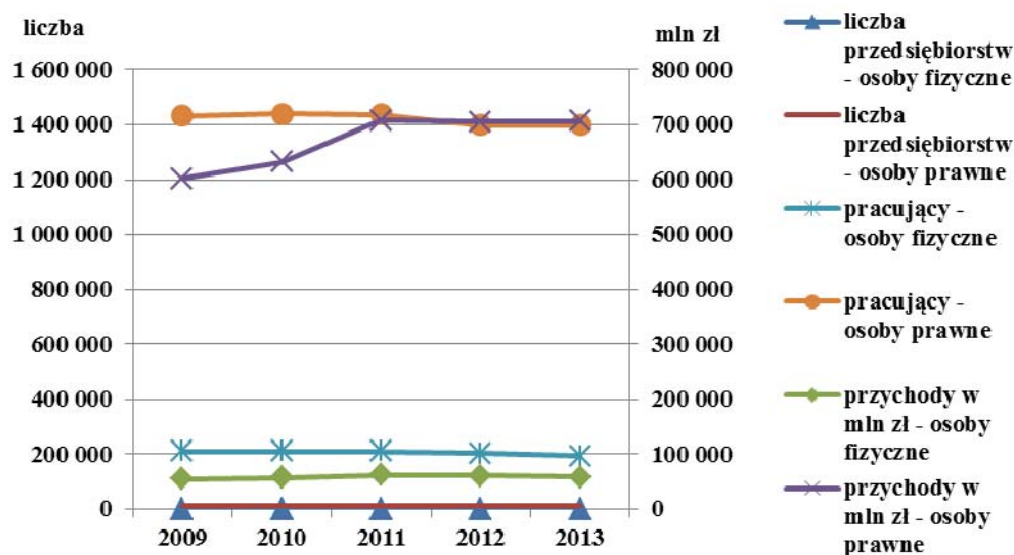
Osoby prawne miały też większy udział w prowadzonej przez pozostałe małe przedsiębiorstwa działalności inwestycyjnej, chociaż i w tym przypadku różnica ta stopniowo zmniejszała się: w 2009 r. nakłady poniesione przez osoby prawne stanowiły 78,2% nakładów ogółem podmiotów tej klasy, a w 2013 r. – 76,4%. Było to skutkiem szybszego wzrostu nakładów ponoszonych przez osoby fizyczne, mimo zahamowania tej tendencji w drugiej połowie omawianego okresu.

Średnie przedsiębiorstwa

Przewaga podmiotów należących do osób prawnych była znacznie bardziej widoczna wśród średnich przedsiębiorstw aniżeli w grupie pozostałych małych jednostek. Odnotowany przy tym w omawianym okresie większy spadek liczby średnich podmiotów osób fizycznych w porównaniu ze spadkiem podmiotów osób prawnych spowodował, że w całym 5-leciu odsetek tych ostatnich wzrósł z 85,1% do 85,7%.

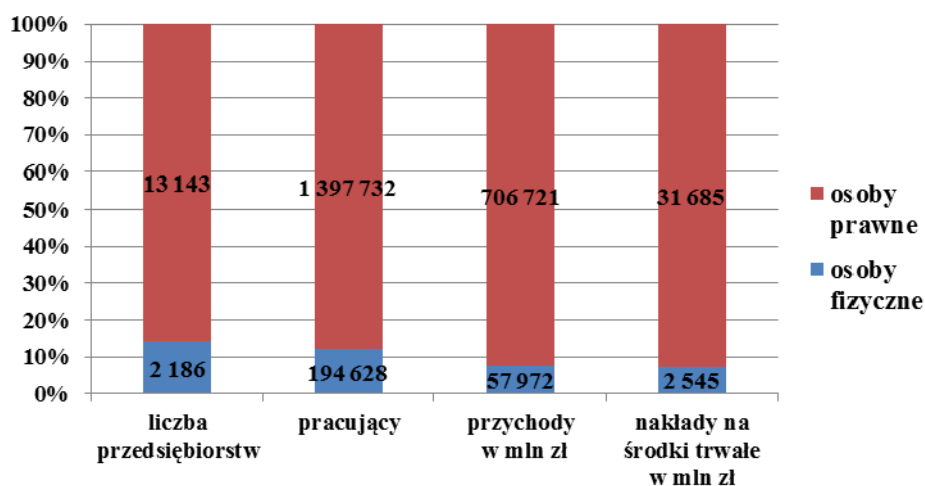
Struktura pracujących w średnich przedsiębiorstwach osób fizycznych i prawnych była odzwierciedleniem struktury całej tej klasy jednostek: przeważający odsetek liczby podmiotów osób prawnych spowodował, że pracowało w nich znacznie więcej osób aniżeli w podmiotach należących do osób fizycznych, przy czym w obu przypadkach następował spadek pracujących, szybszy w podmiotach osób fizycznych. Spowodowało to – podobnie jak w przypadku liczby jednostek – wzrost odsetka pracujących w podmiotach osób prawnych z 87,1% w 2009 r. do 87,8% w 2013 r.

Wykres 14. Liczba pracujących i przychody w średnich przedsiębiorstwach według form prawnych w latach 2009-2013

Średnie przedsiębiorstwa miały też największą przewagę w porównaniu z jednostkami innych klas wielkości w odniesieniu do wartości przychodów uzyskiwanych przez osoby prawne w porównaniu z osobami fizycznymi. Także i w tym przypadku przewaga ta zwiększała się w kolejnych latach, z 91,7% w 2009 r. do 92,4% w 2013 r., na co miał wpływ spadek przychodów w podmiotach osób fizycznych w drugiej połowie omawianego okresu, przy ich stabilizacji w podmiotach osób prawnych.

Wykres 15. Podstawowe dane o średnich przedsiębiorstwach według form prawnych w 2013 r.

Tę klasę podmiotów charakteryzowała też najwyższa w całym sektorze MŚP koncentracja działalności inwestycyjnej w podmiotach osób prawnych. W omawianym okresie, zarówno w grupie osób fizycznych jak i prawnych, wartość ponoszonych nakładów na środki trwałe podlegała wahaniom. W 2013 roku osoby prawne poniosły 92,6% nakładów średnich przedsiębiorstw, a osoby fizyczne – 7,4%.

4.2 Kapitał zagraniczny w małych i średnich przedsiębiorstwach

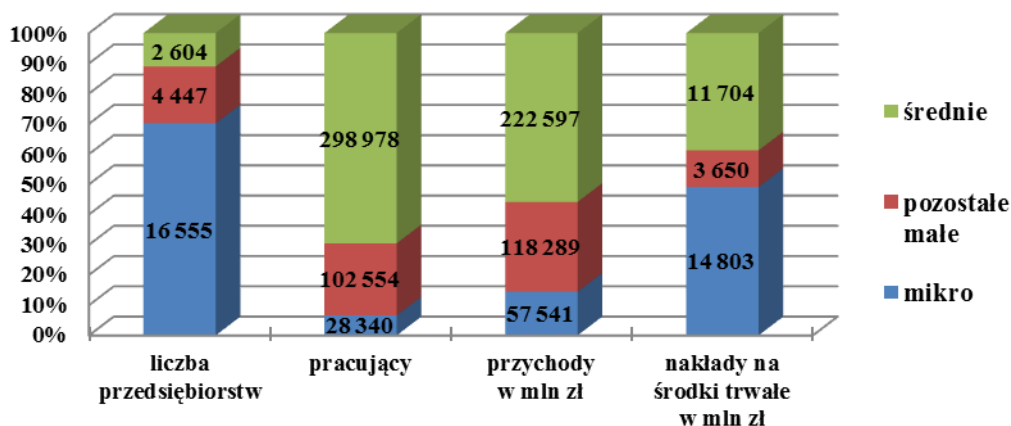
Zbiorowość podmiotów, do których wniesiony został kapitał zagraniczny, była wprawdzie niewielka w porównaniu z całą populacją przedsiębiorstw niefinansowych (w 2013 r. blisko 25 tys. podmiotów z kapitałem zagranicznym wobec 1771 tys. wszystkich działających w Polsce przedsiębiorstw niefinansowych), ale systematycznie się powiększała, a jej udział w rynku pracy, uzyskiwanych przez przedsiębiorstwa przychodach czy prowadzonej działalności inwestycyjnej był już zdecydowanie większy. Rosnące w polskiej gospodarce zaangażowanie kapitału zagranicznego znalazło też odbicie w zwiększającym się jego udziale w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, przy czym rola, jaką kapitał ten odgrywał w grupach podmiotów należących do poszczególnych klas wielkości była bardzo zróżnicowana.

Struktura samej zbiorowości podmiotów z kapitałem zagranicznym według klas wielkości różniła się od struktury zbiorowości podmiotów, w których zaangażowany był tylko kapitał polski. W najmniejszym stopniu różnice te były widoczne w odniesieniu do liczby jednostek. Inwestorzy zagraniczni wnosili swój kapitał w większym stopniu do dużych spółek, co wpływało na to, że w tej grupie podmiotów udział jednostek sektora MŚP był niższy aniżeli w grupie jednostek, w których nie był zaangażowany kapitał zagraniczny (w 2013 r. odpowiednio 95,0% i 99,9%). W samym sektorze MŚP, w grupie podmiotów z kapitałem zagranicznym mikroprzedsiębiorstwa stanowiły znacznie mniejszy odsetek aniżeli w grupie jednostek, w których kapitał zagraniczny nie był zaangażowany (odpowiednio 66,6% i 96,0%), natomiast większy w pozostałych dwóch klasach: 17,9% podmiotów z kapitałem zagranicznym stanowiły pozostałe małe przedsiębiorstwa, a 10,5% średnie jednostki, podczas gdy w grupie podmiotów z wyłącznym udziałem kapitału krajowego udziały te wyniosły odpowiednio 3,1% i 0,7%.

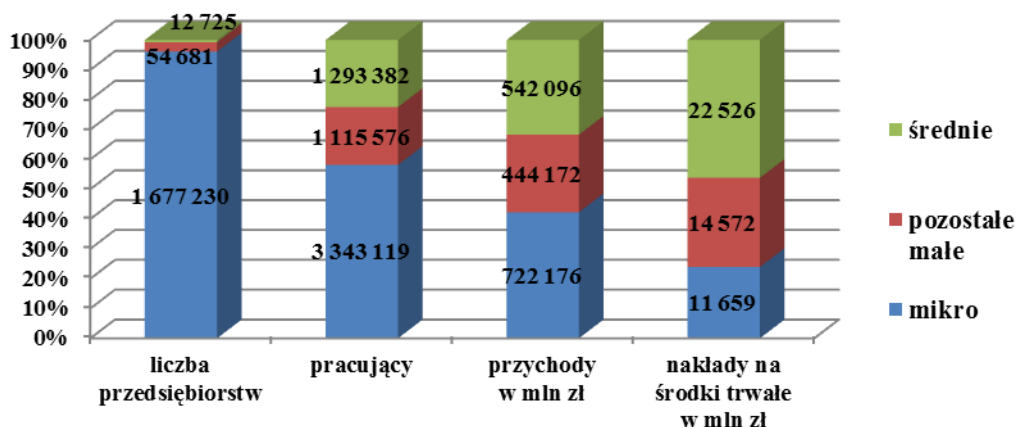
Znacznie większą rolę odgrywały natomiast małe i średnie przedsiębiorstwa w grupie podmiotów z wyłącznym udziałem kapitału polskiego, jeśli weźmie się pod uwagę inne kryteria. Tylko co czwarty pracujący w podmiotach z kapitałem zagranicznym znalazł zatrudnienie w sektorze MŚP (w 2013 r. 27,0%), co oznacza odwrotną relację w porównaniu z grupą jednostek, w których kapitał ten nie był zaangażowany (78,7% pracujących w sektorze MŚP). Pracujący w mikroprzedsiębiorstwach, do których wnieśli udziały inwestorzy zagraniczni, stanowili niewielki ułamek wszystkich pracujących w tej grupie podmiotów (1,8%), w pozostałych małych – 6,5%, a w średnich przedsiębiorstwach 18,8%.

W grupie podmiotów z wyłącznym udziałem kapitału krajowego przeważali natomiast pracujący w najmniejszych jednostkach (45,8%). W pozostałych małych podmiotach udział ten wyniósł 15,3%, a w średnich był najbardziej zbliżony do udziału odnotowanego w zbiorowości jednostek z kapitałem zagranicznym (mimo wspomnianej wyżej znacznej różnicy w udziale jednostek tej klasy) i wyniósł 17,7%.

Wykres 16. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym należące do sektora MŚP w 2013 r.

Wykres 17. Przedsiębiorstwa bez kapitału zagranicznego należące do sektora MŚP w 2013 r.

Przychody z całokształtu działalności uzyskiwane przez podmioty z kapitałem zagranicznym przez małe i średnie przedsiębiorstwa były dwukrotnie niższe w porównaniu z przychodami dużych spółek (w 2013 r. odpowiednio 32,5% i 67,5% przychodów ogółem). Podobnie jak w przypadku pracujących, relacja ta była odwrotna w grupie jednostek z udziałem tylko polskiego kapitału (66,5% przychodów uzyskanych przez małe i średnie podmioty, 33,5% –

przez duże). W samym sektorze MŚP, największe różnice odnotowano dla najmniejszych podmiotów: w grupie jednostek z kapitałem zagranicznym przychody tej klasy jednostek stanowiły 4,7% przychodów ogółem, podczas gdy dla podmiotów bez udziału tego kapitału 28,1%. Wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstw, różnice te malały: w grupie podmiotów, do których był wniesiony kapitał zagraniczny, odsetek przychodów uzyskanych przez pozostałe małe przedsiębiorstwa wyniósł w 2103 r. 9,6%, a przez średnie jednostki 18,2%, podczas gdy dla grupy podmiotów z wyłącznym udziałem kapitału polskiego – odpowiednio 17,3% i 21,1%.

Przed prezentacją szczegółowych danych o podmiotach obu tych grup i porównaniem ich kondycji w ostatnim 5-leciu, należy podkreślić jeszcze jedną przyczynę, która mogła mieć wpływ na ich zachowania i uzyskiwane wyniki. Podmioty, do których wnosili udziały inwestorzy zagraniczni były w większym stopniu powiązane z gospodarką światową aniżeli podmioty z wyłącznym udziałem kapitału polskiego, także w konsekwencji tego, że prowadziły one niejednokrotnie działalność w ramach dużych międzynarodowych grup kapitałowych. Z tego względu, konsekwencje globalnego kryzysu finansowego mogły być dla nich groźniejsze. Z drugiej strony, była to grupa jednostek silniejszych, dysponujących większymi środkami własnymi, a przynależność do grup mogła im też ułatwiać zwalczanie napotykanymi barier wynikających ze zjawisk kryzysowych.

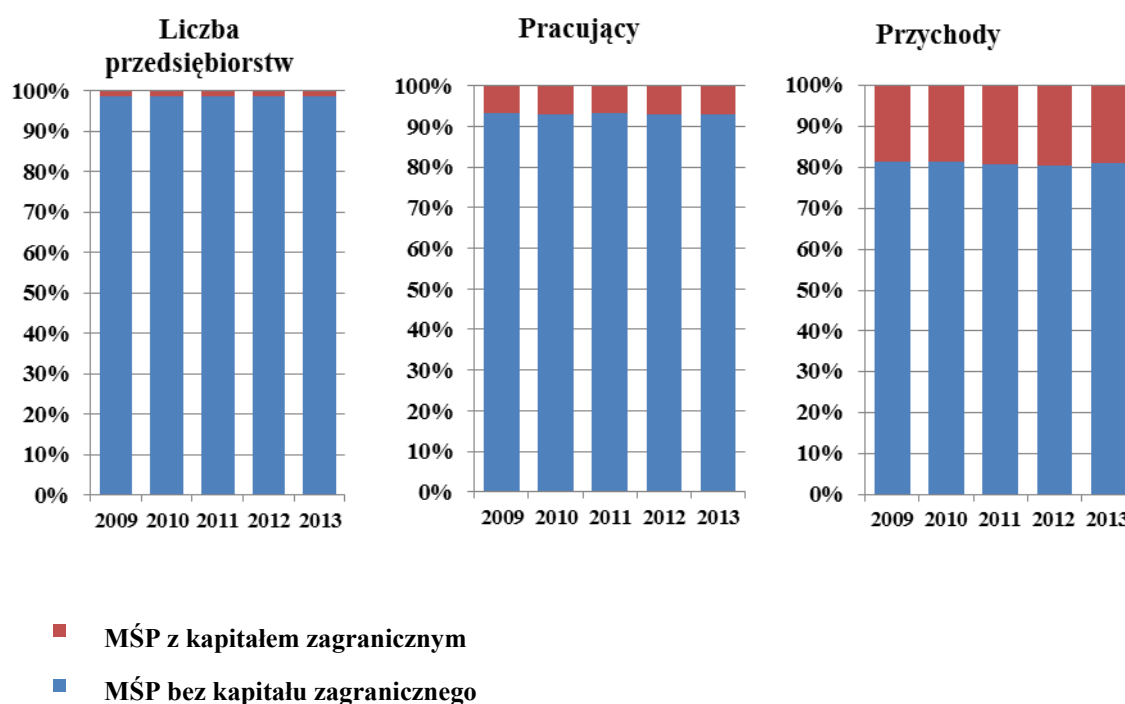
Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

Zgromadzone dane wskazują, że małe i średnie podmioty z kapitałem zagranicznym stanowiły niewielki odsetek sektora MŚP. Mimo odnotowanego w omawianym okresie ich szybkiego przyrostu w porównaniu ze zbiorowością podmiotów, w których nie był zaangażowany kapitał zagraniczny (odpowiednio o 17,8% i 5,7%), w latach 2009-2013 udział ten pozostał nieznaczny, zwiększając się z 1,20% do 1,33%. W całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł on 1,40%, co wynikało ze znacznego zaangażowania kapitału zagranicznego w grupie dużych jednostek, w której podmioty, do których wniesiono ten kapitał stanowiły 38,6%.

Znacznie większą rolę odgrywały natomiast podmioty z kapitałem zagranicznym, jeśli weźmie się pod uwagę liczbę pracujących w nich osób. Odsetek pracujących w przedsiębiorstwach, w których zaangażowani byli inwestorzy zagraniczni wyniósł w całym sektorze MŚP w 2009 r. 6,8% wobec 16,1% w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych, w tym 38,5% w samych dużych jednostkach. Mimo zwiększającej się w kolejnych latach zbiorowości małych i średnich podmiotów z kapitałem zagranicznym,

liczba pracujących w nich osób nie ulegała znacznym zmianom: do 2012 r. zwiększyła się o 2,8%, po czym w następnym roku spadła o 1,3%. W podmiotach, w których ulokowany był tylko polski kapitał, liczba pracujących wykazywała w ostatnich dwóch latach tendencje spadkowe, wcześniej podlegając wahaniom. W efekcie, w 2013 r. w podmiotach z kapitałem zagranicznym pracowało 7,0% wszystkich pracujących w sektorze MŚP wobec 17,9% w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych i 42,7% w grupie dużych jednostek.

Wykres 18. Udział kapitału zagranicznego w sektorze MŚP w latach 2009-2013

W 2009 r. małe i średnie podmioty, do których wnieśli kapitał inwestorzy zagraniczni, uzyskały 18,6% przychodów ogółem sektora MŚP wobec 32,7% przychodów wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych i 51,9% samych dużych podmiotów. W kolejnych latach w każdej z tych grup odnotowano przyrost przychodów, ale jego tempo było różne. W sektorze MŚP wartość przychodów wypracowanych przez podmioty z kapitałem zagranicznym wzrosła o 20,7% (mimo niewielkiego ich spadku w ostatnim roku), a z udziałem tylko polskiego kapitału – o 18,4%. W całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych przychody rosły nieco szybciej w grupie podmiotów bez udziału kapitału zagranicznego (o 23,9% wobec 21,6% dla podmiotów z kapitałem zagranicznym), co było konsekwencją znacznie szybszego ich wzrostu w grupie dużych jednostek (odpowiednio o 36,7% i 22,1%). W efekcie, w 2013 r. w sektorze MŚP podmioty z kapitałem zagranicznym

uzyskały 18,9% przychodów ogółem, w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych – 32,3%, a w grupie dużych przedsiębiorstw udział ten obniżył się do 49,1%.

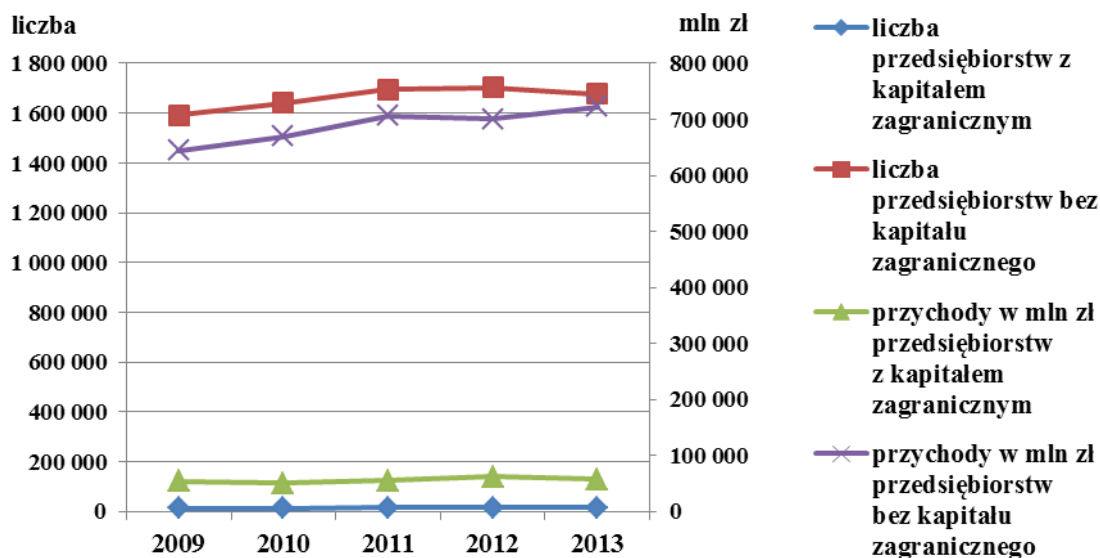
Jeszcze większą rolę odgrywały podmioty z kapitałem zagranicznym w działalności inwestycyjnej małych i średnich przedsiębiorstw. W 2013 r. nakłady przez nie poniesione stanowiły 38,2% nakładów ogółem sektora MŚP. Odsetek ten w dużych podmiotach był jeszcze wyższy (w 2013 r. 48,8%), co spowodowało, że w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego poniosły w ostatnim roku omawianego 5-lecia 43,7% nakładów ogółem. Należy przy tym zaznaczyć, że w grupie jednostek, w których mieli udziały inwestorzy zagraniczni, nakłady na cele inwestycyjne podlegały wahaniom w całym omawianym okresie, a w tych, w których był zaangażowany tylko kapitał krajowy – nakłady te zwiększały się do 2011 r. (o 18,2%) i dopiero w dwóch następnych latach podlegały wahaniom. Odmienną strukturę obu wyróżnianych grup wskazują też dane o wartości nakładów poniesionych przeciętnie przez jeden podmiot: w 2013 r. w jednostkach z kapitałem zagranicznym wyniosły one 1277,5 tys. zł, a tylko z kapitałem polskim – 27,9 tys. zł.

Mikroprzedsiębiorstwa

Zaangażowanie kapitału zagranicznego w grupie mikroprzedsiębiorstw, w których dominowały niewielkie podmioty należące do osób fizycznych, było najmniejsze w porównaniu z innymi klasami sektora MŚP. W 2009 r. w tej grupie kapitał zagraniczny ulokowany był w 0,82% podmiotów. Cztery lata później udział ten wzrósł do 0,98% dzięki wysokiemu przyrostowi liczby najmniejszych jednostek z kapitałem zagranicznym w całym omawianym okresie, najszybszemu w porównaniu z jednostkami pozostałych klas wielkości (o 25,7%). Dla grupy mikroprzedsiębiorstw należących w całości do polskich inwestorów wzrost ten wyniósł 5,4%, przy odnotowanym w 2013 r. spadku liczby podmiotów tej klasy.

Nieznaczny był też odsetek pracujących w mikroprzedsiębiorstwach, w których mieli udziały inwestorzy zagraniczni. Na początku analizowanego 5-lecia kształtował się on na poziomie 0,93%. W kolejnych latach liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym obniżyła się o 11,9%, a w pozostałych jednostkach – zmniejszała się dopiero w drugiej połowie omawianego okresu, przy czym spadek ten był znacznie wolniejszy (o 2,6%). Spowodowało to, że odsetek pracujących w najmniejszych podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego obniżył się w 2013 r. do 0,84%.

Wykres 19. Mikroprzedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym i bez kapitału zagranicznego w latach 2009-2013

W okresie 2009-2013 grupa najmniejszych podmiotów z kapitałem zagranicznym miała natomiast większy udział w przychodach uzyskiwanych przez wszystkie mikroprzedsiębiorstwa. Wartość tych przychodów podlegała w kolejnych latach wahaniom, w przeciwieństwie do najmniejszych jednostek z udziałem tylko kapitału polskiego, w których przychody systematycznie rosły (w całym 5-leciu o 12,0%). W efekcie, w 2013 r. przychody uzyskane przez jednostki z kapitałem zagranicznym stanowiły 7,4% przychodów wszystkich mikroprzedsiębiorstw wobec 7,8% w 2009 r.

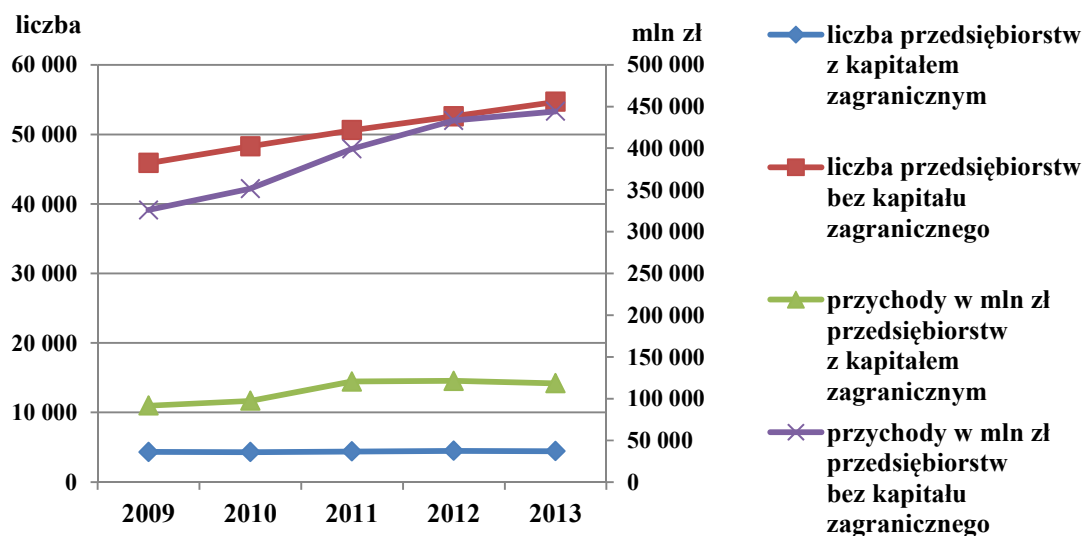
Mimo nieznacznego odsetka w grupie mikroprzedsiębiorstw podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego, także i w tej klasie zajmowały one znaczącą pozycję w działalności inwestycyjnej, rosnącą systematycznie od 2010 r. Zdecydował o tym z jednej strony wzrost nakładów ponoszonych przez jednostki z kapitałem zagranicznym (o 66,9%), z drugiej – jednoczesny spadek nakładów ponoszonych przez podmioty z wyłącznym udziałem kapitału krajowego (o 27,0%). W 2013 r. podmioty, w których mieli udziały inwestorzy zagraniczni, poniosły 55,9% nakładów ogółem najmniejszych przedsiębiorstw. W 2013 r. na jeden podmiot z kapitałem zagranicznym przypadły średnio nakłady w wysokości 894,2 tys. zł, a bez tego kapitału – 7,0 tys. zł.

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Znacznie większą rolę odgrywali inwestorzy zagraniczni w pozostałych małych przedsiębiorstwach. Należy tu podkreślić, że liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w tej klasie wahała się w kolejnych latach, podczas gdy grupa jednostek, do których nie wnieśli kapitału inwestorzy zagraniczni zwiększała się systematycznie (w całym okresie 2009-2013 o 19,2%). Spowodowało to obniżenie w omawianym 5-leciu odsetka pozostałych małych jednostek z kapitałem zagranicznym z 8,6% do 7,5%.

W obu grupach, do 2012 r. następował wzrost liczby pracujących, szybszy w jednostkach z wyłącznym udziałem kapitału polskiego (o 7,5% wobec 4,1% w podmiotach z kapitałem zagranicznym). Następny rok przyniósł dalszy wzrost pracujących w podmiotach, w których był zaangażowany tylko kapitał polski. W konsekwencji, w 2013 r. pracujący w pozostałych małych przedsiębiorstwach, do których wniesiony był kapitał zagraniczny stanowili 8,4% pracujących ogółem w tej klasie podmiotów wobec 8,9% w 2009 r.

Wykres 20. Pozostałe małe przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym i bez kapitału zagranicznego w latach 2009-2013

Znacznie wyższy był natomiast odsetek przychodów uzyskiwanych przez pozostałe małe podmioty z kapitałem zagranicznym. Podobnie jak w przypadku pracujących, w obu grupach jednostek w zbliżonym tempie następował systematyczny przyrost przychodów do 2012 r. W ostatnim roku wzrosły one tylko w przedsiębiorstwach z wyłącznym udziałem kapitału polskiego, podczas gdy w podmiotach z kapitałem zagranicznym obniżyły się o 2,4%. Spowodowało to, że w 2013 r. przychody wypracowane przez jednostki z kapitałem

zagranicznym stanowiły 21,0% przychodów uzyskanych przez wszystkie pozostałe małe przedsiębiorstwa wobec 21,9% w 2009 r.

W tej grupie nakłady ponoszone przez jednostki z kapitałem zagranicznym podlegały wahaniom, podczas gdy w przedsiębiorstwach należących wyłącznie do polskich inwestorów – zwiększały się w całym 5-leciu (o 39,2%). Szczególnie niski poziom nakładów na środki trwale ponoszonych przez podmioty, w których byli zaangażowani inwestorzy zagraniczni, obserwowano w ostatnich dwóch latach omawianego okresu. Spowodowało to, że udział tej grupy w działalności inwestycyjnej wszystkich pozostałych małych przedsiębiorstw obniżył się w 2013 r. do 20,0% wobec 36,2% w 2009 r. Znacznie mniejsza była też w tej klasie różnica między wartością nakładów poniesionych przeciętnie przez jeden podmiot: w 2013 r. dla jednostek z kapitałem zagranicznym wyniosła ona 820,8 tys. zł, dla jednostek z kapitałem krajowym – 266,5 tys. zł.

Średnie przedsiębiorstwa

Spośród wyróżnionych klas sektora MŚP, podmioty z kapitałem zagranicznym odgrywały największą rolę w grupie średnich przedsiębiorstw. Biorąc przy tym pod uwagę wszystkie uwzględniane kryteria, podmioty te charakteryzował w omawianym okresie szybszy rozwój aniżeli średnie przedsiębiorstwa, w których nie był zaangażowany kapitał zagraniczny.

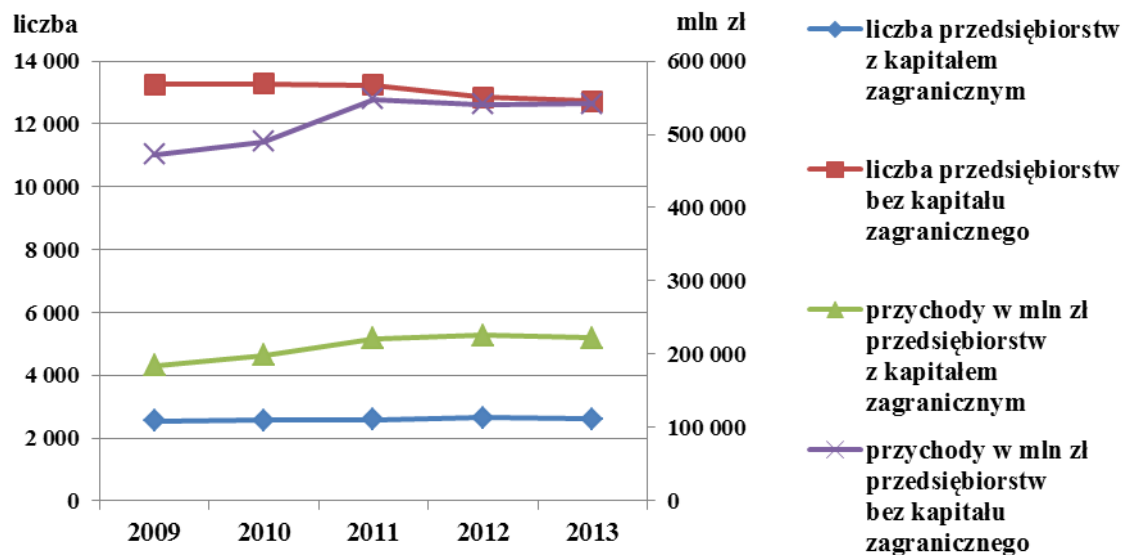
Liczba średnich przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zwiększyła się do 2012 r. o 3,7%, po czym w następnym roku odnotowano niewielki jej spadek. W tym samym okresie zbiorowość jednostek z wyłącznym udziałem kapitału polskiego zmniejszyła się, w całym okresie 2009-2013 o 4%. Skutkiem tego był wzrost udziału podmiotów powiązanych z inwestorami zagranicznymi z 16,1% do 17,0%.

Podobne relacje obserwowano w odniesieniu do liczby pracujących. Rosła ona w grupie jednostek z udziałem kapitału zagranicznego (w okresie 2009-2013 o 2,4%), przy równoległym jej spadku w pozostałych średnich przedsiębiorstwach o 4,3%. W konsekwencji, liczba pracujących w podmiotach z kapitałem zagranicznym stanowiła w końcu analizowanego okresu 18,8% pracujących ogółem w tej klasie wobec 17,8% w 2009 r.

Grupa średnich przedsiębiorstw to także grupa, w której podmioty z kapitałem zagranicznym miały największy udział w uzyskiwanych przychodach. W 2009 r. wypracowały one 28,1% przychodów wszystkich jednostek tej klasy. Udział ten zwiększył się w następnych 4 latach do 29,5%, na skutek szybkiego przyrostu przychodów uzyskiwanych przez jednostki

z kapitałem zagranicznym, nawet mimo niewielkiego spadku tych przychodów w 2013 r., z uwagi na to, że przedsiębiorstwa z wyłącznym udziałem kapitału krajowego od 2011 r. uzyskiwały przychody na bardzo zbliżonym poziomie.

Wykres 21. Średnie przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym i bez kapitału zagranicznego w latach 2009-2013

Podobnie jak w grupie pozostałych małych jednostek, także i wśród średnich jednostek obserwowano odmienne kierunki kształtowania się nakładów ponoszonych na cele inwestycyjne przez jednostki z kapitałem zagranicznym i tych, w których nie był on zaangażowany. W tych pierwszych wartość nakładów podlegała w kolejnych latach całego 5-lecia wahaniom, w drugich – odnotowano stały wzrost nakładów, choć nie tak duży jak w pozostałych małych jednostkach (o 13,1%). W 2013 r. odsetek nakładów poniesionych przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego wyniósł 34,2%. Różnica w średnich nakładach przypadających na jeden podmiot obu tych grup była jeszcze mniejsza niż w pozostałych małych jednostkach: w 2013 r. podmioty, w których zaangażowany był kapitał zagraniczny przeznaczyły na cele inwestycyjne 4494,6 tys. zł, a te, w których miał udział tylko kapitał krajowy – 1770,2 tys. zł.

4.3 Małe i średnie przedsiębiorstwa według województw

W niniejszej części przedstawiono podstawowe informacje na temat podobieństw i różnic obserwowanych w zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych w przekroju terytorialnym. W analizach odniesiono się do opisu tej zbiorowości na poziomie poszczególnych województw. Należy przy tym mieć na względzie to, że dane te odnoszą się do przedsiębiorstw, obrazując tym samym wielkość i strukturę sektora przedsiębiorstw (w tym małych i średnich podmiotów) według miejsc, w których mają one swoje główne siedziby (nie według konkretnej lokalizacji zakładów, czyli tzw. jednostek lokalnych). W odniesieniu do mniejszych podmiotów takie założenie wydaje się być uzasadnione, prowadzą one bowiem działalność na mniejszym obszarze, w niewielkim tylko procencie także poza województwami, w których są zlokalizowane ich siedziby (przeciętnie na jedno przedsiębiorstwo sektora MŚP przypada 1,02 jednostek lokalnych).

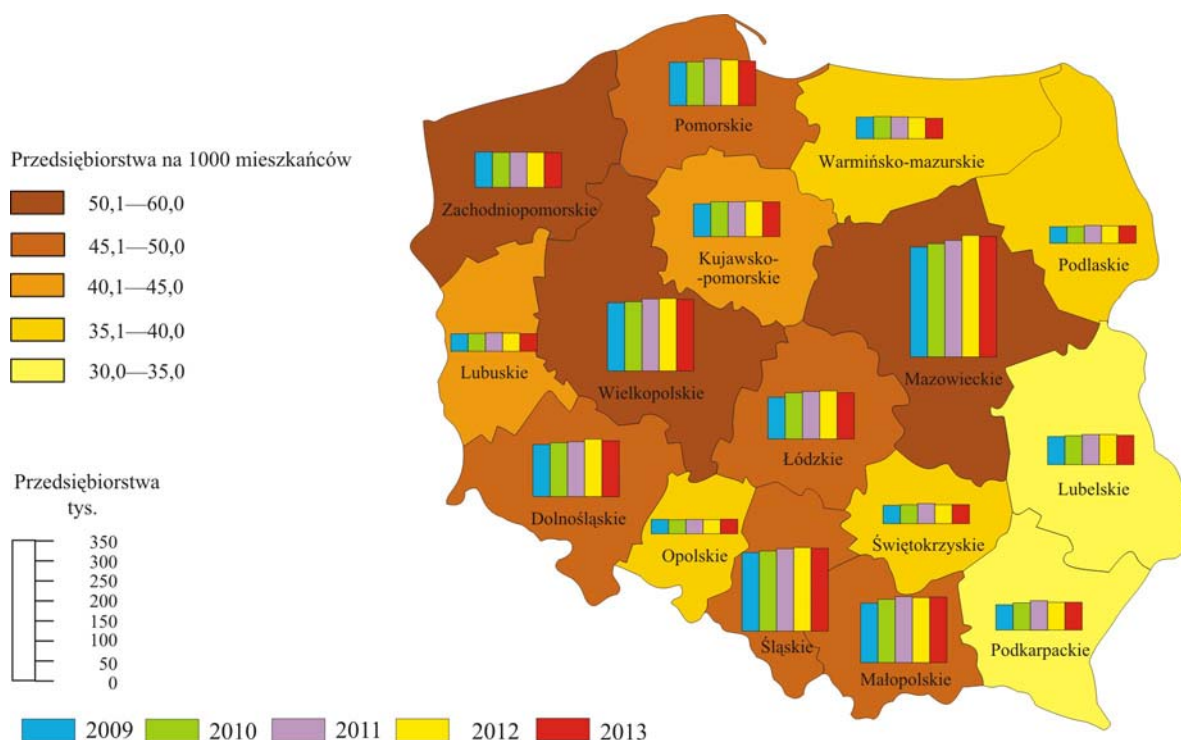
Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

Struktura zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych w podziale na sektor MŚP i duże podmioty była bardzo zbliżona w poszczególnych województwach. Ten pierwszy – podobnie jak przeciętnie w całym kraju – stanowił ponad 99% wszystkich przedsiębiorstw. Niewielkie różnice na korzyść małych i średnich jednostek można było odnotować w województwie zachodniopomorskim, w którym duże przedsiębiorstwa stanowiły poniżej 0,1% wszystkich aktywnych podmiotów, a na korzyść dużych – w województwie mazowieckim, dolnośląskim, śląskim, podkarpackim, w których ich odsetek przekraczał 0,2%.

Liczba małych i średnich podmiotów mających siedzibę w poszczególnych województwach była zróżnicowana. Miała na to wpływ nie tylko wielkość samego województwa, ale i poziom rozwoju ekonomicznego i struktura jego gospodarki, a z drugiej strony zamożność społeczeństwa, jak również możliwości i gotowość do podejmowania i prowadzenia przez mieszkańców danego województwa własnej działalności, na co w dużej mierze mogły mieć wpływ takie czynniki jak dostęp do środków finansowych niezbędnych do uruchomienia i rozwoju przedsiębiorstwa, wsparcie ze strony władz lokalnych, zarówno na etapie podejmowania decyzji o rozpoczynaniu nowej działalności, jak i na etapie jej prowadzenia, przygotowanie zawodowe przedsiębiorców, ich umiejętności rozpoznania rynku i potencjalnego popytu na oferowane produkty, itp. To wszystko decydowało o tym, że najwięcej małych i średnich podmiotów miało siedzibę na terenie najlepiej rozwiniętych

i najbogatszych województw: mazowieckiego (17,1% w 2013 r.), śląskiego (11,8%), wielkopolskiego (10,2%), małopolskiego (9,3%), dolnośląskiego (8,0%), a dalej – łódzkiego (6,5%) i pomorskiego (6,4%). Z tej grupy, w pięciu województwach (poza pomorskim i małopolskim) liczba małych i średnich jednostek zwiększała się systematycznie do 2012 r., po czym w następnym roku nastąpił spadek liczby aktywnych podmiotów, największy w łódzkim (o 4,5%), najmniejszy – w mazowieckim (o 0,7%). Województwo małopolskie znalazło się wraz z opolskim, podkarpackim, podlaskim i świętokrzyskim w grupie tych pięciu województw, w których, po spadku w 2012 r., rok później odnotowano nieznaczny wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw. W województwach: pomorskim, lubelskim i lubuskim po okresie przyrostu liczby małych i średnich przedsiębiorstw do 2011 r., od 2012 r. odnotowano ich spadek.

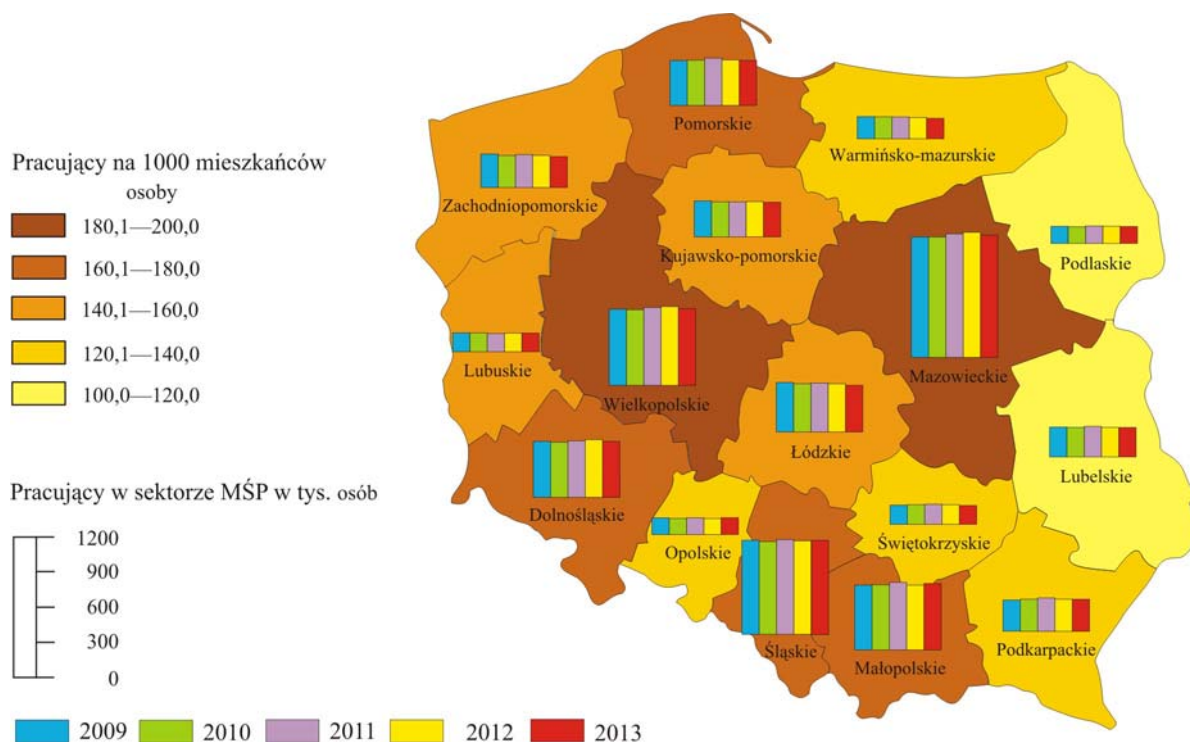
Wykres 22. Liczba przedsiębiorstw MŚP w latach 2009-2013 i na 1000 mieszkańców w 2013 r. według województw

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców, najwięcej przedsiębiorstw sektora MŚP miało siedzibę w najlepiej rozwiniętych województwach: mazowieckim (57,0 podmiotów w 2013 roku), wielkopolskim (51,8), pomorskim (49,4), małopolskim (48,7), dolnośląskim (48,6), łódzkim (46,0). Znacząca też była liczba jednostek sektora MŚP przypadająca na 1000 mieszkańców w województwie zachodniopomorskim (51,6), ale – w przeciwieństwie do wskazanych wyżej województw, w których do 2012 r. liczba przedsiębiorstw rosła w tempie szybszym niż liczba mieszkańców – zmniejszała się ona systematycznie w kolejnych latach całego omawianego okresu. Na drugim krańcu znalazły się województwa Polski Wschodniej: podkarpackie, lubelskie, podlaskie i warmińsko-mazurskie, w których w 2013 r. na 1000 mieszkańców przypadało od 33,1 do 36,8 przedsiębiorstw sektora MŚP. Do grupy tych województw, które charakteryzowała najniższa liczba małych i średnich przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, należy zaliczyć też dwa województwa z grupy najmniejszych: świętokrzyskie (37,9 podmiotów w 2013 r.) i opolskie (37,4). Należy podkreślić, że w omawianym okresie w żadnym z powyższych sześciu województw nie odnotowano stałego wzrostu liczby małych i średnich przedsiębiorstw, przypadających przeciętnie na 1000 mieszkańców. W podkarpackim i podlaskim oraz świętokrzyskim i opolskim obserwowana w pierwszych latach omawianego okresu tendencja wzrostowa uległa zahamowaniu w 2011 r., natomiast w warmińsko-mazurskim i lubelskim spadek liczby małych i średnich przedsiębiorstw następował już od 2010 r.

Udział liczby pracujących w sektorze MŚP przeciętnie w kraju wyniósł w 2013 r. 69,5%. W poszczególnych województwach kształtował się odmiennie, a różnice te były znaczące. Do województw, w których w sektorze MŚP pracował najniższy odsetek osób, należały te, w których największą rolę odgrywał przemysł i w których miało siedzibę najwięcej dużych podmiotów: mazowieckie (54,3% pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych), dolnośląskie (65,3%), śląskie (68,5%) i wielkopolskie (68,9%). Na drugim końcu znajdowały się te województwa, w których zbiorowość przedsiębiorstw, a tym samym i rynek pracy, były najbardziej rozdrobione: zachodniopomorskie (82,1%), opolskie 81,8%, podlaskie (81,7%), pomorskie (81,0%), i warmińsko-mazurskie (79,9%), a także lubuskie (79,5%) i świętokrzyskie (79,1%).

Wykres 23. Liczba pracujących w sektorze MŚP w latach 2009-2013 i na 1000 mieszkańców w 2013 r. według województw

W liczbie 6181,9 tys. pracujących w sektorze MŚP w całym kraju, największy udział mieli pracujący w tych województwach, w których miało siedzibę najwięcej jednostek tej klasy. I tak, w 2013 r. w województwie mazowieckim pracowało 16,9% wszystkich pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach w Polsce, w śląskim 13,0%, wielkopolskim 10,6%. Nieco niższy był odsetek pracujących w województwie małopolskim (9,2%), dolnośląskim (7,6%), łódzkim (6,4%) i pomorskim (6,3%). Najmniejszy udział pracujących w sektorze MŚP – podobnie jak w przypadku liczby jednostek – miały najmniejsze województwa: opolskie, lubuskie i świętokrzyskie (od 2,2% do 2,6% pracujących ogółem), a także województwa wschodnie, chociaż w tej ostatniej grupie można wyróżnić województwo podlaskie i warmińsko-mazurskie z bardzo niskim odsetkiem pracujących w sektorze MŚP (odpowiednio 2,3% i 2,9%) oraz lubelskie i podkarpackie z nieco wyższym odsetkiem pracujących w sektorze MŚP (odpowiednio 4,1% i 4,3%). Analizując te dane należy mieć na względzie to, że liczba pracujących w sektorze MŚP w poszczególnych województwach ulegała szybkim zmianom w kolejnych latach, wahając się nieraz znacznie z roku na rok. Znamienne jest natomiast to, że w ostatnim roku omawianego okresu województwa małopolskie i śląskie były jedynymi, w których liczba pracujących zwiększyła się (w tym drugim o 0,7%, na co miał wpływ odnotowany w tym roku spadek liczby małych i średnich

przedsiębiorstw). Systematyczny spadek pracujących w kolejnych latach całego omawianego okresu odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (o 6,3%), a od 2010 r. – w lubuskim (o 2,9%).

Odnosząc dane o liczbie pracujących w poszczególnych województwach do ich wielkości mierzonej liczbą mieszkańców otrzymuje się obraz będący konsekwencją opisanych wyżej różnic w liczbie małych i średnich przedsiębiorstw przypadających na 1000 mieszkańców. I tak, liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców była najwyższa w województwie mazowieckim (w 2013 r. 196,5 osób), a w czterech innych województwach kształtowała się powyżej średniej w kraju. Do grupy tej należały następujące województwa: małopolskie (169,1), pomorskie (169,7), śląskie (174,2) i wielkopolskie (189,3). Najmniej pracujących w sektorze MŚP w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przypadało w województwach lubelskim (116,0), podlaskim (117,8), warmińsko-mazurskim (124,7 osób) i podkarpackim (125,1), a także w świętokrzyskim (125,6) i opolskim (133,9). Także i w takim ujęciu, liczba pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach charakteryzowała się w poszczególnych województwach dużymi wahaniami. Systematyczny jej spadek w omawianym okresie odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim, a od 2010 r. – w województwie lubuskim.

Mikroprzedsiębiorstwa

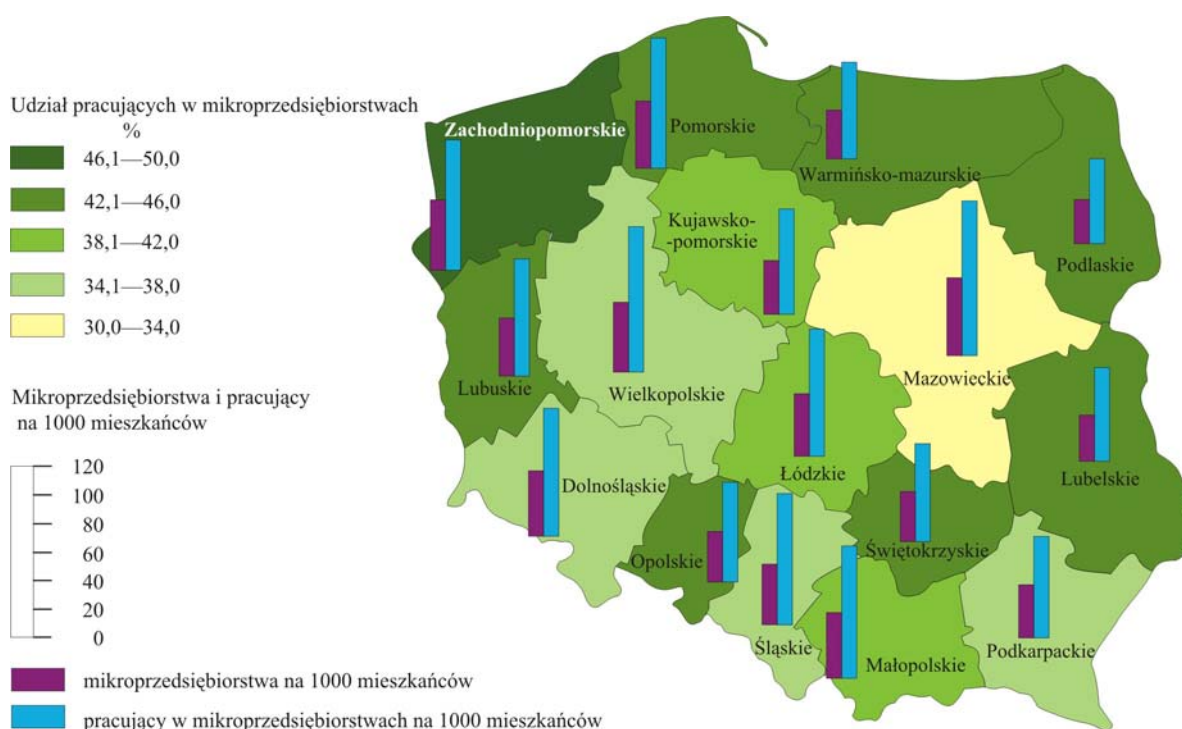
Grupa mikroprzedsiębiorstw stanowiła przeciętnie nieco poniżej 96% wszystkich podmiotów. W 2013 r. odsetek najmniejszych jednostek mających siedzibę w poszczególnych województwach kształtował się od 94,6% w województwie podkarpackim do 96,6% w zachodniopomorskim. Podobnie zatem jak w całym sektorze MŚP kształtowały się przedstawione wyżej zmiany, jakie następowały w omawianym okresie w grupie zbiorowości mikroprzedsiębiorstw, jak również ich struktura według województw.

Jeśli weźmie się pod uwagę liczbę mikroprzedsiębiorstw przypadającą na 1000 mieszkańców, będzie ona też niewiele mniejsza w każdym województwie od odpowiedniej liczby wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw. I tak na przykład w tych województwach, w których w 2013 r. na 1000 mieszkańców działało najwięcej jednostek sektora MŚP, na mikroprzedsiębiorstwa przypadało: w województwie mazowieckim 54,9 podmiotów, w zachodniopomorskim – 49,9 jednostek, wielkopolskim – 49,6, pomorskim 47,3, dolnośląskim – 46,7. Liczba ta była natomiast najmniejsza w województwach: podkarpackim – 31,4 mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców, lubelskim – 32,8, warmińsko-mazurskim 34,3, podlaskim – 35,3.

Większe różnice notowano w odniesieniu do pracujących w mikroprzedsiębiorstwach. Przede wszystkim należy zauważyć, że z uwagi na niską przeciętną liczbę pracujących w mikroprzedsiębiorstwach, odsetek w nich pracujących kształtował się na znacznie niższym poziomie niż odsetek samych jednostek. W 2013 r. w całym kraju wyniósł on 38,9%, a w poszczególnych województwach nie przekroczył 49,3% (zachodniopomorskie). Najniższy okazał się on w województwie mazowieckim (30,1%), podkarpackim (36,0%), śląskim (36,4%), dolnośląskim (36,8%), a także wielkopolskim (37,4%).

Zmiany, jakie obserwowano w omawianym okresie w liczbie pracujących w mikroprzedsiębiorstwach nie były podobne w poszczególnych województwach. Przede wszystkim zwraca uwagę duża zmienność liczby pracujących w kolejnych latach. W żadnym województwie nie obserwowano stałej tendencji wzrostu liczby pracujących w najmniejszych jednostkach. Jedynie w dwóch województwach (małopolskie i śląskie) w 2013 r. nastąpił wzrost liczby pracujących w najmniejszych podmiotach.

Wykres 24. Liczba mikroprzedsiębiorstw i pracujących w mikroprzedsiębiorstwach na 1000 mieszkańców w 2013 r. według województw oraz udział mikroprzedsiębiorstw w liczbie pracujących w przedsiębiorstwach województwa

Znacznie mniejszy udział pracujących w mikroprzedsiębiorstwach w porównaniu do liczby jednostek obserwowano też po uwzględnieniu wielkości województw mierzonej liczbą mieszkańców. Spośród przedstawionej wyżej liczby pracujących w sektorze MŚP przypadającej na 1000 mieszkańców, odsetek pracujących w mikroprzedsiębiorstwach kształtował się w granicach od 47,9% w podkarpackim do 60,0% w zachodniopomorskim. Najwyższą ich liczbę odnotowano w województwie mazowieckim (108,8 osób wobec 196,5 osób w całym sektorze MŚP w tym województwie (55,4%), najniższą – w podkarpackim: 59,9 osób (47,9%).

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

W stosunku do mikroprzedsiębiorstw, zbiorowość pozostałych małych jednostek była niewielka, stanowiła bowiem od 2,6% w zachodniopomorskim do 4,2% w podkarpackim całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych. Mimo to, z wielu względów jest to grupa podmiotów ważna dla całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Przynajmniej w pierwszym okresie charakteryzowała się ona systematycznym wzrostem w omawianym okresie nie tylko przeciętnie w całym kraju, ale i we wszystkich województwach. Nieznaczne zahamowanie tego wzrostu odnotowano w 2013 r. tylko w dwóch województwach: warmińsko-mazurskim i lubuskim. Najszybszy przyrost liczby pozostałych małych przedsiębiorstw nastąpił w omawianym okresie w województwie małopolskim (31,8%), podkarpackim (25,7%), świętokrzyskim (24,3%), lubelskim (22,2%), śląskim (21,6%), wielkopolskim (19,1%) i mazowieckim (16,5%).

Efektom tych zmian była struktura pozostałych małych przedsiębiorstw w 2013 r. w przekroju terytorialnym. Najwyższy odsetek tej grupy jednostek miał siedzibę w województwie mazowieckim (15,1%), śląskim (13,7%), wielkopolskim (10,2%) i małopolskim (10,0%). Z drugiej strony, najmniej spośród tych jednostek miało siedzibę w województwach: opolskim, podlaskim, lubuskim (po 2,4%) oraz świętokrzyskim (2,7%) i warmińsko-mazurskim (2,9%).

Po uwzględnieniu wielkości województw mierzonej liczbą mieszkańców, obraz roli, jaką pozostałe małe przedsiębiorstwa odgrywały w poszczególnych województwach był nieco inny. Wprawdzie także i w tym przypadku ich liczba nie zmniejszała się w latach 2009-2013 w większości województw, ale trzeba mieć na uwadze to, że przeciętnie na 1000 mieszkańców przypadało od 1,2 (podlaskie, lubelskie, warmińsko-mazurskie) do 1,7-1,8 (mazowieckie, wielkopolskie, małopolskie, śląskie) podmiotów tej klasy.

W tych województwach, w których miało siedzibę najwięcej pozostałych małych podmiotów, najwyższy był też odsetek pracujących w nich osób. W 2013 r. najwyższy udział w ogólnej liczbie pracujących w tej klasie jednostek miały województwa: mazowieckie (15,3%), śląskie (13,5%), wielkopolskie (10,3%) i małopolskie (9,8%). Najniższy odsetek pracujących w pozostałych małych przedsiębiorstwach ogółem przypadł natomiast na województwa: opolskie, podlaskie, lubuskie i świętokrzyskie (2,3%-2,7%).

W ślad za wzrostem liczby pozostałych małych przedsiębiorstw, w omawianym okresie zwiększała się też systematycznie liczba pracujących w nich osób. Zahamowanie tej tendencji odnotowano w 2013 r. jedynie w czterech województwach: wielkopolskim, zachodniopomorskim, kujawsko-pomorskim i lubuskim. Najszybsze tempo przyrostu pracujących obserwowano też w tych województwach, w których najszybciej zwiększała się liczba podmiotów tej klasy. Należały do nich: małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie, śląskie i wielkopolskie. Należy przy tym podkreślić, że tempo wzrostu pracujących w każdym z tych województw było znacznie wolniejsze niż tempo przyrostu przedsiębiorstw, w których znajdowali oni zatrudnienie (najwyższe, odnotowane w województwie małopolskim, wyniosło 19,9%).

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców, liczba pracujących w poszczególnych województwach w pozostałych małych przedsiębiorstwach była znacznie bardziej zróżnicowana niż liczba samych podmiotów. Podczas gdy przeciętnie w kraju w 2013 r. przypadało 31,6 pracujących na 1000 mieszkańców, to w sześciu województwach liczba ta była większa (łódzkie, małopolskie, mazowieckie, pomorskie, śląskie i wielkopolskie). Najwięcej pracujących przypadających na 1000 mieszkańców odnotowano w wielkopolskim (36,4 osób), śląskim (35,8 osób), małopolskim (35,7 osób) i mazowieckim (35,0 osób). Na drugim krańcu znalazły się trzy województwa, w których przeciętnie na 1000 mieszkańców w pozostałych małych przedsiębiorstwach pracowało nie więcej niż 25 osób (lubelskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie).

Średnie przedsiębiorstwa

Zbiorowość średnich przedsiębiorstw była najmniejsza w porównaniu z dwiema pozostałymi klasami podmiotów składających się na sektor MŚP. W całym kraju stanowiła ona w 2013 r. 0,87% wszystkich aktywnych przedsiębiorstwa niefinansowych. W większości województw udział ten był zbliżony. W dziewięciu województwach kształtował się w granicach 0,80%-0,90%. Nieco wyższy (0,95%-0,96%) był on w wielkopolskim i śląskim, a także kujawsko-pomorskim (0,98%). Województwo podkarpackie było jedynym, w którym udział

średnich jednostek przekraczał 1% wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych (w 2013 r. 1,02%). Z drugiej strony, najniższy odsetek średnich przedsiębiorstw odnotowano w 2013 r. w województwie zachodniopomorskim (0,64%) oraz świętokrzyskim, lubelskim i podlaskim (0,76%-0,78%).

Zmiany w tej grupie podmiotów były też różne w poszczególnych województwach, chociaż w tym przypadku charakterystyczne jest to, że w żadnym z nich nie obserwowano stałego wzrostu liczby średnich przedsiębiorstw. Podobnie jak w całym kraju, w większości województw liczba średnich jednostek podlegała wahaniom. W trzech województwach: pomorskim, lubuskim i podkarpackim w latach 2009-2013 liczba podmiotów średnich nieznacznie wzrosła. W pozostałych zbiorowość ta zmniejszyła się. Spadek ten obserwowano od początku omawianego okresu w dwóch województwach: kujawsko-pomorskim (wyhamowany nieco w 2013 r.) i łódzkim (odpowiednio o 6,4% i 11,0%).

Zmiany te wpłynęły na liczbę średnich przedsiębiorstw mających siedzibę w poszczególnych województwach. W 2013 r. największa ich liczba znajdowała się na terenie województwa mazowieckiego (17,2% wszystkich średnich jednostek w kraju), a dalej – w województwie śląskim (13,0%) i wielkopolskim (11,1%). Nieco mniejsza była zbiorowość średnich przedsiębiorstw mających siedzibę w województwie małopolskim (8,7%), dolnośląskim (7,4%) i pomorskim (6,5%). Najmniejsze województwa (opolskie i świętokrzyskie), a także jedno spośród województw wschodnich (podlaskie) były tymi, na których terenie zlokalizowano najmniej jednostek tej klasy (po 2,2%-2,4% wszystkich średnich podmiotów). Z uwagi na niewielką zbiorowość średnich przedsiębiorstw, ich liczba przypadająca na 1000 mieszkańców była niewielka i w poszczególnych województwach kształtowała się w granicach 0,3-0,5 podmiotów. Najwyższą ich liczbę odnotowano w województwie wielkopolskim i mazowieckim.

W porównaniu z pozostałymi małymi przedsiębiorstwami, w znacznie mniejszej grupie średnich jednostek znajdowało pracę więcej osób: w całej Polsce w 2013 r. stanowiły one 17,9% wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych. Należy przy tym podkreślić, że udział ten obniżał się stopniowo w kolejnych latach w ślad za spadkiem absolutnej liczby pracujących w średnich jednostkach. W większości województw odnotowano także zmniejszanie się liczby pracujących w podmiotach tej klasy: począwszy od 2009 r. w województwie kujawsko-pomorskim i łódzkim (co było konsekwencją wspomnianego wyżej spadku liczby jednostek). W omawianym okresie w trzech województwach odnotowano wzrost liczby pracujących w średnich przedsiębiorstwach.

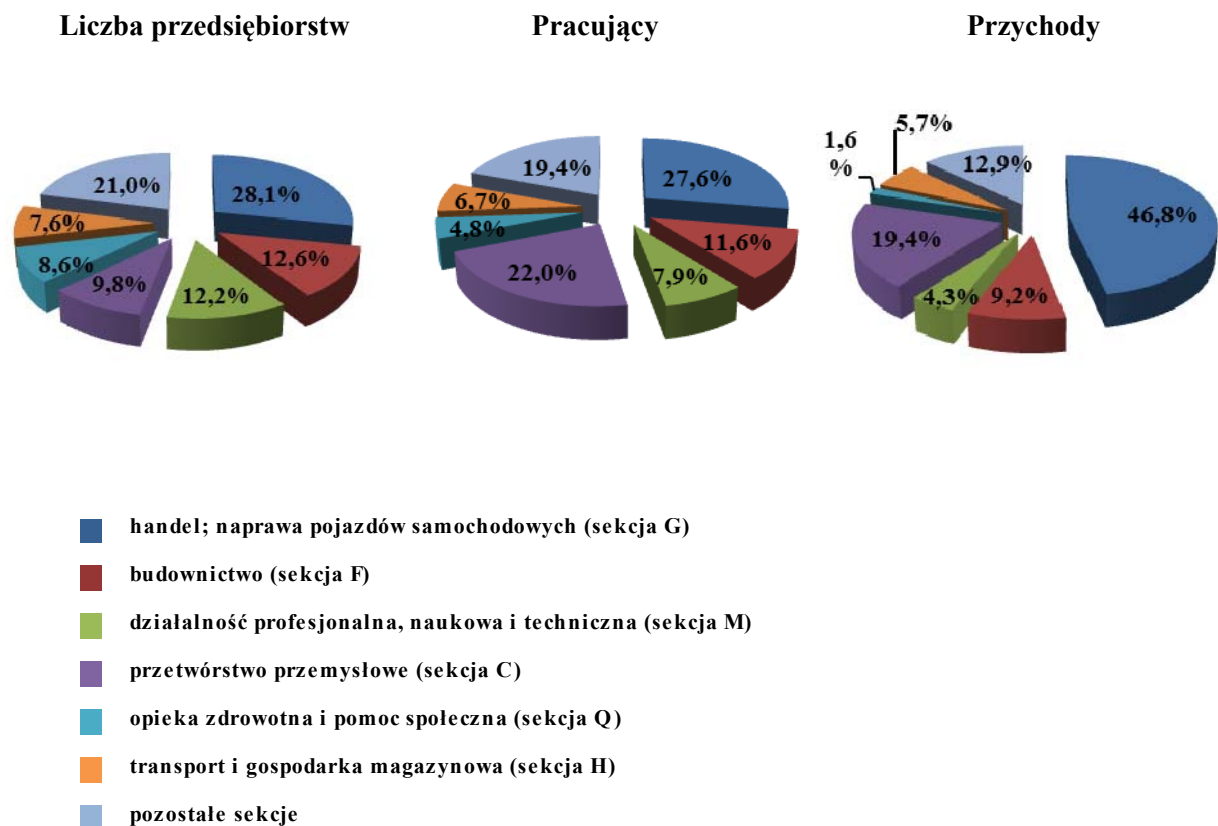
Struktura pracujących w średnich przedsiębiorstwach w przekroju wojewódzkim była w 2013 r. odzwierciedleniem struktury liczby tych jednostek. Najwyższy odsetek pracujących znalazł zatrudnienie w województwie mazowieckim (17,6%), śląskim (13,2%) i wielkopolskim (10,9%), a dalej – w małopolskim (8,5%) i dolnośląskim (7,3%). Najmniejszą rolę na rynku pracy odgrywały średnie przedsiębiorstwa w województwie podlaskim, opolskim, świętokrzyskim, lubuskim i warmińsko-mazurskim (w każdym z nich w jednostkach tej klasy pracowało od 2,1% do 2,9% wszystkich pracujących w województwie).

Dane pokazujące liczbę pracujących w średnich przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców nie zmieniają w zasadniczy sposób pozycji tej grupy w poszczególnych województwach. Także i w tym przypadku w większości województw nie odnotowano wzrostu liczby pracujących, a w 2013 r. największy ich poziom charakteryzował województwo mazowieckie (52,8 osób), wielkopolskie (50,3) i śląskie (45,8). Najmniej pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przypadało na średnie jednostki w województwie lubelskim i podlaskim (odpowiednio 26,9 i 28,4 osób).

5 Małe i średnie przedsiębiorstwa w wybranych obszarach gospodarki

Poniżej przedstawiono szczegółowy opis roli, jaką małe i średnie przedsiębiorstwa (w tym wyszczególniane klasy tego sektora) odgrywały w wybranych obszarach gospodarki, w szczególności w tych, w których sektor MŚP miał największe udziały. Poza liczbą podmiotów i pracujących oraz wartością uzyskiwanych przychodów, w charakterystyce tej uwzględniono także podstawowe informacje na temat działalności inwestycyjnej. Dodatkowo, dla zobrazowania efektywności działalności prowadzonej przez małe i średnie przedsiębiorstwa, przedstawione zostały dane o uzyskiwanym przez nie wskaźniku rentowności obrotu brutto.

Wykres 25. Sektor MŚP według sekcji PKD w 2013 r.

5.1 Handel i naprawa pojazdów samochodowych

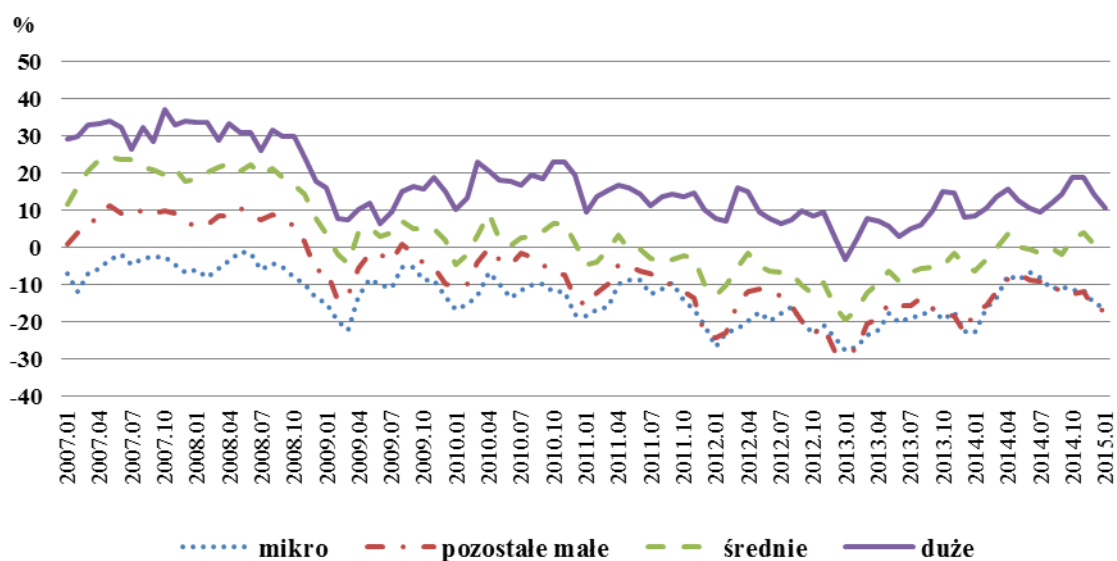
W tym obszarze gospodarki najliczniej reprezentowane są podmioty prowadzące działalność z zakresu handlu detalicznego, ale trzeba pamiętać, że – zgodnie z klasyfikacją PKD – są tu też klasyfikowane przedsiębiorstwa handlu hurtowego oraz te jednostki, których działalność obejmuje naprawę pojazdów samochodowych i motocykli.

Specyfiką handlu detalicznego jest to, że jest to obszar, w którym podjęcie i prowadzenie działalności w małej skali nie wymaga tak dużych nakładów, jak w innych obszarach, a pozytywne efekty jej prowadzenia są – w sprzyjających warunkach – widoczne w bardzo krótkim czasie. Istotne jest też to, że od osób prowadzących działalność handlową nie wymaga się wysokich kwalifikacji zawodowych. Wszystko to powoduje, że podejmuje ją bardzo dużo osób, co prowadzi do znacznej konkurencji i – w konsekwencji – oznaczać może konieczność wycofania się z rynku najsłabszych jednostek, szczególnie przy pogarszającej się ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Innym zagrożeniem dla małych jednostek handlowych jest konkurencja ze strony silnie rozwiniętych dużych sieci handlowych.

O odmiennej sytuacji małych i większych jednostek handlowych mówią między innymi wyniki badania koniunktury w handlu, w którym dane opracowywane są dla przedsiębiorstw handlu detalicznego, w tym dla przedsiębiorstw poszczególnych klas wielkości. Wskazują one na znacznie trudniejszą w omawianym 5-leciu sytuację jednostek sektora MŚP, w tym najmniejszych podmiotów: zgłaszane przez nie oceny ogólnego klimatu koniunktury były przez cały ten czas negatywne, podczas gdy dla dużych przedsiębiorstw kształtowały się na poziomie dodatnim. Nawet średnie jednostki, które formułowały nieco lepsze oceny koniunktury w pierwszych dwóch latach, w następnych oceniały ją negatywnie.

Analizując wyniki badania koniunktury, dotyczące barier napotykanych w latach 2009-2013 przez przedsiębiorstwa handlu detalicznego, zwraca uwagę to, że jednostki sektora MŚP w znacznie większym odsetku obawiały się niepewnej ogólnej sytuacji gospodarczej, przy czym niepokój ten wzrastał do 2011 r., chociaż i w następnych latach barierę tę zgłaszał blisko co drugi badany podmiot. Małe i średnie przedsiębiorstwa sygnalizowały też nieco częściej trudności wpływające na ich gorszą sytuację finansową: związane z niedostatecznym popytem na oferowane towary, a także (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw) na trudności w uzyskaniu kredytu, wysokie odsetki bankowe oraz trudności wynikające z opóźnień w rozrachunkach z kontrahentami.

Wykres 26. Ogólny klimat koniunktury w handlu detalicznym

Trudną sytuację małych przedsiębiorstw handlowych potwierdzają też wyniki panelowego badania nowych przedsiębiorstw. W grupie jednostek handlowych, które powstały w 2009 r., do 2013 r. utrzymało się na rynku zaledwie 28,7% podmiotów, co oznacza wskaźnik przeżycia znacznie poniżej średniego dla całej badanej zbiorowości (35,6%). Analogiczny wskaźnik dla jednostek powstałych rok wcześniej był jeszcze niższy (27,7%). Mniejszy odsetek przedsiębiorstw, które były nadal aktywne w 2013 r. charakteryzował jedynie grupę podmiotów, które w 2009 r. podjęły działalność z zakresu zakwaterowania i gastronomii. Jednocześnie, handel był tym obszarem, w którym najniższy był odsetek nowych przedsiębiorstw uznających, że mogły prowadzić podjętą działalność zgodnie z przyjętą strategią rozwojową, bez żadnych barier (41,5% podmiotów). Wśród blisko połowy podmiotów napotykających różnego typu trudności ograniczające prowadzoną działalność, najczęściej wskazywano nadmierną konkurencję na rynku oraz niedostateczne środki finansowe klientów.

Udział w sektorze MŚP

Biorąc pod uwagę liczbę małych i średnich przedsiębiorstw, spośród grupowań wyróżnianych na poziomie sekcji PKD najliczniejsza była grupa jednostek prowadzących jako podstawową działalność z zakresu handlu i naprawy pojazdów samochodowych. W 2013 r. stanowiła ona 28,1% całego sektora MŚP. W prowadzenie działalności handlowej zaangażowanych było też 27,6% wszystkich pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach. Wiodącą rolę

jednostek handlowych widać w jeszcze większym stopniu, gdy weźmie się pod uwagę fakt, że uzyskiwały one blisko połowę (w 2013 r. 46,8%) przychodów wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw. Warto przy tym podkreślić, że w omawianym okresie udział przedsiębiorstw handlowych w sektorze MŚP stopniowo malał: w 2009 r. stanowiły one 30,3% całej zbiorowości małych i średnich przedsiębiorstw, liczba pracujących w nich osób – 29,4% pracujących ogółem, a uzyskane przychody 47,3% przychodów ogółem.

W całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych, jednostki handlowe odgrywały nieco mniejszą (choć też wiodącą) rolę: w 2013 r. odsetek w nich pracujących kształtował się na poziomie 24,3%, a przychody uzyskane przez te podmioty stanowiły 36,9% przychodów wszystkich przedsiębiorstw.

Przedsiębiorstwa handlowe miały największy udział (większy od przeciętnego) w małych jednostkach, w tym zarówno w grupie mikroprzedsiębiorstw, jak i w podmiotach o liczbie pracujących 10-49 osób. W pierwszej z tych grup jednostki prowadzące działalność handlową stanowiły w 2013 r. 28,1%. Dla pozostałych małych podmiotów odsetek ten był jeszcze wyższy i wyniósł 29,7%. Pracujący w najmniejszych jednostkach handlowych stanowili w 2013 r. 31,5% wszystkich pracujących w mikroprzedsiębiorstwach, a w pozostałych małych jednostkach – 28,8%. Jednocześnie, jednostki prowadzące działalność handlową uzyskały połowę przychodów ogółem osiągniętych w każdej z tych grup w 2013 r.: w mikroprzedsiębiorstwach 49,8%, w pozostałych małych – 51,7%. Wśród średnich podmiotów, jednostki handlowe odgrywały znacznie mniejszą rolę, stanowiąc w 2013 r. 20,0% tej grupy, dając pracę 18,4% wszystkich pracujących w średnich przedsiębiorstwach i uzyskując 40,2% osiągniętych przez nie przychodów ogółem.

Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

Przedsiębiorstwa prowadzące jako podstawową działalność związaną z handlem i naprawą pojazdów samochodowych to w 99,9% jednostki sektora MŚP. Warto podkreślić, że zbiorowość ta zwiększała się systematycznie do 2011 r., po czym wcześniej niż w całej populacji małych i średnich przedsiębiorstw niefinansowych – od 2012 r. – odnotowano jej stopniowy spadek. W 2013 r. w Polsce działalność handlową prowadzono w 497,2 tys. podmiotów zaliczanych do sektora MŚP.

Liczba pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach handlowych stanowiła ok. 80% ogólnej liczby pracujących w tym obszarze. Ten niższy odsetek pracujących w porównaniu z odsetkiem liczby jednostek był skutkiem (podobnie jak w całym sektorze MŚP) znacznej przewagi najmniejszych jednostek, z przeciętną liczbą pracujących przypadającą na jeden

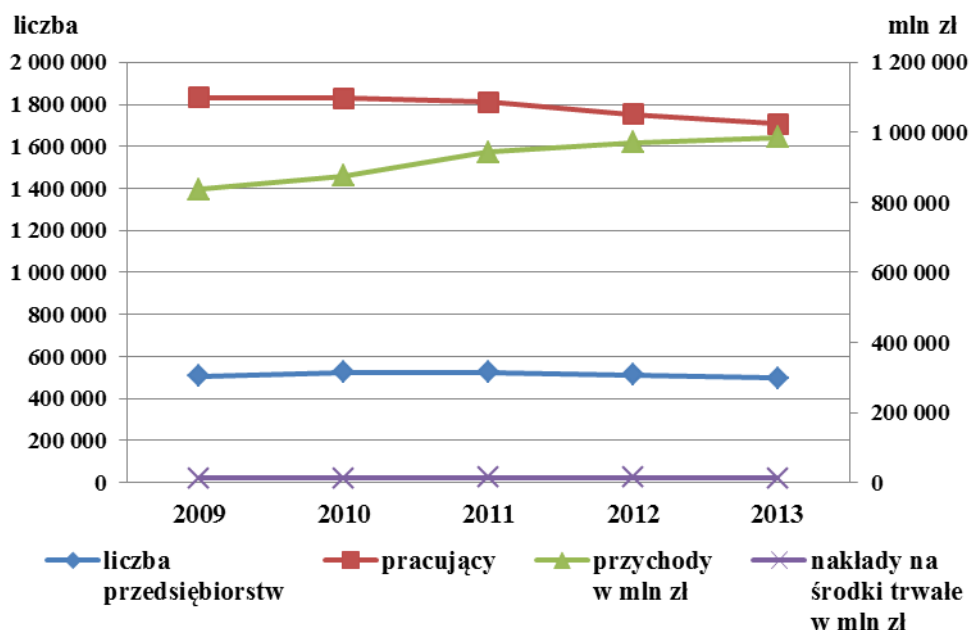
podmiot wynoszącą 2,2 osoby. Znamienna jest przy tym zmniejszająca się w kolejnych latach liczba pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach handlowych, z 1830,9 tys. w 2009 r. do 1707,7 tys. w 2013 r. Spadek ten (choć wolniejszy) odnotowano także w pierwszych trzech latach omawianego okresu, mimo zwiększającej się w tym czasie liczby jednostek. W efekcie, w całym handlu odsetek pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach obniżył się w latach 2009-2013 z 81,3% do 79,0%.

Silna dominacja w handlu najmniejszych jednostek, prowadzących działalność na niewielką skalę, spowodowała także niższy udział sektora MŚP w przychodach uzyskiwanych przez przedsiębiorstwa handlowe. W omawianym okresie wartość przychodów z całokształtu działalności zwiększała się wprawdzie systematycznie w kolejnych latach z 838,1 mld zł do 986,5 mld zł, ale był to wzrost nieco wolniejszy aniżeli w całym handlu (odpowiednio o 17,7% wobec 21,2%). Spowodowało to, że odsetek przychodów uzyskanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa obniżył się w handlu z 72,6% w 2009 r. do 70,5% w 2013 r.

Jeszcze mniejszy był udział sektora MŚP w prowadzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa handlowe działalności inwestycyjnej. Odsetek nakładów na środki trwałe ogółem ponoszonych przez tę grupę podmiotów wahał się w analizowanym okresie w granicach 60%-65%. Wartość tych nakładów zwiększała się do 2012 r. szybciej niż poniesionych w całym handlu. Następny rok przyniósł ich zmniejszenie o 8,0%, do 12,9 mld zł, co stanowiło 60,9% nakładów ogółem w tym obszarze gospodarki. Były one poniesione w 80,6% na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących, a w 19,4% na zakup używanych środków trwałych. Przeciętnie, na jeden podmiot przypadają nakłady w wysokości 25,9 tys. zł wobec 42,5 tys. zł w całym handlu.

Niższy udział kosztów w przychodach uzyskiwanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa w porównaniu z wszystkimi przedsiębiorstwami handlowymi znalazł odbicie w poziomie wskaźników rentowności charakterystycznych dla każdej z tych grup podmiotów, przy czym zmiany wartości tych wskaźników w kolejnych latach omawianego okresu następowały w podobnym kierunku (nieznaczny spadek w zbliżonym tempie w latach 2010-2012, a następnie poprawa w 2013 r.). W 2013 r. wskaźnik rentowności obrotu brutto dla sektora MŚP wyniósł 4,5%, wobec 3,8% dla całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych, o czym zdecydował niski poziom wskaźnika dla dużych podmiotów (2,1%).

Wykres 27. MŚP z sekcji Handel i naprawa pojazdów samochodowych w latach 2009-2013

Mikroprzedsiębiorstwa

Na początku omawianego okresu dominacja mikroprzedsiębiorstw była w handlu nieco większa niż przeciętnie w całej populacji przedsiębiorstw niefinansowych: w 2009 r. najmniejsze jednostki stanowiły 96,3% całej grupy podmiotów prowadzących ten rodzaj działalności. W następnych latach odsetek ten uległ zmniejszeniu do 95,8% w 2013 r., co było spowodowane znacznym spadkiem liczby mikroprzedsiębiorstw handlowych w latach 2011-2013 (o 5,8%).

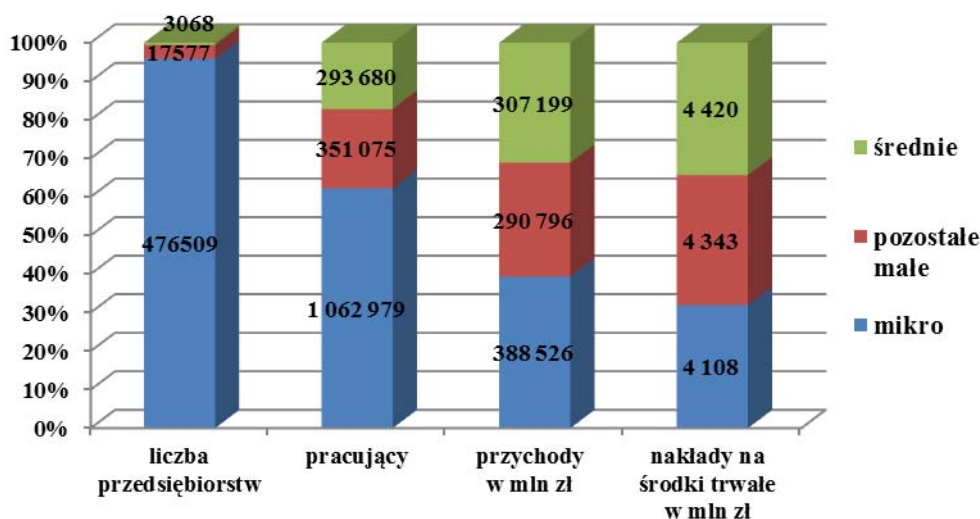
Osoby pracujące w najmniejszych jednostkach stanowiły połowę wszystkich pracujących w handlu, chociaż należy zauważyć, że ich liczba zmniejszała się w kolejnych latach, a tempo tego spadku okazało się wyższe w ostatnich dwóch latach omawianego 5-lecia (spadek o 8,5% wobec 9,3% w całym okresie 2009-2013). Skutkiem tego, w analizowanym okresie odsetek pracujących w mikroprzedsiębiorstwach obniżył się w handlu z 52,0% do 49,2%.

Prowadzona na niewielką skalę działalność mikroprzedsiębiorstw handlowych znalazła odzwierciedlenie w wartości uzyskiwanych przez nie przychodów, znacznie niższych w porównaniu z jednostkami pozostałych klas wielkości. Do 2012 r. odnotowano wprawdzie przyrost wartości przychodów osiągniętych przez najmniejsze podmioty (o 10,6%), ale tempo tego przyrostu było wolniejsze od tempa charakterystycznego nie tylko dla całego handlu (18,6%), ale i dla samego sektora MŚP tego obszaru gospodarki (15,9%). Ostatni rok

omawianego okresu przyniósł zahamowanie tej wzrostowej tendencji, a wartość uzyskanych przez mikroprzedsiębiorstwa przychodów obniżyła się o 0,5%. Skutkiem tego, udział przychodów uzyskiwanych przez mikroprzedsiębiorstwa obniżył się w okresie 2009-2013 z 30,6% do 27,8%. Wartość przychodów przypadających średnio na jedno mikroprzedsiębiorstwo zwiększyła się w omawianym 5-leciu z 0,72 mln zł do 0,81 mln zł.

W porównaniu z pozostałymi jednostkami, mikroprzedsiębiorstwa prowadziły też na mniejszą skalę działalność inwestycyjną, przy czym nakłady ponoszone na ten cel podlegały wahaniom w kolejnych latach, znacznie większym w drugiej połowie analizowanego okresu. W 2013 r. były one o 16,8% niższe niż rok wcześniej. W konsekwencji, odsetek nakładów poniesionych przez mikroprzedsiębiorstwa zmniejszył się do 19,4%. Niewielką skalę działalności inwestycyjnej prowadzonej przez najmniejsze jednostki potwierdzają też dane o wysokości nakładów poniesionych przeciętnie przez jedno aktywne mikroprzedsiębiorstwo handlowe: mimo stopniowego ich wzrostu w kolejnych latach, w 2013 r. wyniosły one 8,6 tys. zł. Podobnie jak w całym handlu, w strukturze nakładów poniesionych przez mikroprzedsiębiorstwa dominowały nakłady na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących, stanowiące w 2013 r. 82,9% nakładów na środki trwałe ogółem tej grupy podmiotów. Pozostałe 17,1% nakładów poniesiono na zakup używanych środków trwałych.

Wykres 28. Przedsiębiorstwa małe i średnie z sekcji Handel i naprawa pojazdów samochodowych według klas wielkości w 2013 r.

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

W porównaniu z mikroprzedsiębiorstwami, grupę pozostałych małych przedsiębiorstw tworzyła niewielka liczba podmiotów. W 2009 r. stanowiły one 3,0% wszystkich jednostek handlowych. W następnych latach ich liczba zwiększała się szybciej niż w innych klasach tego obszaru. Była to też jedyna klasa, w której nie odnotowano spadku liczby podmiotów w kolejnych latach omawianego 5-lecia. W efekcie, w 2013 r. udział przedsiębiorstw o liczbie pracujących 10-49 osób wzrósł w handlu do 3,5%.

W ślad za wzrostem liczby jednostek, w kolejnych latach zwiększała się też liczba pracujących w pozostałych małych przedsiębiorstwach. Należy tu jednak podkreślić, że tempo, w jakim zwiększała się liczba pracujących, było znacznie wolniejsze od tempa przyrostu liczby jednostek (odpowiednio 5,9% i 15,7%). W 2013 r. w pozostałych małych przedsiębiorstwach pracowało 16,2% wszystkich pracujących w handlu wobec 14,7% w 2009 r. Przeciętnie, w jednej jednostce tej grupy pracowało w 2013 r. 20,0 osób.

Dynamicznie rozwijająca się w handlu w analizowanym okresie grupa pozostałych małych przedsiębiorstw odnotowała też znaczący przyrost przychodów, najszybszy w porównaniu z pozostałymi klasami jednostek (o 32,2%). Przyczyniło się to do tego, że znacznie mniejsza w porównaniu z mikroprzedsiębiorstwami grupa jednostek uzyskała w 2013 r. 20,8% przychodów wszystkich przedsiębiorstw handlowych, wobec 19,0% w 2009 r. Szybszy w porównaniu z mikroprzedsiębiorstwami przyrost przychodów w pozostałych małych jednostkach potwierdzają też dane o wartości przychodów przypadających przeciętnie na jeden podmiot: wzrosły one z 14,5 mln zł w 2009 r. do 16,5 mln zł w 2013 r.

W omawianym okresie zdecydowanie mniejsza zbiorowość pozostałych małych przedsiębiorstw ponosiła nakłady na środki trwałe ogółem zbliżone co do wartości do nakładów poniesionych przez mikroprzedsiębiorstwa. W odróżnieniu od najmniejszych jednostek, nakłady ponoszone przez pozostałe małe jednostki zwiększały się systematycznie i chociaż tempo tego wzrostu nie było znaczne, to przy dużych wahaniami nakładów obserwowanych w podmiotach pozostałych klas wielkości, okazało się największe w całym handlu – w całym 5-leciu wzrost ten wyniósł 13,1%. W efekcie, nakłady poniesione przez pozostałe małe przedsiębiorstwa stanowiły w 2013 r. 20,5% nakładów ogółem w handlu wobec 18,1% w 2009 r. W końcu omawianego okresu wartość nakładów przypadająca przeciętnie na jeden aktywny podmiot z grupy pozostałych małych jednostek wyniosła 247,1 tys. zł, była więc blisko 30-krotnie wyższa niż w mikroprzedsiębiorstwach. W porównaniu z podmiotami innych klas wielkości, nakłady te były w 74,8% przeznaczone

na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących, a w 25,2% – na zakup używanych środków trwałych.

Średnie przedsiębiorstwa

Średnie przedsiębiorstwa stanowiły w handlu nieznaczny tylko odsetek, wynoszący od 0,67% w 2009 r. do 0,62% w 2013 r. Spadek tego udziału był skutkiem zmniejszającej się systematycznie w kolejnych latach liczby jednostek tej grupy (w całym omawianym okresie o 9,4%).

W wyraźnie mniejszej grupie średnich przedsiębiorstw handlowych liczba pracujących w 2009 r. była zbliżona do liczby pracujących w pozostałych małych jednostkach. Wspomniany wyżej stopniowy spadek liczby średnich przedsiębiorstw handlowych w znacznej mierze przyczynił się do spadku liczby pracujących w nich osób, chociaż należy podkreślić, że tempo tego spadku w odniesieniu do pracujących było jeszcze szybsze i w latach 2009-2013 wyniosło 10,4%. W konsekwencji, w końcu omawianego 5-lecia liczba pracujących w średnich przedsiębiorstwach była niższa niż w pozostałych małych już o 16,3%, a odsetek pracujących w średnich przedsiębiorstwach obniżył się do 13,6%. W jednej jednostce tej klasy wielkości pracowało przeciętnie 95,7 osób wobec 96,8 w pierwszym roku omawianego okresu.

Wartość przychodów z całokształtu działalności uzyskiwanych przez średnie przedsiębiorstwa zwiększała się systematycznie w trzech pierwszych latach analizowanego okresu, po czym od 2012 r. podlegała wahaniom, nie osiągając jednak poziomu z 2011 r. Wpłynęło to na wolniejsze tempo przyrostu przychodów uzyskanych przez średnie przedsiębiorstwa handlowe w całym omawianym okresie (15,9%), a w ślad za tym i spadek udziału przychodów tej klasy jednostek w przychodach wszystkich przedsiębiorstw handlowych (z 23,0% w 2009 r. do 22,0% w 2013 r.). Warto podkreślić, że była to jedyna klasa jednostek, która odnotowała spadek wartości uzyskanych przychodów w 2012 r. W konsekwencji tych zmian, znacząco zmniejszyła się różnica między wartością przychodów uzyskanych przez średnie jednostki i pozostałe małe przedsiębiorstwa: w 2013 r. przewaga ta zmniejszyła się do 5,6% wobec 19,4% w 2011 r. Wspomniane wyżej stopniowe zmniejszanie się tej grupy jednostek przy równoczesnym wzroście przychodów przyczyniło się do tego, że wartość przychodów przypadających przeciętnie na jedno średnie przedsiębiorstwo zwiększyła się z 78,3 mln zł w 2009 r. do 100,1 mln zł w 2013 r.

Wartość nakładów na środki trwałe ponoszonych przez średnie przedsiębiorstwa kształtowała się w omawianym okresie w odmienny sposób niż w obu klasach małych jednostek. Średnie

jednostki poniosły najwyższe nakłady w 2009 r. W następnych latach kształtowały się one na niższym poziomie, do czego przyczynił się głównie ich szybki spadek w ostatnich dwóch latach omawianego okresu (o 11,4%). Zmniejszyły się też nakłady ponoszone przeciętnie przez jedno przedsiębiorstwo: z 1512,0 tys. zł w 2009 r. do 1440,7 tys. zł w 2013 r. W efekcie, odsetek nakładów ponoszonych w handlu przez średnie przedsiębiorstwa obniżył się w analizowanym okresie z 24,1% do 20,9%. Warto natomiast podkreślić, że w strukturze nakładów ogółem znacznie większy odsetek aniżeli w pozostałych małych przedsiębiorstwach stanowiły nakłady na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących (w 2013 r. 84,1%), a mniejszy – na zakup używanych środków trwałych (15,9%).

5.2 Budownictwo

Zgodnie z klasyfikacją PKD, podmioty prowadzące działalność budowlaną zaliczane są do jednego z trzech działów:

- roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków,
- roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej,
- roboty budowlane specjalistyczne.

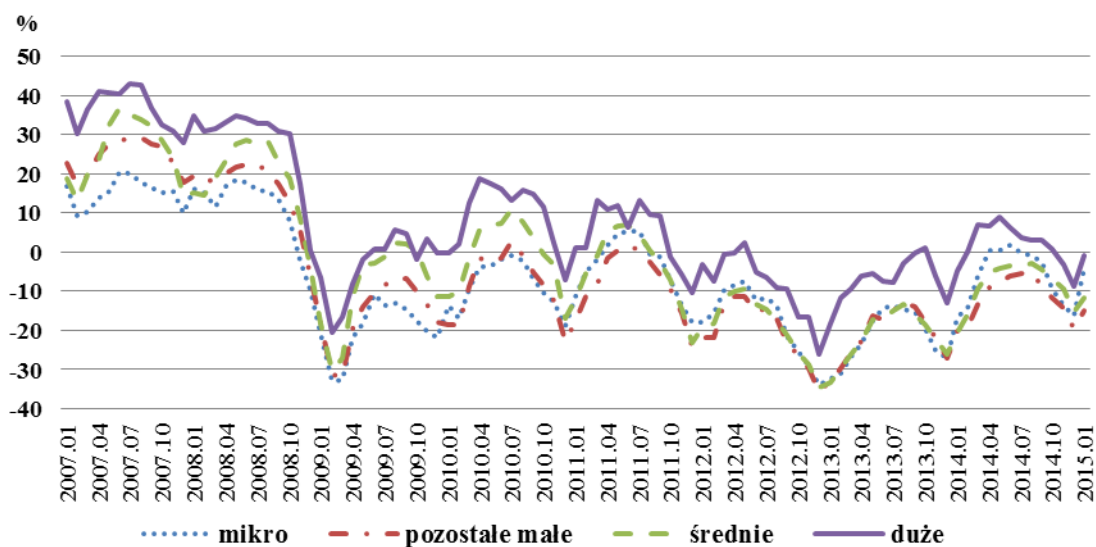
Zbiorowość przedsiębiorstw budowlanych nie jest zatem jednolita, a podmioty sektora MŚP poszczególnych klas wielkości nie są w jednakowym stopniu zaangażowane w prowadzenie działalności w każdym z powyższych działów.

Lata 2009-2013 były specyficznym okresem dla polskiego budownictwa. Z jednej strony podejmowane projekty w zakresie budownictwa infrastrukturalnego, finansowane ze środków publicznych oraz środków europejskich, a z drugiej – duże zapotrzebowanie na budownictwo mieszkaniowe decydowały o szybkim rozwoju przedsiębiorstw budowlanych w pierwszych latach tego okresu. Dołączyła do tego realizacja inwestycji związanych z EURO 2012. Warunki te sprzyjały rozwojowi działalności nie tylko przez duże przedsiębiorstwa, ale i przez część jednostek sektora MŚP.

Ponadto, trzeba pamiętać, że budownictwo pozostaje silnie uzależnione od warunków atmosferycznych, co wpływa na sezonowy charakter tej działalności. W omawianym okresie wpływ tego czynnika okazał się szczególnie dotkliwy na początku 2010 r., z uwagi na mroźną, długotrwałą zimę, a następnie powódź.

Wszystko to wpłynęło na znacznie gorszą kondycję przedsiębiorstw budowlanych różnych specjalności. Wyniki badań koniunktury wskazują przy tym, że sytuacja ta w większym stopniu dotknęła mniejsze podmioty, które w całym 5-leciu 2009-2013 oceniały ogólny klimat koniunktury gorzej niż duże jednostki i – z niewielką tylko przerwą w II-III kwartale 2011 r. – na poziomie ujemnym. Znamienne jest przy tym, że oceny te nie uległy poprawie do końca omawianego okresu. W przypadku najmniejszych jednostek, sytuacja ta przekładała się na obniżający się systematycznie od 2010 r. odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność bez żadnych trudności.

Wykres 29. Ogólny klimat koniunktury w sekcji Budownictwo

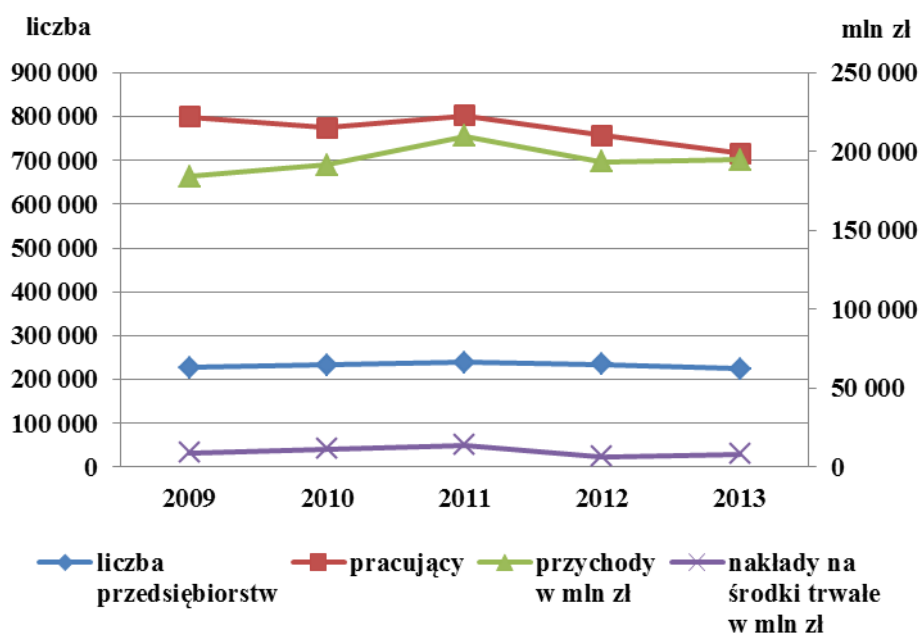
Od 2010 r. zmniejszała się liczba nowych przedsiębiorstw podejmujących działalność budowlaną. W 2013 r. nadal prowadziło działalność 27,1% spośród tych, które powstały w 2008 r. i 33,2% spośród tych, które utworzono rok później. Były to jedne z najniższych wskaźników przeżycia w porównaniu z innymi obszarami gospodarki. Znacznie niższy niż w całym sektorze przedsiębiorstw był też odsetek nowych przedsiębiorstw, które w 2013 r. prowadziły działalność nie napotykając żadnych barier (40,5%). W grupie tych, które borykały się z różnego typu trudnościami, przeważali ci, którzy wskazywali, że – podobnie jak w handlu – zmuszeni byli ograniczyć swą działalność z powodu nadmiernej konkurencji ze strony innych przedsiębiorstw, jak również z uwagi na niedostateczne środki potencjalnych klientów.

Udział w sektorze MŚP

Przedsiębiorstwa budowlane są drugą pod względem liczności grupą sektora MŚP (w 2013 r. 12,7%). Jeśli jednak uwzględnimy inne – poza liczbą jednostek – kryteria, to pozycja tej grupy podmiotów w sektorze MŚP była nieco mniejsza: w 2013 r. pracowało w nich 11,6% ogólnej liczby pracujących w MŚP, a uzyskane przez nie przychody stanowiły 9,2% przychodów ogółem sektora MŚP. W całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych udziały te wyniosły odpowiednio 9,2% i 6,5%.

Podobnie jak w przypadku jednostek handlowych, jednostki prowadzące działalność budowlaną miały większy udział w przedsiębiorstwach małych aniżeli w średnich. Ich liczba stanowiła nieco mniejszy odsetek wśród mikroprzedsiębiorstw aniżeli wśród pozostałych małych (w 2013 r. odpowiednio 12,7% i 13,2%), przy zbliżonym udziale pracujących w nich osób (odpowiednio 12,9% i 12,7%), ale jednostki budowlane miały większy udział w przychodach uzyskanych przez wszystkie mikroprzedsiębiorstwa (12,3%) aniżeli w grupie pozostałych małych podmiotów (9,0%). Znacznie mniejszą rolę odgrywały przedsiębiorstwa budowlane w grupie średnich jednostek: w 2013 r. stanowiły one 8,8% całej zbiorowości, pracowało w nich 8,1% pracujących we wszystkich średnich podmiotach, a udział w przychodach ogółem uzyskanych przez tę grupę jednostek wyniósł 6,3%.

**Wykres 30. MŚP z sekcji Budownictwo
w latach 2009-2013**

Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

Udział małych i średnich przedsiębiorstw w budownictwie był także wyższy od przeciętnego w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych, przekraczając w omawianym okresie 99,9%. Liczba tych jednostek rosła w trzech pierwszych latach, po czym – podobnie jak w handlu – w okresie 2012-2013 zmniejszyła się (o 6,4%). W ostatnim roku analizowanego okresu działalność budowlaną prowadziło 223,6 tys. małych i średnich przedsiębiorstw.

Budownictwo charakteryzował też jeden z najwyższych w całej gospodarce odsetek pracujących w sektorze MŚP. Był on miejscem pracy dla około 87% pracujących ogółem w budownictwie, przy czym liczba ich wykazywała tendencję spadkową, największą w porównaniu z innymi obszarami gospodarki. W porównaniu z poprzednim rokiem, wzrost pracujących w przedsiębiorstwach budowlanych odnotowano jedynie w 2011 r. Liczba pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach zmniejszyła się do 716,5 tys. osób w 2013 r., w tempie zbliżonym do spadku odnotowanego w całym budownictwie (odpowiednio o 10,3% i 10,6%).

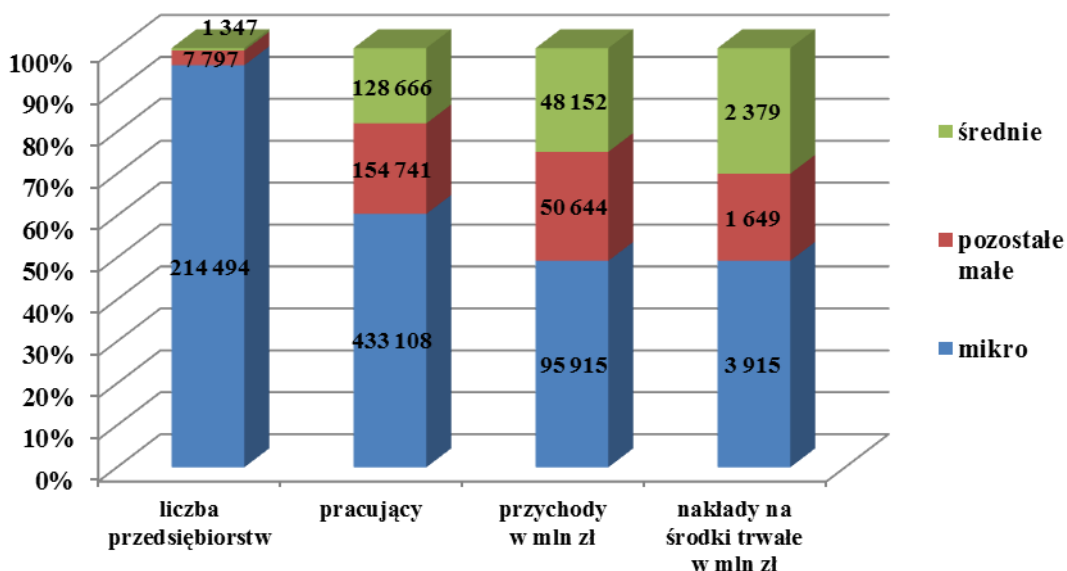
W omawianym okresie małe i średnie przedsiębiorstwa uzyskiwały ponad 3/4 przychodów ogółem budownictwa, przy czym wartość tych przychodów zwiększała się do 2011 r., w 2012 r. uległa obniżeniu, a rok później nieznacznie wzrosła w porównaniu do poprzedniego roku (o 0,7%). W 2013 r. małe i średnie przedsiębiorstwa uzyskały przychody z całokształtu działalności w wysokości 194,7 mld zł, co stanowiło 79,6% przychodów ogółem przedsiębiorstw budowlanych.

Ponoszone przez małe i średnie przedsiębiorstwa nakłady na środki trwałe zwiększały się znacznie w pierwszych trzech latach omawianego okresu, szybciej nawet niż w całym budownictwie. W 2011 r. były one o blisko 50% wyższe niż w 2009 r. i stanowiły 90,7% nakładów ogółem wszystkich przedsiębiorstw budowlanych. Kolejne lata przyniosły gwałtowne obniżenie nakładów w całym budownictwie, przyhamowane – odmiennie niż w dużych podmiotach – w ostatnim roku omawianego 5-lecia. W efekcie, sektor MŚP poniósł w 2013 r. 90,9% nakładów odnotowanych w całym budownictwie. Składały się na nie w 80,0% nakłady na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących, a w 22,0% na zakup używanych środków trwałych. Podejmowana przez małe i średnie przedsiębiorstwa działalność inwestycyjna była działalnością prowadzoną na niewielką skalę. Nakłady ogółem poniesione w 2013 r. przeciętnie przez jeden podmiot wyniosły 35,5 tys. zł wobec 5044,3 tys. zł w dużych przedsiębiorstwach.

Odnotowany w okresie 2009-2012 wzrost wartości przychodów uzyskiwanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem był wolniejszy od wzrostu wartości ponoszonych przez nie

kosztów, czego efektem był pogarszający się wskaźnik rentowności brutto. Jeszcze szybciej obniżała się w tym okresie rentowność w całym budownictwie, na co miał wpływ spadający do wartości ujemnej wskaźnik rentowności w dużych jednostkach. Mimo tych negatywnych tendencji, w całym tym okresie wskaźnik ten był bardziej korzystny dla sektora MŚP, przy czym przewaga ta zwiększała się systematycznie w kolejnych latach. Ostatni rok omawianego 5-lecia przyniósł poprawę rentowności we wszystkich grupach przedsiębiorstw budowlanych, przy nadal utrzymującej się lepszej sytuacji małych i średnich jednostek w porównaniu z dużymi podmiotami (odpowiednio 14,0% i 1,4%), a w konsekwencji i z całym budownictwem (11,4%).

Wykres 31. Przedsiębiorstwa małe i średnie z sekcji Budownictwo według klas wielkości w 2013 r.

Mikroprzedsiębiorstwa

Grupa małych i średnich przedsiębiorstw w budownictwie to głównie mikroprzedsiębiorstwa, chociaż ich wolniejszy wzrost do 2011 r. w porównaniu z pozostałymi klasami wielkości, a następnie spadek od 2012 r. spowodowały, że odsetek najmniejszych jednostek obniżył się w ciągu pięciu lat z 96,3% do 95,8%.

Budownictwo charakteryzował też najwyższy odsetek pracujących w najmniejszych przedsiębiorstwach. Był on nawet nieco wyższy niż w handlu, bowiem w omawianym okresie kształtował się na poziomie około 52%, przy znacznej spadkowej tendencji liczby pracujących, zahamowanej jedynie w 2011 r. (liczba pracujących obniżyła się w porównaniu z 2009 r. o 10,2%).

Dane o przychodach wskazują na niestabilną sytuację mikroprzedsiębiorstw w omawianym okresie. W latach 2010-2012 obserwowano stopniowy spadek przychodów (o 7,8%), po czym rok później wzrosły one o 10,7%. W efekcie, uzyskane przez mikroprzedsiębiorstwa przychody z całokształtu działalności stanowiły w 2013 r. 39,2% przychodów ogółem przedsiębiorstw budowlanych.

Działalność inwestycyjna mikroprzedsiębiorstw budowlanych rosła szybko do 2011 r. Poniesione na nią nakłady wzrosły od 2009 r. ponad dwukrotnie, w tempie szybszym aniżeli w całej grupie małych i średnich przedsiębiorstw (wzrost o 150%). W 2012 r. nastąpiło gwałtowne zahamowanie nakładów ponoszonych przez mikroprzedsiębiorstwa na cele inwestycyjne, a rok później ponowny wzrost. Mimo to, w 2013 r. były one o połowę niższe niż w 2011 r. Przyrost nakładów w ostatnim roku spowodował, że w końcu omawianego okresu zwiększyła się rola mikroprzedsiębiorstw w działalności inwestycyjnej całego budownictwa: odsetek nakładów poniesionych przez najmniejsze jednostki wzrósł do 44,8%, wobec 35,2% rok wcześniej. W 2013 r. jeden aktywny podmiot ponosił średnio nakłady w wysokości 18,3 tys. zł wobec 32,1 tys. zł w 2011 r. W strukturze nakładów, nakłady na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących stanowiły 87,8% nakładów ogółem wobec 12,2% na zakup używanych środków trwałych.

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Odmierna niż w mikroprzedsiębiorstwach była sytuacja w pozostałych małych jednostkach. Ich liczba zwiększała się systematycznie do 2012 r. (o blisko 1/4), a w następnym roku nieznacznie zmniejszyła (o 0,7%). W efekcie, udział podmiotów tej klasy w całej grupie przedsiębiorstw budowlanych zwiększył się z 2,8% w 2009 r. do 3,5% w 2013 r.

W ślad za szybko rozwijającą się zbiorowością pozostałych małych przedsiębiorstw, do 2011 r. zwiększała się też liczba pracujących w nich osób. W kolejnych latach odnotowano obniżenie tej liczby, silniejsze w 2013 r. aniżeli rok wcześniej, na co miał też wpływ spadek liczby podmiotów tej klasy. Skutkiem tego był wzrost odsetka pracujących w pozostałych małych jednostkach z 15,7% w 2009 r. do 18,9% w 2013 r.

W pozostałych małych przedsiębiorstwach, spadek przychodów odnotowano (podobnie jak i spadek pracujących) dopiero od 2012 r., mimo nadal zwiększającej się w tym roku liczby tej grupy jednostek. Okazał się on nawet szybszy aniżeli tempo spadku liczby pracujących (7,7%), ale wyraźnie niższy niż w całym budownictwie. Mimo to, w omawianym okresie pozostałe małe przedsiębiorstwa umacniały swoją pozycję w budownictwie także

w odniesieniu do wartości uzyskiwanych przychodów. W 2013 r. stanowiły one 20,7% przychodów ogółem w budownictwie wobec 15,9% w 2009 r.

Wartość nakładów na środki trwałe ponoszonych przez pozostałe małe przedsiębiorstwa podlegała w pierwszych trzech latach omawianego okresu wahanom. Najwyższy ich poziom odnotowano w 2009 r., w którym stanowiły one blisko 1/3 nakładów poniesionych przez wszystkie przedsiębiorstwa budowlane. Podobnie jak w całym budownictwie, w 2012 r. nastąpiło gwałtowne ograniczenie działalności inwestycyjnej tej grupy jednostek, utrzymujące się też w następnym roku, chociaż skala tego spadku nie była już tak znacząca. W przeliczeniu na jeden podmiot wartość poniesionych nakładów obniżyła się przeciętnie z 522,4 tys. zł w 2009 r. do 211,5 tys. zł w 2013 r. Powyższe zmiany spowodowały, że udział nakładów ponoszonych przez pozostałe małe przedsiębiorstwa zmniejszył się w 2013 r. do 18,9%. W nakładach tych – podobnie jak w całym budownictwie – przeważały nakłady na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących, chociaż ich udział był najniższy w porównaniu z jednostkami innych klas wielkości (67,1%). Konsekwentnie, znacznie większy odsetek nakładów poniosły pozostałe małe przedsiębiorstwa na zakup używanych środków trwałych (32,9%).

Średnie przedsiębiorstwa

Grupa średnich przedsiębiorstw stanowiła niewielki tylko odsetek podmiotów prowadzących działalność z zakresu budownictwa (poniżej 1%). W odróżnieniu od całego budownictwa, a także sytuacji odnotowanej w obu wyróżnianych klasach małych przedsiębiorstw, grupa ta zmniejszała się przez cały analizowany okres. W pierwszych trzech latach liczba średnich jednostek wykazywała wprawdzie nieznaczną tylko tendencję malejącą (spadek o 2,6%), ale następne dwa lata przyniosły wyraźnie większy spadek liczby aktywnych przedsiębiorstw tej grupy (o 21,5%). W konsekwencji, odsetek średnich podmiotów obniżył się w całym budownictwie z 0,8% w 2009 r. do 0,6% w 2013 r.

Spadek liczby jednostek tej grupy miał też wpływ na zmniejszającą się w kolejnych latach liczbę pracujących w nich osób, szczególnie w latach 2012-2013 (o 23,3% wobec 3,1% w pierwszych trzech latach). W 2013 r., w średnich przedsiębiorstwach znalazło pracę 15,7% wszystkich pracujących w budownictwie wobec 18,9% na początku omawianego okresu.

W ślad za spadkiem liczby jednostek średnich, jak również liczby pracujących w nich osób, ta grupa podmiotów odnotowała również w omawianym okresie spadkową tendencję uzyskiwanych przychodów. Wprawdzie sytuacja poprawiła się w 2011 r., ale nie wpłynęło to znacząco na pozycję, jaką w tym zakresie odgrywały średnie przedsiębiorstwa w całym

budownictwie. Odsetek uzyskiwanych przez nie przychodów uległ obniżeniu z 23,7% w 2009 r. do 19,7% w 2013 r.

Niewielki spadek liczby średnich przedsiębiorstw do 2011 r. nie wpłynął negatywnie na skalę prowadzonej przez nie działalności inwestycyjnej. Podobnie jak w przedsiębiorstwach innych klas wielkości, w pierwszych trzech latach analizowanego okresu wartość nakładów ponoszonych przez średnie jednostki rosła, chociaż tempo tego wzrostu było dwa razy wolniejsze niż w całym budownictwie (blisko 20%). W 2012 r. odnotowano spadek nakładów (o 27,1% w stosunku do poprzedniego roku), ale był on znacznie wolniejszy niż w całym budownictwie, jak również w samym sektorze MŚP. Ostatni rok przyniósł – podobnie jak w całym budownictwie – zwiększenie nakładów. W konsekwencji, udział średnich przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych ponoszonych przez wszystkie przedsiębiorstwa budowlane wyniósł w 2013 r. 27,2%. W przeliczeniu na jeden podmiot, średnie przedsiębiorstwa prowadziły działalność inwestycyjną na dużo większą skalę nie tylko w porównaniu z mikroprzedsiębiorstwami, ale i pozostałymi małymi jednostkami. W stosunku do tych ostatnich, nakłady poniesione przeciętnie przez jedną jednostkę zaliczaną do klasy średnich były w 2013 r. ponad 8-krotnie wyższe i wyniosły 1766,1 tys. zł. Wyższy był też w średnich przedsiębiorstwach odsetek nakładów przeznaczanych na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących. W 2013 r. wyniósł on 76,0%, podczas gdy na zakup używanych środków trwałych poniesiono 24,0% nakładów ogółem.

5.3 Przetwórstwo przemysłowe

Zgodnie z klasyfikacją PKD, na przemysł składają się cztery sekcje:

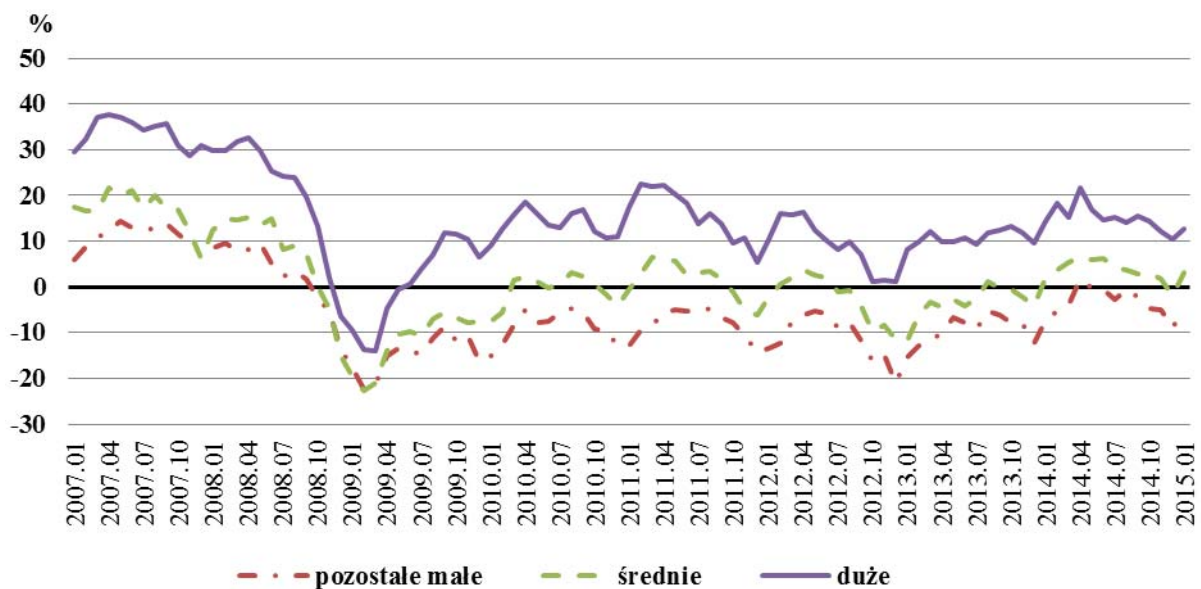
- górnictwo i wydobywanie,
- przetwórstwo przemysłowe,
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych,
- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją.

W całym przemyśle największą sekcję stanowi przetwórstwo przemysłowe. Jest to też obszar, w którym małe i średnie przedsiębiorstwa mają największy udział. Ogólnie, sektor MŚP pełni w przetwórstwie przemysłowym znacznie mniejszą rolę niż w innych obszarach, z uwagi jednak na wagę tej zbiorowości dla całej gospodarki, warto przeanalizować, jaka była

kondycja małych i średnich przedsiębiorstw w tym segmencie gospodarki w omawianym okresie.

Wyniki badań koniunktury wskazują, że ogólna sytuacja małych i średnich przedsiębiorstw była gorsza w jednostkach sektora MŚP aniżeli w dużych podmiotach. Mimo tych różnic, kierunki zmian ogólnego klimatu koniunktury okazały się podobne: szybkie pogorszenie koniunktury w 2008 r., a w następnych latach jej wahania, z oznakami stopniowej powolnej poprawy od 2012 r. W podobny sposób odczuwały wpływ zjawisk związanych ze spowolnieniem gospodarczym przedsiębiorstwa różnych klas wielkości, chociaż w przypadku mniejszych jednostek wpływ ten w bardziej znaczącym zdecydował o pogorszeniu ich ogólnej kondycji.

Wykres 32. Ogólny klimat koniunktury w sekcji Przetwórstwo przemysłowe

W grupie barier ograniczających możliwości swobodnego prowadzenia działalności, większe znaczenie dla przedsiębiorstw sektora MŚP aniżeli dla dużych podmiotów miały w ocenie przedsiębiorców niedostateczne własne środki finansowe, będące konsekwencją wysokich obciążeń na rzecz budżetu i nadmiernych kosztów zatrudnienia personelu, a także niedobór wykwalifikowanych pracowników, czego przyczyną mogły być też po części problemy finansowe przedsiębiorstw.

Na trudną sytuację małych jednostek przemysłowych wskazują też wyniki panelowego badania nowych przedsiębiorstw. Dla tej grupy podmiotów wskaźnik przeżycia okazał się w 2013 r. nieznacznie tylko wyższy od przeciętnego wskaźnika dla wszystkich badanych przedsiębiorstw, ale jednocześnie znacznie wyższy od tego, jaki charakteryzował handel

i budownictwo (35,1% dla podmiotów powstałych w 2008 r. i 38,9% dla podmiotów powstałych rok później). Niższy od średniego był odsetek jednostek, które nie sygnalizowały żadnych trudności w realizacji zamierzonej strategii rozwojowej (46,3%). Z tego punktu widzenia sytuacja nowych przedsiębiorstw przemysłowych była też lepsza niż w handlu i budownictwie. Także i ta grupa jednostek uznała, że niedostateczne środki własne – obok nadmiernej konkurencji na rynku i niewystarczających środków klientów – były najważniejszą barierą ograniczającą możliwości dalszego rozwoju.

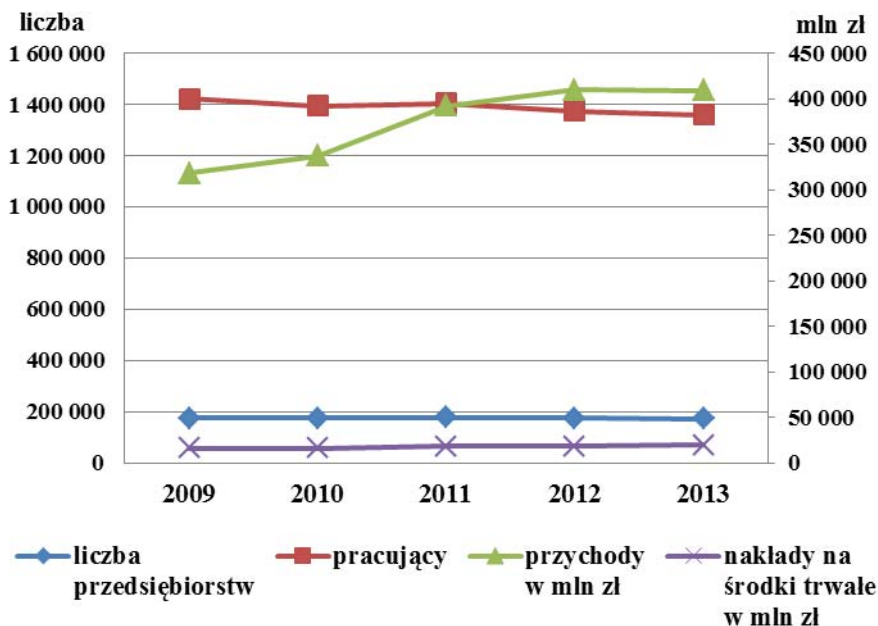
Udział w sektorze MŚP

Z punktu widzenia liczności, przedsiębiorstwa prowadzące jako podstawową działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego stanowiły czwartą podgrupę sektora MŚP, po handlu, budownictwie, a także działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (9,8% wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw w 2013 r.), ale ich pozycja była znacznie wyższa po uwzględnieniu innych kryteriów. Odsetek osób pracujących w tej grupie jednostek przekraczał 20% (w 2013 r. 22,0%), a uzyskane przychody stanowiły 19,4% przychodów małych i średnich przedsiębiorstw. W porównaniu z budownictwem były to zatem przedsiębiorstwa większe, prowadzące działalność na znacznie większą skalę. Warto przy tym podkreślić, że przy zbliżonym w omawianym okresie odsetku liczby tych jednostek i zmniejszającym się odsetku pracujących w nich osób, przychody przez nie uzyskiwane wzrosły w tempie znacznie szybszym niż w całym sektorze MŚP, chociaż – na skutek wysokiego tempa przyrostu przychodów wypracowanych przez duże przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego – wolniej niż w całym tym obszarze.

W odróżnieniu od handlu i budownictwa, udział przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego był znacznie większy w klasie średnich przedsiębiorstw (w 2013 r. 39,6%) aniżeli w małych (w mikroprzedsiębiorstwach 9,0% jak i pozostałych małych – 25,2%). O większym stopniu koncentracji działalności z zakresu przetwórstwa przemysłowego świadczą też dane o odsetku pracujących w poszczególnych klasach wielkości: w mikroprzedsiębiorstwach jednostki prowadzące ten rodzaj działalności stanowiły w 2013 r. 10,8%, w pozostałych małych 27,1%, a w średnich 41,7%. W tej ostatniej grupie udział ten nie ulegał przy tym większym zmianom w omawianym okresie, podczas gdy w małych jednostkach odnotowano w tym zakresie tendencje spadkowe. W przypadku przychodów, udział przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego był też znacznie wyższy w przychodach uzyskiwanych przez średnie przedsiębiorstwa (w 2013 r. 32,2%) aniżeli małe (w mikroprzedsiębiorstwach 8,1%, w pozostałych małych 17,6%). W omawianym okresie

grupa średnich jednostek przetwórstwa przemysłowego była też jedyną, której przychody rosły systematycznie, w tempie szybszym niż przeciętnie wszystkich średnich przedsiębiorstw.

Wykres 33. MŚP z sekcji Przetwórstwo przemysłowe w latach 2009-2013

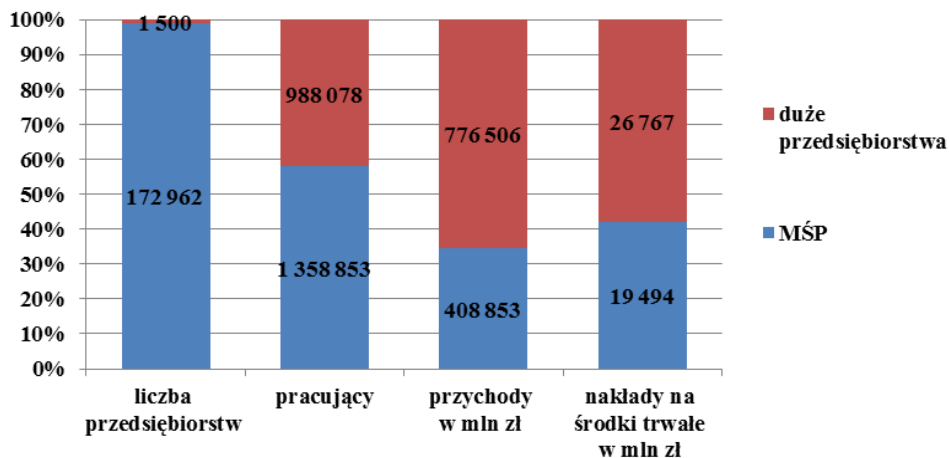
Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

W strukturze zbiorowości przedsiębiorstw prowadzących działalność przemysłową, w tym z zakresu przetwórstwa przemysłowego, dominowały także małe i średnie podmioty, chociaż – w porównaniu z innymi obszarami gospodarki – odsetek tych przedsiębiorstw był najniższy (99,1%). Ich liczba nie ulegała istotnym zmianom w omawianym okresie. Podobnie jak w całym przetwórstwie przemysłowym, do 2011 r. nastąpił jej wzrost o 2,0%, a w kolejnych dwóch latach – spadek o 2,6%. Należy przy tym mieć na uwadze, że – jak już wyżej zaznaczono – grupa ta była znacznie mniej liczna niż sektor MŚP w handlu, a także w budownictwie. W 2013 r. działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego prowadzona była w 173,0 tys. małych i średnich przedsiębiorstwach.

W przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego, odsetek pracujących w sektorze MŚP należał do najniższych w całej gospodarce, wykazując przy tym w omawianym okresie tendencje malejące. Było to skutkiem zmniejszającej się liczby pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach w tempie nieco szybszym niż w całym przetwórstwie przemysłowym (do 2013 r. odpowiednio o 4,4% i 0,5%). W efekcie, odsetek pracujących

w sektorze MŚP obniżył się z 60,3% w 2009 r. do 57,9% w 2013 r. W końcu analizowanego okresu w małych i średnich przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego pracowało 1358,9 tys. osób.

Wykres 34. Udział sektora MŚP w sekcji Przetwórstwo przemysłowe w 2013 r.

W ślad za najniższym odsetkiem pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach, przetwórstwo przemysłowe charakteryzował też najniższy odsetek przychodów uzyskiwanych przez tę grupę podmiotów. Należy podkreślić, że mimo mniejszej liczby podmiotów i pracujących w nich osób, przychody uzyskiwane w kolejnych latach analizowanego okresu w jednostkach sektora MŚP wykazywały do 2012 r. tendencję wzrostową, przy czym tempo ich wzrostu było niższe aniżeli w całym przetwórstwie przemysłowym (w latach 2009-2012 odpowiednio o 28,9% wobec 33,5%). W ostatnim roku omawianego okresu przychody wypracowane przez małe i średnie przedsiębiorstwa – podobnie jak w całym przetwórstwie przemysłowym – zmniejszyły się, osiągając wartość 408,9 mld zł. Relacje te wpłynęły na to, że udział przychodów uzyskiwanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa w całym przetwórstwie przemysłowym zmniejszył się z 35,7% w 2009 r. do 34,5% w 2013 r.

Małe i średnie przedsiębiorstwa miały też mniejszy udział w działalności inwestycyjnej prowadzonej w całym przetwórstwie przemysłowym. Odsetek ponoszonych przez nie nakładów ogółem był też jednym z najniższych w całej gospodarce. W omawianym okresie, nakłady ponoszone przez całe przetwórstwo, w tym i przez sektor MŚP, po spadku w 2010 r., w następnych latach wykazywały tendencję wzrostową, przy czym wzrost ten do 2013 r. był szybszy w sektorze MŚP w porównaniu z całym obszarem (odpowiednio 24,6% i 18,5%). W 2013 r. małe i średnie przedsiębiorstwa przeznaczyły na cele inwestycyjne 19493,6 mln zł, co oznacza przeciętne nakłady na jeden podmiot w wysokości 112,7 tys. zł wobec

265,2 tys. zł w całym przetwórstwie. Na skutek tych różnic, udział nakładów przeznaczanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa na inwestycje ogółem zwiększył się w przetwórstwie przemysłowym z 35,7% w 2009 r. do 42,1% w 2013 r. Należy przy tym zauważyć, że w strukturze nakładów poniesionych w przetwórstwie przemysłowym ogółem dominacja nakładów na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących była wyższa aniżeli w samych małych i średnich przedsiębiorstwach. W 2012 r. udziały te wyniosły odpowiednio 90,1% i 85,8% (na zakup używanych środków trwałych przeznaczono odpowiednio 9,9% i 14,2% nakładów).

Wartość uzyskiwanego w tej grupie podmiotów wskaźnika rentowności wskazuje na to, że efektywność działalności prowadzonej przez małe i średnie przedsiębiorstwa była większa niż dużych podmiotów, a w konsekwencji i całego przetwórstwa przemysłowego. Niewielki spadek rentowności w sektorze MŚP, jaki następował do 2012 r., nie wpłynął na zmianę tej relacji, bowiem wskaźnik rentowności obniżał się też w klasie dużych jednostek. W 2013 r. sytuacja poprawiła się w obu tych grupach, w większym stopniu w sektorze MŚP, a wskaźnik rentowności zwiększył się do 7,9% dla małych i średnich podmiotów i do 4,5% dla dużych (dla całego przetwórstwa przemysłowego do 5,7%).

Mikroprzedsiębiorstwa

W omawianym okresie, mikroprzedsiębiorstwa stanowiły w przetwórstwie przemysłowym około 87% wszystkich podmiotów i był to jedyny obszar w całej gospodarce, w którym odsetek najmniejszych przedsiębiorstw kształtował się poniżej 95%. Warto przy tym zauważyć, że w latach 2009-2013 udział ten powoli, ale systematycznie obniżał się (z 87,8% do 87,1%). W ostatnich latach omawianego okresu następował nawet spadek liczby mikroprzedsiębiorstw, w których prowadzona była działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego (o 3,2% w latach 2011-2013).

W 2009 r. grupa mikroprzedsiębiorstw stanowiła miejsce pracy dla 17,7% pracujących w przetwórstwie przemysłowym. W kolejnych latach odsetek ten zmniejszał się w ślad za spadkiem liczby pracujących w najmniejszych jednostkach i w 2013 r. wyniósł już tylko 15,5%.

Niewielka skala działalności prowadzonej przez mikroprzedsiębiorstwa znalazła też odbicie w wartości uzyskiwanych przez nie przychodów. W 2009 r. stanowiły one 6,7% przychodów wszystkich przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego. Odnotowany w kolejnych latach nieregularny (i wolniejszy niż w całym przetwórstwie przemysłowym, a także w samym sektorze MŚP) przyrost przychodów mikroprzedsiębiorstw spowodował, że w 2013 r. odsetek

ten obniżył się do 5,4%. O większej różnicy między skalą działalności mikroprzedsiębiorstw w przetwórstwie przemysłowym w stosunku do handlu i budownictwa mówią też dane o przeciętnych przychodach przypadających na jeden podmiot: w najmniejszych jednostkach w przetwórstwie przemysłowym były one w 2013 r. 6-krotnie mniejsze niż we wszystkich małych i średnich przedsiębiorstwach tego obszaru, podczas gdy w handlu i budownictwie – mniejsze nieco ponad dwukrotnie.

Nakłady ponoszone przez najmniejsze podmioty na działalność inwestycyjną stanowiły też niewielki odsetek nakładów ogółem przetwórstwa przemysłowego, a ich wartość wahała się w kolejnych latach. Znalazło to też odzwierciedlenie w zmieniającym się w kolejnych latach udziale mikroprzedsiębiorstw w działalności inwestycyjnej całego przetwórstwa przemysłowego: nakłady ponoszone przez najmniejsze jednostki stanowiły 4%-6% nakładów ogółem (w 2013 r. 5,2%). Wysokość nakładów przypadających w ostatnim roku omawianego 5-lecia średnio na jeden podmiot wyniosła 15,9 tys. zł i była 7-krotnie niższa niż przeciętnie w całym sektorze MŚP. Odmienna też była struktura nakładów ponoszonych przez mikroprzedsiębiorstwa w porównaniu z całą zbiorowością przedsiębiorstw prowadzących działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego, bowiem najmniejsze jednostki ponosiły relatywnie więcej nakładów na zakup używanych środków trwałych. W 2013 r. nakłady na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących stanowiły 80,7% nakładów ogółem mikroprzedsiębiorstw, a na zakup używanych środków trwałych 19,3%.

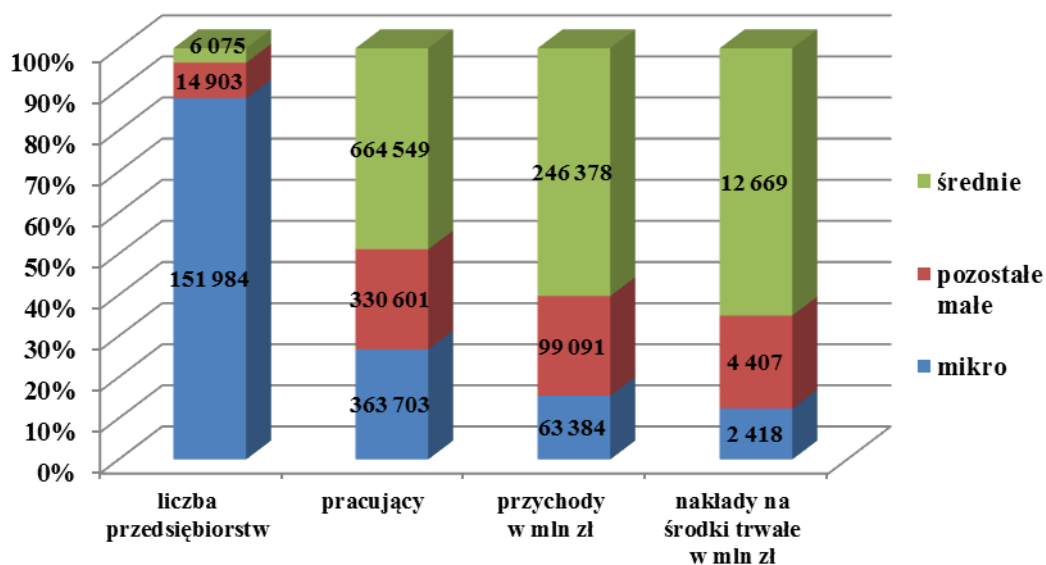
Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Na tle innych obszarów, przetwórstwo przemysłowe charakteryzowało się większym odsetkiem pozostałych małych przedsiębiorstw. W analizowanym okresie kształtował się on na poziomie około 8% (wobec 3% w całej populacji przedsiębiorstw niefinansowych). Była to też jedyna klasa podmiotów sektora MŚP prowadzących działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego, w której liczba jednostek zwiększała się w całym omawianym 5-leciu. Efektem tego był wzrost odsetka pozostałych małych przedsiębiorstw w całej zbiorowości podmiotów omawianego obszaru z 7,9% w 2009 r. do 8,5% w 2013 r.

Wzrost liczby pozostałych małych przedsiębiorstw przyczynił się także do wzrostu liczby pracujących w nich osób. Niewielki spadek pracujących odnotowano jedynie w 2013 r. W konsekwencji, odsetek pracujących w tej grupie podmiotów zwiększył się z 13,9% w 2009 r. do 14,1% w 2013 r. Był on też wyższy niż w całej grupie pozostałych małych przedsiębiorstw niefinansowych, chociaż różnica nie była już tak duża jak w odniesieniu do liczby podmiotów.

Odnotowany w analizowanym okresie w pozostałych małych przedsiębiorstwach systematyczny przyrost uzyskiwanych przychodów okazał się szybszy niż w całym przetwórstwie przemysłowym, w tym w samym sektorze MŚP. W efekcie, udział przychodów pozostałych małych jednostek w łącznych przychodach przetwórstwa przemysłowego wzrósł z 8,0% w 2009 do 8,4% w 2013 r. Warto tu podkreślić, że w stosunku do innych obszarów gospodarki, udział ten był znacznie niższy (dla całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych kształtował się w omawianym okresie w granicach 13,6%-14,8%). Różnice te znalazły też odbicie w wartości przychodów uzyskiwanych przeciętnie przez jedno przedsiębiorstwo z grupy pozostałych małych: w 2013 r. w przetwórstwie przemysłowym kształtowały się one na poziomie 6,7 mln zł, w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych – 9,5 mln zł.

Wykres 35. Przedsiębiorstwa małe i średnie z sekcji Przetwórstwo przemysłowe według klas wielkości w 2013 r.

Mimo notowanych do końca 2012 r. pozytywnych tendencji rozwojowych, nakłady na środki trwałe ponoszone przez pozostałe małe przedsiębiorstwa zwiększały się tylko do 2011 r. Udział pozostałych małych przedsiębiorstw w nakładach ogółem ponoszonych przez wszystkie przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego podlegał wahaniom – w 2013 r. okazał się najwyższy, osiągając 9,5%. Jedno przedsiębiorstwo z grupy pozostałych małych poniosło w 2013 r. nakłady na środki trwałe wartości 295,7 tys. zł, tj. 20-krotnie wyższe w porównaniu z nakładami poniesionymi przez jedno mikroprzedsiębiorstwo. W porównaniu z przedsiębiorstwami innych klas wielkości, pozostałe małe przedsiębiorstwa

charakteryzował ponadto niższy od odnotowanego dla całego sektora MŚP przetwórstwa przemysłowego, w tym dla mikroprzedsiębiorstw, udział nakładów na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących. W 2013 r. wyniósł on 78,4%. Pozostałe 21,6% nakładów poniesiono na zakup używanych środków trwałych.

Średnie przedsiębiorstwa

Podobnie jak w innych obszarach gospodarki, także i w przetwórstwie przemysłowym średnie przedsiębiorstwa stanowiły najmniej liczną grupę podmiotów sektora MŚP. Należy jednocześnie podkreślić, że tak jak w przypadku pozostałych małych przedsiębiorstw, średnie jednostki stanowiły w przetwórstwie przemysłowym znacznie wyższy odsetek od przeciętnego w całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych (odpowiednio 3,5% i 0,9%). Była to też stosunkowo stabilna grupa z punktu widzenia jej wielkości: liczba aktywnych średnich jednostek zmieniała się wprawdzie w kolejnych latach omawianego okresu (zmniejszając się w ostatnich dwóch latach), ale różnice te nie przekraczały 2%. Dla przetwórstwa przemysłowego charakterystyczna była też znacznie mniejsza różnica w liczbie średnich i dużych jednostek w porównaniu z innymi obszarami gospodarki. W 2013 r. grupa średnich przedsiębiorstw była 4 razy większa niż dużych, podczas gdy w budownictwie blisko 9 razy większa, a w handlu – 7 razy większa.

Liczba pracujących w średnich przedsiębiorstwach nie ulegała również istotnym zmianom w kolejnych latach omawianego okresu. Przez pierwsze trzy lata utrzymywała się ona na zbliżonym poziomie, a w następnych latach odnotowano jej spadek o 2,0%, w ślad za spadkiem liczby jednostek. W konsekwencji, odsetek pracujących w średnich przedsiębiorstwach kształtował się w omawianym okresie na poziomie ok. 28%-29% (w 2013 r. 28,3%). Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno średnie przedsiębiorstwo była też wyższa w przetwórstwie przemysłowym niż w innych obszarach gospodarki: w 2013 r. wyniosła ona 109 osób wobec 96 w handlu i 95 w budownictwie.

Przychody uzyskiwane przez średnie przedsiębiorstwa zwiększały się systematycznie w kolejnych latach, także w okresie 2012-2013, w którym nastąpił spadek liczby jednostek i liczby pracujących. Tempo wzrostu przychodów było przy tym nieznacznie niższe od tempa wzrostu odnotowanego w całym przetwórstwie przemysłowym (w latach 2009-2013 odpowiednio 31,9% i 32,9%) i wyższe od tempa przyrostu przychodów uzyskiwanych przez wszystkie małe i średnie przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego (28,6%). W konsekwencji, przychody średnich przedsiębiorstw stanowiły w całym omawianym okresie zbliżony odsetek przychodów ogółem przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego

(w 2013 r. kształtował się on na poziomie 20,8%). Przeciętnie jedna średnia jednostka uzyskała w 2013 r. przychody wartości 40,6 mln zł.

Podobnie jak w całym przetwórstwie przemysłowym, nakłady ponoszone na środki trwałe w kolejnych latach przez średnie przedsiębiorstwa podlegały wahaniom. Ich wzrost w 2011 r. i 2013 r. okazał się na tyle szybki, że udział nakładów poniesionych przez średnie przedsiębiorstwa w nakładach ogółem przetwórstwa przemysłowego zwiększył się w analizowanym 5-leciu z 23,9% do 27,4%. Wartość nakładów poniesionych przeciętnie przez jedno średnie przedsiębiorstwo wyniosła w 2013 r. 2085,4 tys. zł (wobec 1705,9 tys. zł w 2009 r.). W strukturze nakładów na środki trwałe średnich podmiotów dominowały – podobnie jak w przedsiębiorstwach innych klas wielkości – nakłady na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących, przy czym w 2013 r. udział ten był niższy niż w małych przedsiębiorstwach i wyniósł 76,0%. Pozostałe 24,0% nakładów przeznaczono na zakup używanych środków trwałych.

5.4 Usługi

Na działalność usługową składa się szereg bardzo zróżnicowanych obszarów, zarówno pod względem liczby i wielkości tworzących je przedsiębiorstw (mających m.in. wpływ na rolę, jaką odgrywają w sektorze MŚP), jak i samego zakresu prowadzonej działalności. Przy prowadzeniu niektórych działalności niezbędne jest posiadanie specjalistycznego wykształcenia technicznego, medycznego czy naukowego, przy prowadzeniu innych tak wysokie kwalifikacje zawodowe nie są wymagane. Różnorodność działalności usługowych wiąże się też ze sposobem ich prowadzenia: może to być działalność całoroczna lub sezonowa, może być prowadzona przez osoby zatrudnione na stałe w danym przedsiębiorstwie lub też zespoły zewnętrzne, zatrudniane na określony czas, do realizacji konkretnego zadania. W niektórych obszarach (edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna), analizując działalność jednostek sektora prywatnego (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) należy mieć na względzie równoległe funkcjonowanie na szeroką skalę podmiotów sektora publicznego. Wszystkie te elementy znajdują odbicie w wielkości danego podmiotu określanej liczbą pracujących, a także w uzyskiwanych przychodach czy ponoszonych kosztach. Trzeba je też mieć na względzie w analizach sytuacji przedsiębiorstw prowadzących dany rodzaj działalności usługowej.

Zgodnie z obowiązującą Polską Klasyfikacją Działalności, niefinansowa działalność usługowa podzielona została na poziome sekcji na dziesięć obszarów:

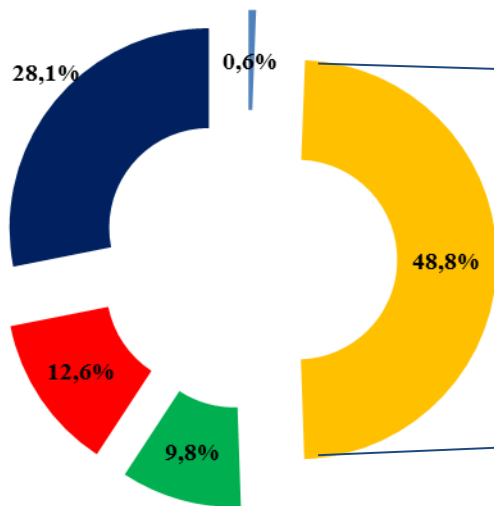
- Transport i gospodarka magazynowa (sekcja H),
- Zakwaterowanie i gastronomia (sekcja I),
- Informacja i komunikacja (sekcja J),
- Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L),
- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M),
- Administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N),
- Edukacja (sekcja P),
- Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q),
- Kultura i rekreacja (sekcja R),
- Pozostała działalność usługowa (sekcja S),

W niniejszym opracowaniu ograniczono się do opisu tych spośród powyższych działalności usługowych, które są najbardziej istotne z punktu widzenia ich udziału w sektorze MŚP, a zarazem znaczące dla gospodarki i społeczeństwa.

Biorąc pod uwagę całą zbiorowość przedsiębiorstw usługowych, należy podkreślić jej istotny udział w sektorze MŚP: w grupie małych i średnich przedsiębiorstw blisko połowa podmiotów prowadziła jako podstawową jedną z działalności usługowych (w 2013 r. 48,9%), liczba pracujących w nich osób stanowiła 36,4% wszystkich pracujących w sektorze MŚP, a uzyskane przez nie przychody 21,1% przychodów ogółem małych i średnich przedsiębiorstw. Był to też jedyny obszar gospodarki, w którym w omawianym okresie nie odnotowano spadku liczby aktywnych podmiotów ani liczby pracujących. Stosunkowo niski odsetek przychodów w porównaniu z odsetkiem pracujących wskazuje natomiast na to, że jednostki usługowe w dużej części prowadziły działalność na niewielką skalę (w tym działalność sezonową) bądź nie wymagającą wysokich kwalifikacji, przynosząc niewielkie przychody. W porównaniu z innymi obszarami gospodarki, jedno przedsiębiorstwo usługowe sektora MŚP uzyskiwało znacznie niższe przychody: w 2013 r. kształtowały się one na poziomie 0,5 mln zł wobec 0,9 mln zł w budownictwie, 2,0 mln zł w handlu i 2,4 mln zł w przetwórstwie przemysłowym. Prowadzenie działalności na niewielką skalę potwierdza również struktura grupy małych i średnich przedsiębiorstw usługowych według trzech wyróżnianych klas wielkości. W 2013 r. w grupie mikroprzedsiębiorstw jednostki usługowe stanowiły 49,7% wobec 26,0% w grupie jednostek średnich, liczba pracujących w nich osób 44,2% (w średnich 26,0%), a uzyskane przez nie przychody 28,7% (w średnich 15,5%).

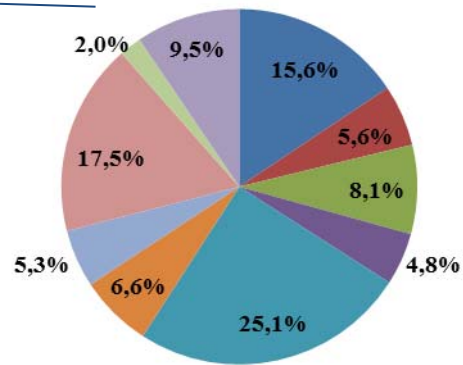
Wykres 36. Przedsiębiorstwa usługowe w sektorze MŚP w 2013 r.

Liczba przedsiębiorstw MŚP
według rodzaju działalności

- handel; naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G)
- budownictwo (sekcja F)
- przetwórstwo przemysłowe (sekcja C)
- usługi
- pozostałe sekcje

Liczba przedsiębiorstw usługowych

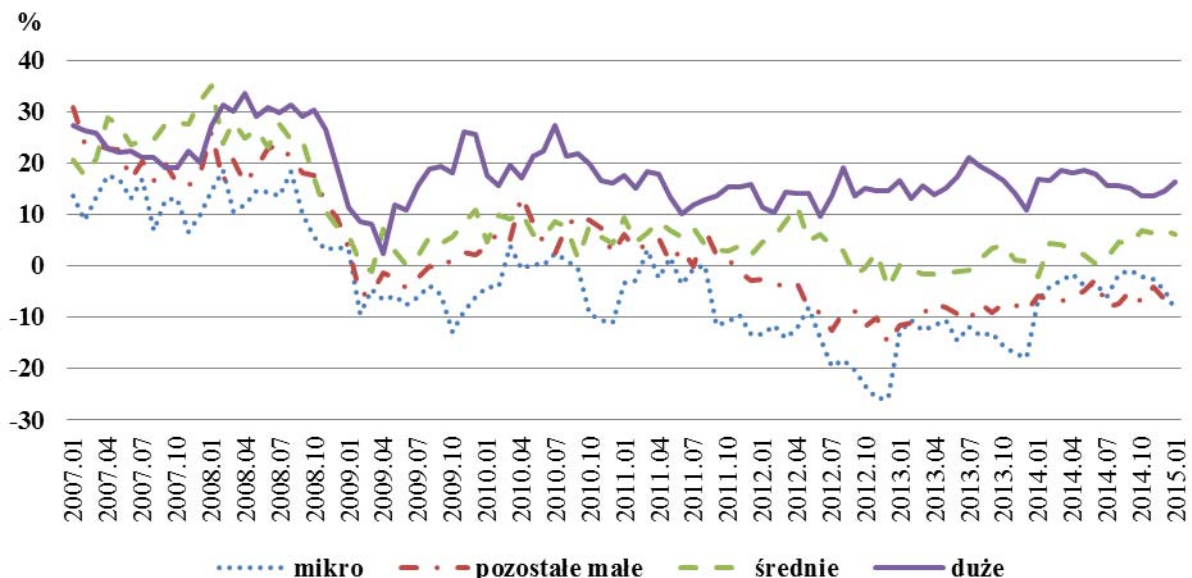
- transport i gospodarka magazynowa (sekcja H)
- zakwaterowanie i gastronomia (sekcja I)
- informacja i komunikacja (sekcja J)
- obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M)
- administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N)
- edukacja (sekcja P)
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q)
- kultura i rekreacja (sekcja R)
- pozostała działalność usługowa (sekcja S)

5.4.1 Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Z punktu widzenia rodzajów działalności zaliczanych zgodnie z klasyfikacją PKD do działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, sekcję tę należy uznać za najbardziej zróżnicowaną. Są do niej klasyfikowane podmioty prowadzące następujące rodzaje działalności:

- działalność prawniczą, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe,
- działalność firm centralnych (head offices), doradztwo związane z zarządzaniem,
- działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz związane z nią doradztwo techniczne,
- badania naukowe i prace rozwojowe,
- reklamę, badania rynku i opinii publicznej,
- działalność w zakresie specjalistycznego projektowania,
- działalność fotograficzną,
- działalność związaną z tłumaczeniami,
- działalność weterynaryjną.

Wykres 37. Ogólny klimat koniunktury w sekcji Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Udział w sektorze MŚP

Przedsiębiorstwa, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna stanowiły trzecią pod względem liczby grupę w sektorze MŚP, najliczniejszą spośród wszystkich przedsiębiorstw usługowych. W omawianym okresie grupa ta zwiększała się w tempie szybszym niż cały sektor MŚP, w konsekwencji czego odsetek zaliczanych do niej jednostek wzrósł z 10,9% do 12,2%. Szybciej też zwiększała się liczba pracujących w niej osób, a ich liczba była też najwyższa w porównaniu z innymi grupami przedsiębiorstw usługowych. W 2013 r. w tej grupie jednostek pracowało 7,9% wszystkich pracujących w sektorze MŚP. Wartość uzyskiwanych przychodów ogółem stawia natomiast tę grupę na drugim miejscu, po przedsiębiorstwach transportowych (4,3% przychodów całego sektora MŚP w 2013 roku, co oznacza niższy udział niż na początku omawianego okresu, kiedy wyniósł on 4,9%).

W grupie mikroprzedsiębiorstw rola tych, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna była znacznie większa niż w całym sektorze MŚP. Podmioty te stanowiły w 2013 r. 12,6% wszystkich najmniejszych jednostek, liczba pracujących w nich osób 10,8%, a wartość uzyskanych przychodów – 6,6%. Znacznie mniejsze udziały miały przedsiębiorstwa, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna w dwóch pozostałych klasach sektora MŚP. W grupie pozostałych małych jednostek stanowiły one w 2013 r. 5,3%, liczba pracujących w nich osób 4,8%, a uzyskane przychody 3,0%. W grupie średnich przedsiębiorstw działalność profesjonalną, naukową i techniczną prowadziło 4,0% jednostek, pracowało w nich 4,2% osób, a uzyskane przychody stanowiły 3,0%.

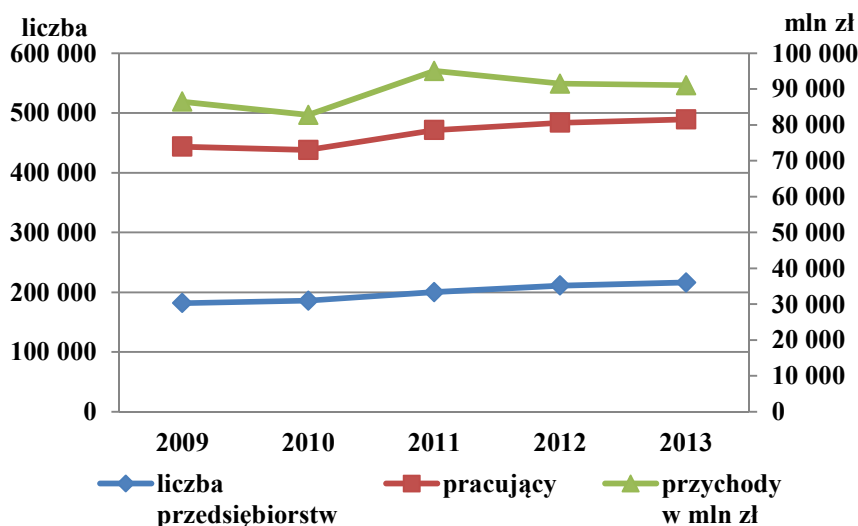
Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna prowadzona była głównie w małych i średnich przedsiębiorstwach. Stanowiły one 99,9% całej grupy. W omawianym okresie zbiorowość ta szybko się powiększała, chociaż tempo tego wzrostu nie było tak duże jak w innych obszarach działalności usługowej. W okresie 2009-2013 liczba małych i średnich jednostek tej grupy zwiększyła się z 182,1 tys. do 216,4 tys., tj. o 18,9%.

Odsetek pracujących w sektorze MŚP wahał się w kolejnych latach w granicach 83%-85%. Ich liczba spadła w 2010 r., po czym w następnych latach zwiększała się, ale wolniej niż sama zbiorowość. O niewielkiej skali działalności prowadzonej w tej grupie jednostek świadczy to, że na jeden podmiot przypadają w 2013 r. przeciętnie 2,3 osoby, wobec 3,4 w handlu i budownictwie i 2,6 osób średnio w całym obszarze usług.

Mimo zwiększającej się grupy małych i średnich przedsiębiorstw, uzyskane przez nie przychody nie wykazywały w 2010 r. tendencji wzrostowych, a od 2011 r. obniżały się. W efekcie, w końcu omawianego 5-lecia stanowiły już tylko 77,4% przychodów wszystkich podmiotów, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, wobec 83,0% w 2011 r. W 2013 r. przeciętnie na jedną jednostkę przypadały przychody w wysokości 0,4 mln zł wobec 0,5 mln zł w całym obszarze działalności usługowej, 0,9 mln zł w budownictwie i 2,0 mln zł w handlu.

Wykres 38. MŚP z sekcji Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna w latach 2009-2013

Systematycznie natomiast zwiększały się w tej grupie podmiotów nakłady na środki trwałe. Wzrost ten utrzymał się – w przeciwieństwie do dużych jednostek – także i w 2013 r. W całym 5-leciu wyniósł 20,1%. W efekcie, odsetek nakładów poniesionych przez małe i średnie przedsiębiorstwa tego obszaru w ostatnim roku omawianego okresu wyniósł 70,3%. W obszarze usług, odsetek ten był niższy tylko w dwóch sekcjach: transporcie i gospodarce magazynowej oraz informacji i komunikacji. W 2013 r. na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących przeznaczono 85,3% nakładów ogółem, a pozostałe 14,7% na zakup używanych środków trwałych (w dużych przedsiębiorstwach tego obszaru odsetek nakładów przeznaczanych na nowe obiekty majątkowe był znacznie wyższy i wyniósł 98,4%). Grupę tę charakteryzował natomiast jeden z najwyższych wskaźników rentowności, o czym decydowała wysoka efektywność działalności jednostek sektora MŚP, znacznie przewyższająca efektywność uzyskiwaną przez duże podmioty. Nieco odmiennie były też

kierunki zmian w tym zakresie w obu grupach. W pierwszej z nich rentowność obniżyła się w 2011 r., po czym gwałtownie poprawiła, w drugiej – do 2011 r. rosła, a w ostatnim roku analizowanego okresu obniżyła się. W 2013 r. wskaźnik rentowności brutto uzyskany w małych i średnich przedsiębiorstwach wyniósł 19,3%, w dużych podmiotach 5,6%, a w całej zbiorowości jednostek, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 16,2%.

Mikroprzedsiębiorstwa

Wśród małych i średnich przedsiębiorstw, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna dominowały najmniejsze jednostki, z liczbą pracujących do 9 osób. Stanowiły one 98,2% całej grupy podmiotów zaangażowanych w ten rodzaj działalności, a ich liczba zwiększała się systematycznie w kolejnych latach omawianego okresu.

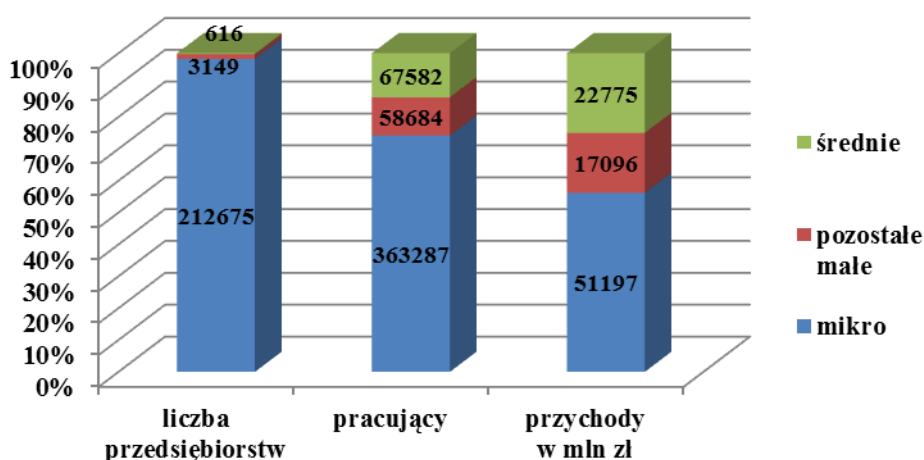
Wraz ze wzrostem jednostek, rosła też liczba pracujących w tej grupie osób, chociaż w tempie wolniejszym niż w całej sekcji, co spowodowało, że w 2013 r. odsetek pracujących w mikroprzedsiębiorstwach obniżył się do 61,2%. Mimo to, był to jeden z najwyższych udziałów w porównaniu z innymi obszarami gospodarki, w tym w szczególności działalności usługowych. Większy odsetek pracujących w mikroprzedsiębiorstwach odnotowano w 2013 r. jedynie w edukacji oraz pozostałej działalności usługowej.

Przychody uzyskiwane przez mikroprzedsiębiorstwa wykazywały też tendencję wzrostową, poza 2012 r., w którym obniżyły się w porównaniu z poprzednim rokiem o 7,3%. W całym 5-leciu wartość wypracowanych przychodów wzrosła o 17,3%. W konsekwencji, przychody uzyskane przez mikroprzedsiębiorstwa stanowiły w 2013 r. 43,5% przychodów wszystkich przedsiębiorstw, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, co oznacza odsetek znacznie wyższy niż przeciętnie w całym obszarze usług (wyższy był on tylko w trzech sekcjach: edukacji, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz w pozostałej działalności usługowej). O tak znaczącym rozdrobnieniu działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej mówią też dane dotyczące przeciętnego przychodu przypadającego na jedną jednostkę: w 2013 r. wyniósł on 0,2 mln zł wobec 0,3 mln zł przeciętnie w całym obszarze działalności usługowej.

Na tle wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw, w których prowadzona była działalności profesjonalna, naukowa i techniczna, w mikroprzedsiębiorstwach był też znacznie niższy poziom ponoszonych przez nie nakładów na środki trwałe. Także i w tym aspekcie można mówić o spowolnieniu działalności tej grupy jednostek w 2012 r., w którym nakłady na

środki trwałe (po trzech latach ich szybkiego wzrostu) obniżyły się o 1/4 w stosunku do poprzedniego roku. Kolejny rok przyniósł ich ponowny, szybki wzrost (o 38,3%). W 2013 r. przeciętnie na jeden podmiot przypadło 8,5 tys. zł nakładów, przy czym znacznie niższy w porównaniu z pozostałymi klasami jednostek okazał się w nich udział nakładów na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących (80,8% nakładów ogółem) i odpowiednio wyższy (19,2%) na zakup używanych środków trwałych.

Wykres 39. Przedsiębiorstwa małe i średnie z sekcji Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna według klas wielkości w 2013 r.

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Przewaga najmniejszych przedsiębiorstw wpłynęła na to, że odsetek pozostałych małych jednostek kształtował się na bardzo niskim poziomie 1,4% (niższy udział jednostek tej klasy charakteryzował jedynie dwie sekcje: opiekę zdrowotną i pomoc społeczną oraz pozostałą działalność usługową). Liczba tych jednostek zwiększała się systematycznie w kolejnych latach, w całym omawianym okresie o 31,6%, a więc relatywnie najszybciej w porównaniu z pozostałymi klasami.

W tej stosunkowo nielicznej grupie jednostek znalazło pracę około 10% wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach związanych z działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. Ich liczba też się zwiększała w kolejnych latach, ale tempo tego wzrostu było wolniejsze w porównaniu z tempem wzrostu liczby jednostek (w latach 2009-2013 wyniosło 19,2%). Przeciętnie na jeden podmiot przypadało 18,6 pracujących, co oznacza niższy poziom

w stosunku do przeciętnego dla tej klasy jednostek w całym obszarze działalności usługowych (20,0).

Przychody uzyskiwane przez tę grupę przedsiębiorstw do 2011 r. zwiększyły się wprawdzie o ponad połowę, ale następne dwa lata przyniosły ich spadek o 20,2%, co spowodowało, że przychody uzyskane przez pozostałe małe przedsiębiorstwa w 2013 r. stanowiły 14,5% przychodów ogółem przedsiębiorstw tego obszaru działalności usługowej. Oznacza to odsetek niższy niż średnio w całym obszarze usług, w szczególności w czterech sekcjach: transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii, obsłudze rynku nieruchomości oraz edukacji. W 2013 r. na jeden podmiot przypadło przeciętnie 5,4 mln zł przychodów wobec 5,9 mln zł przeciętnie w tej klasie jednostek w całym obszarze działalności usługowych.

Odmienne w porównaniu z mikroprzedsiębiorstwami, kształtowały się w pozostałych małych jednostkach nakłady na cele inwestycyjne. W kolejnych latach podlegały one znacznym wahaniom. Miało to też wpływ na niestabilny udział nakładów tej grupy w nakładach ogółem całej sekcji. W 2013 r. wyniósł on 15,7%. Przeciętnie na jeden podmiot przypadło 239,7 tys. zł nakładów. W ich strukturze przewaga nakładów na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących była jeszcze większa niż w mikroprzedsiębiorstwach: przeznaczono na nie 88,2% nakładów ogółem wobec 11,8% na zakup używanych środków trwałych.

Średnie przedsiębiorstwa

Pod względem liczności, niewielka w stosunku do całego sektora MŚP grupa średnich przedsiębiorstw podlegała wahaniom. W 2010 r. i 2013 r. odnotowano obniżenie liczby podmiotów, a wzrost w pozostałych latach był znacznie wolniejszy niż małych jednostek. Wpłynęło to na powolny spadek udziału średnich przedsiębiorstw w całej grupie podmiotów zaangażowanych w prowadzenie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej: w 2013 r. odsetek ten stanowił 0,28%, wobec 0,33% w 2009 r. Niższy udział średnich przedsiębiorstw odnotowano jedynie w trzech sekcjach: edukacji, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz w pozostałej działalności usługowej.

W ślad za powyższymi zmianami liczby jednostek zmieniała się liczba pracujących w średnich przedsiębiorstwach: w 2010 r. uległa obniżeniu, a w następnych latach zwiększała się w tempie zbliżonym do tempa wzrostu liczby podmiotów, wolniej niż w małych jednostkach. W 2013 r. pracujący w średnich przedsiębiorstwach stanowili 11,4% wszystkich pracujących w jednostkach, w których prowadzono działalność profesjonalną, naukową i techniczną, wobec 12,4% w 2009 r. Był to odsetek niższy od przeciętnego w całym obszarze

usług, w tym w szczególności niższy od tego, jaki odnotowano w trzech wspomnianych wyżej sekcjach działalności usługowej.

Grupę średnich jednostek charakteryzowały też wysokie przychody uzyskane w 2009 r. (ponad dwukrotnie wyższe niż w pozostałych małych podmiotach). W następnych latach ich poziom był natomiast znacznie niższy i nie osiągnął poziomu z początku omawianego okresu, a jego przewaga w stosunku do przychodów pozostałych małych jednostek zmniejszyła się o 1/3. W 2013 r. średnie jednostki uzyskały 19,4% przychodów ogółem wszystkich przedsiębiorstw tego obszaru działalności, co oznacza odsetek nadal wyższy od przeciętnego w całym obszarze usług (wyższy odnotowano jedynie dla średnich jednostek w obsłudze rynku nieruchomości, administrowaniu i działalności wspierającej oraz w kulturze i rekreacji). Przeciętnie, jedna średnia jednostka z tego obszaru działalności uzyskała w 2013 r. przychody w wysokości 37,0 mln zł wobec 29,8 mln zł we wszystkich średnich przedsiębiorstwach usługowych.

Podobnie jak w pozostałych małych jednostkach, nakłady ponoszone na działalność inwestycyjną przez średnie przedsiębiorstwa podlegały też wahaniom. Znaczny spadek tych nakładów odnotowany w 2013 r. spowodował, że zmniejszył się ich udział w nakładach ogółem całej sekcji. W ostatnim roku analizowanego okresu wyniósł on 16,9%. Dla średnich jednostek, w których prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, charakterystyczny był też wyższy niż w małych przedsiębiorstwach tego obszaru udział nakładów ponoszonych na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących, niższy – na zakup używanych środków trwałych (w 2013 r. odpowiednio 92,6% i 7,4%). W 2013 r. przeciętnie na jeden podmiot przypadało 1317,8 tys. zł nakładów ogółem, co oznacza poziom 5,5-krotnie wyższy niż w pozostałych małych jednostkach, ale i blisko siedmiokrotnie niższy niż w dużych jednostkach.

5.4.2 Transport i gospodarka magazynowa

Przedsiębiorstwa klasyfikowane do tej sekcji prowadzą działalność w zakresie:

- transportu lądowego, wodnego i lotniczego (pasażerskiego i towarowego),
- magazynowania i działalności usługowej wspomagającej transport (np. przeładunek towarów),
- działalności pocztowej i kurierskiej.

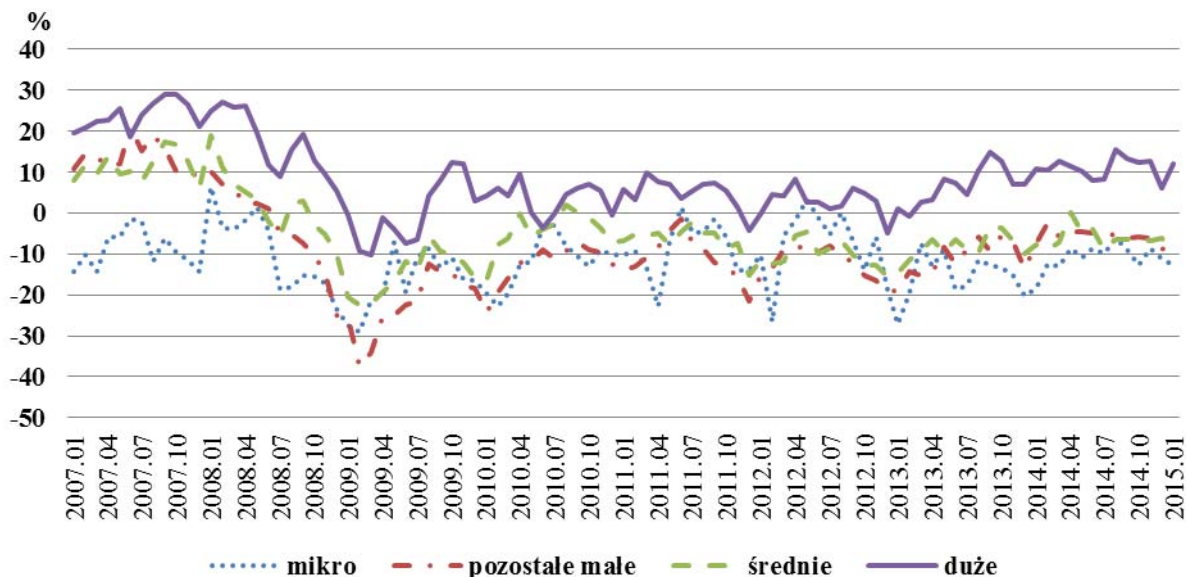
Jest to zatem grupa bardziej jednolita aniżeli omówiona powyżej najliczniejsza w usługach grupa prowadząca działalność profesjonalną, naukową i techniczną, ale działalność prowadzona przez poszczególne jednostki jest też różnorodna, tak pod względem jej charakteru, jak skali, zasięgu terytorialnego czy wymaganych nakładów.

Transport i gospodarka magazynowa stanowi ten obszar usług, który jest silnie powiązany z działalnością całej gospodarki (transport towarów), a także kondycją finansową społeczeństwa (transport osób). Ostatnie lata pozwoliły na prowadzenie przez polskie firmy transportowe w coraz większym zakresie działalności na rynkach międzynarodowych, szczególnie Europy Zachodniej, dla której polskie usługi transportowe są atrakcyjne także z uwagi na niższe ceny. Stało się to szansą dla rozwoju polskiego transportu, ale jednocześnie powiązało go silniej z gospodarką innych krajów, a z drugiej strony zmusiło przedsiębiorstwa transportowe do poprawy jakości oferowanych usług, co wiązało się m.in. z koniecznością zwiększenia liczby posiadanego sprzętu i poprawy jego jakości. To z kolei oznaczało wzrost kosztów prowadzonej działalności, w tym też nakładów na środki trwałe. W kontekście wspomnianego wcześniej ograniczonego w okresie kryzysu dostępu do kredytów, jak również konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów na spłatę zaciągniętych wcześniej kredytów, warunki prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwa transportowe w omawianym okresie dla wielu z nich mogły być trudne.

Funkcjonowanie w takich warunkach było trudniejsze dla małych i średnich przedsiębiorstw w porównaniu z silniejszymi pod względem finansowym dużymi podmiotami. Wskazują na to też wyniki badań koniunktury. W całym 5-leciu ogólny klimat koniunktury był uznawany za gorszy przez małe i średnie przedsiębiorstwa, przy czym odpowiedni wskaźnik kształtował się przez cały ten okres na ujemnym poziomie. Główne bariery utrudniające wszystkim przedsiębiorstwom prowadzenie działalności (w tym i dużym podmiotom) związane były z nadmierną konkurencją na rynku, niedostatecznym popytem na oferowane usługi, a także wysokimi kosztami zatrudnienia. Małym i średnim przedsiębiorstwom w większym stopniu

utrudniały prowadzenie działalności trudności z uzyskaniem kredytu, wysokie obciążenia na rzecz budżetu oraz brak wykwalifikowanych pracowników.

Wykres 40. Ogólny klimat koniunktury w sekcji Transport i gospodarka magazynowa

Nowe przedsiębiorstwa prowadzące działalność transportową i gospodarkę magazynową narażone były też na trudności wynikające z warunków, w jakich przyszło im podejmować działalność. Wskaźnik przeżycia dla tej grupy jednostek był zbliżony do średniego dla całej badanej zbiorowości: do 2013 r. pozostało na rynku 34,0% podmiotów powstałych w 2008 r. i 33,2% spośród tych, które utworzono rok później, tj. w 2009 r. Blisko połowa z nich deklarowała, że prowadziła działalność bez żadnych trudności, a dla pozostałych główną barierę stanowiła nadmierna konkurencja na rynku.

Udział w sektorze MŚP

Jednostki prowadzące działalność w powyższych obszarach stanowiły kolejną pod względnej liczności zbiorowość sektora MŚP (a trzecią – obok opieki zdrowotnej i pomocy społecznej oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – w samych usługach). W omawianym okresie odsetek ten kształtował się na poziomie około 8% (w 2013 r. 7,6%). Znacząca była też pozycja małych i średnich przedsiębiorstw z sekcji transport i gospodarka magazynowa w sektorze MŚP i poszczególnych jego klasach, jeśli weźmie się pod uwagę udział w ogólnej liczbie pracujących czy uzyskiwanych przychodach. W przedsiębiorstwach prowadzących działalność transportową i magazynową pracowało około 6% wszystkich pracujących w sektorze MŚP (w 2013 r. 6,7%), a uzyskiwane przez nie przychody stanowiły

około 5% przychodów ogółem małych i średnich przedsiębiorstw (w 2013 r. 5,7%). Był to więc drugi – po omówionej wyżej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – obszar działalności usługowych pod względem liczby pracujących i pierwszy pod względem wartości uzyskiwanych przychodów. Podobne relacje odnotowano w grupie mikroprzedsiębiorstw z uwagi na ich dominującą pozycję w omawianej sekcji, w tym w samym sektorze MŚP (w 2013 r. jednostki transportowe i prowadzące gospodarkę magazynową stanowiły 7,7% wszystkich najmniejszych podmiotów, pracowało w nich 7,7% pracujących ogółem w tej klasie jednostek, a udział w przychodach ogółem wyniósł 7,0%). W pozostałych dwóch klasach wielkości udział przedsiębiorstw tej sekcji był najwyższy w usługach pod względem każdego z uwzględnianych kryteriów: liczności, pracujących i przychodów. W grupie pozostałych małych jednostek przedsiębiorstwa prowadzące działalność z zakresu transportu i gospodarki magazynowej stanowiły w 2013 r. 6,2%, pracujące w nich osoby 6,0%, a uzyskane przychody 5,7%. Udziały te dla średnich podmiotów wyniosły 5,2% dla liczby jednostek, 5,3% dla liczby pracujących oraz 4,3% dla przychodów.

Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

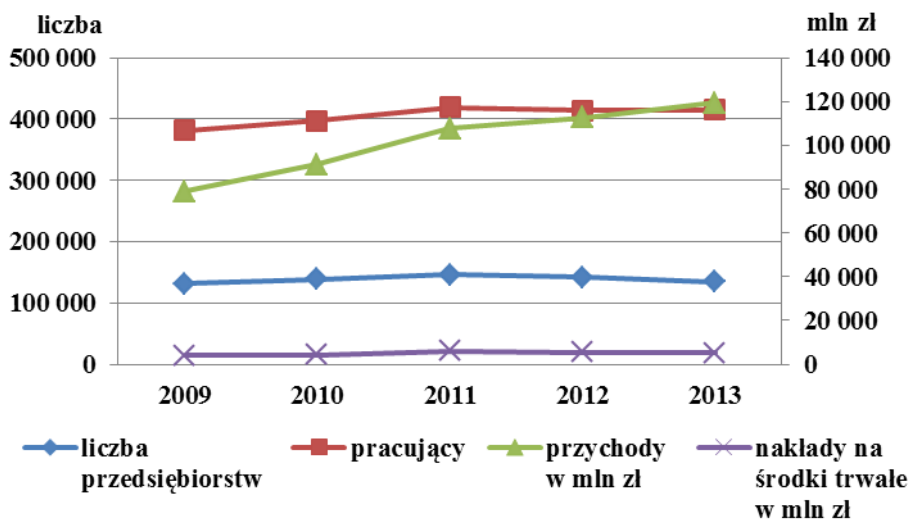
Przedsiębiorstwa, w których prowadzona była działalność z zakresu transportu i gospodarki magazynowej to w 99,9% jednostki należące do sektora MŚP. W tej grupie liczba jednostek zwiększała się systematycznie do 2011 r., chociaż tempo tego wzrostu było jednym z najwolniejszych w porównaniu z innymi obszarami działalności usługowej. Spadek liczby jednostek, jaki nastąpił w latach 2012-2013 (7,4% w stosunku do 2011 r.) spowodował, że w całym omawianym okresie zbiorowość ta zwiększała się jeszcze wolniej. W końcu tego 5-lecia działalność tę prowadziło 135,0 tys. małych i średnich przedsiębiorstw.

Podobne tendencje odnotowano w odniesieniu do liczby pracujących. Zwiększała się ona wraz ze wzrostem liczby przedsiębiorstw do 2011 r. o 9,9%, po czym w następnych latach podlegała niewielkim wahaniam. W 2013 r. odsetek pracujących w transporcie i gospodarce magazynowej w sektorze MŚP wyniósł 57,7% (wobec 54,0% w 2009 r.), był więc zbliżony do odsetka MŚP dla całego przetwórstwa przemysłowego. Niższy odsetek pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach charakteryzował jedynie zbiorowość podmiotów, w których prowadzona była działalność z zakresu administrowania i działalności wspierającej. Warto tu podkreślić, że w omawianym 5-leciu w dużych przedsiębiorstwach transportu i gospodarki magazynowej odnotowano systematyczny spadek liczby pracujących (w całym okresie 2009-2013 o 6,2%). W 2013 r. przeciętnie na jedną jednostkę sektora MŚP

przypadało w tym obszarze 3,1 osób, co oznacza poziom wyższy niż średnio we wszystkich obszarach działalności usługowej.

Spadek liczby jednostek i liczby pracujących od 2012 r. nie wpłynął na obniżenie w kolejnych latach przychodów uzyskiwanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa transportowe i magazynowe. Rosły one systematycznie, chociaż tempo ich przyrostu było wolniejsze niż w poprzednich latach. W całym 5-letnim okresie przychody wzrosły o 50,9% i było to najwyższe tempo wzrostu w całym obszarze usług obok tego, jakie odnotowano w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. Odsetek przychodów uzyskiwanych przez jednostki zaliczane do sektora MŚP był też w transporcie i gospodarce magazynowej – podobnie jak w przypadku pracujących – jednym z najniższych w porównaniu z innymi obszarami działalności usługowej: w 2013 r. wyniósł on 64,3%. Mimo to, podobnie jak w przypadku pracujących, przeciętna wartość przychodów przypadających na jedno małe i średnie przedsiębiorstwo przewyższała średnią wartość dla całego obszaru usług i w 2013 r. wyniosła 0,9 mln zł.

Wykres 41. MŚP z sekcji Transport i gospodarka magazynowa w latach 2009-2013

Małe i średnie przedsiębiorstwa miały też niewielki udział w działalności inwestycyjnej wszystkich przedsiębiorstw tego obszaru (zbliżony do tego, jaki charakteryzował jedynie informację i komunikację). Podobnie jak w przypadku liczby jednostek i liczby pracujących, nakłady na środki trwałe zwiększały się do 2011 r. (o 53,5% w stosunku do 2009 r.), po czym w kolejnych latach ulegały stopniowemu obniżeniu, chociaż tempo tego spadku było znacznie

niższe od odnotowanego w poprzednich latach (o 11,4%). W całym analizowanym okresie tempo przyrostu nakładów w transporcie i gospodarce magazynowej należy zaliczyć do jednego z najwyższych w całym obszarze usług. Jednocześnie należy podkreślić, że znacznie szybciej rosnące nakłady ponoszone na cele inwestycyjne przez duże przedsiębiorstwa tej sekcji (w latach 2009-2013 dwukrotnie) spowodowały, że w omawianym okresie zmniejszał się systematycznie odsetek nakładów ponoszonych przez małe i średnie podmioty z 37,6% w 2009 r. do 29,2% w 2013 r. W porównaniu z innymi obszarami, małe i średnie przedsiębiorstwa charakteryzował znacznie niższy odsetek nakładów przeznaczanych na nowe obiekty inwestycyjne oraz ulepszanie istniejących (w 2013 r. zaledwie 73,1%), większy na zakup używanych środków trwałych (odpowiednio 26,9%).

Także i w tym obszarze gospodarki małe i średnie przedsiębiorstwa charakteryzował wyższy wskaźnik rentowności niż duże podmioty. Odmienne były też kierunki jego zmian w obu tych grupach w omawianym okresie. W sektorze MŚP rentowność zwiększała się do 2011 r., po czym w następnych dwóch latach utrzymywała się na niższym, ale zbliżonym poziomie. W dużych jednostkach wskaźnik ten nieznacznie przekraczał poziom zerowy w pierwszym roku, po czym w następnych latach poprawił się nieco i utrzymywał na stabilnym poziomie do końca omawianego 5-lecia. W 2013 r. małe i średnie podmioty zamknęły działalność wskaźnikiem rentowności brutto na poziomie 8,8%, podczas gdy duże na poziomie 2,3% (cały transport i gospodarkę magazynową charakteryzował wskaźnik 6,5%).

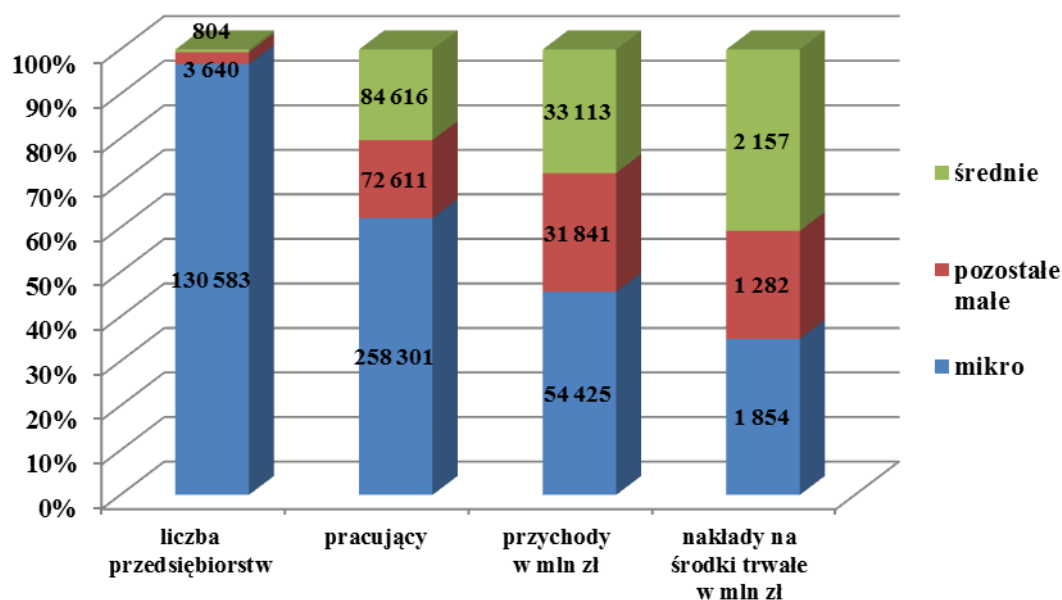
Mikroprzedsiębiorstwa

W dominującej w sektorze MŚP grupie mikroprzedsiębiorstw liczba aktywnych podmiotów zwiększała się do 2011 r. W ciągu dwóch następnych lat odnotowano jej spadek o 5,8%, w efekcie czego najmniejsze jednostki stanowiły w 2013 r. 96,6% wszystkich przedsiębiorstw, w których prowadzona była działalność z zakresu transportu i gospodarki magazynowej. Oznacza to udział niższy niż w całej zbiorowości przedsiębiorstw usługowych, w których mikroprzedsiębiorstwa stanowiły 97,4%.

Podobne kierunki zmian obserwowano w liczbie pracujących, która zwiększyła się do 2011 r., chociaż w tempie nieznacznie niższym niż liczba jednostek (o 9,4% wobec 10,4%), a w następnych dwóch latach uległa obniżeniu o 5,0%. Znacznie też niższy był udział pracujących w mikroprzedsiębiorstwach w ogólnej liczbie pracujących w tym obszarze gospodarki: w 2013 r. kształtował się na poziomie 35,9% wobec średniej dla całego obszaru działalności usługowej na poziomie 47,5%. Przeciętnie na jeden podmiot przypadały 2 osoby pracujące.

Mimo spadku liczby mikroprzedsiębiorstw i pracujących w nich osób w ostatnich dwóch latach omawianego okresu, ich przychody w 2012 r. utrzymały się na poziomie zbliżonym do tego, jaki uzyskano wcześniej, po czym rok później znów wzrosły. W całym 5-leciu zwiększyły się one o 41,9%. Podobnie natomiast jak w przypadku liczby jednostek i pracujących, udział przychodów uzyskanych przez mikroprzedsiębiorstwa okazał się niższy niż odpowiedni udział w całym obszarze usług: w 2013 r. w transporcie i gospodarce magazynowej wyniósł on 29,3% wobec 34,0% dla całej zbiorowości jednostek usługowych. W 2013 r. jedno mikroprzedsiębiorstwo osiągnęło średnio 0,4 mln zł przychodów ogółem. Nakłady ponoszone przez mikroprzedsiębiorstwa na środki trwałe wahały się w kolejnych latach, wykazując znaczne różnice, zwłaszcza w 2011 r. (wzrost o 48,1%) i 2012 r. (spadek o 68,6%). W końcu omawianego okresu stanowiły 10,2% nakładów ogółem wszystkich przedsiębiorstw transportowych. W 2013 r. przeciętnie na jeden najmniejszy podmiot przypadało 14,2 tys. zł nakładów. W 77,9% były one przeznaczone na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących, a w 22,1% na zakup używanych środków trwałych.

Wykres 42. Przedsiębiorstwa małe i średnie z sekcji Transport i gospodarka magazynowa według klas wielkości w 2013 r.

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Grupa pozostałych małych przedsiębiorstw była tą, która powiększała się systematycznie w kolejnych latach analizowanego 5-lecia. W 2013 r. liczba aktywnych jednostek tej klasy była o 55,1% większa w porównaniu z 2009 r. Przyczyniło się to do tego, że odsetek pozostałych małych podmiotów w tym obszarze był wyższy niż w całych usługach (w 2013 r. 2,7% wobec 1,8% cztery lata wcześniej). Wyższy odsetek przedsiębiorstw tej klasy odnotowano tylko w czterech obszarach działalności usługowej: zakwaterowaniu i gastronomii, obsłudze rynku nieruchomości, administrowaniu i działalności wspierającej oraz kulturze i rekreacji.

W ślad za przyrostem liczby jednostek, zwiększała się też liczba pracujących w nich osób, chociaż w tempie nieco wolniejszym (w całym omawianym okresie o 41,6%). Skutkiem tego wzrastał też w kolejnych latach odsetek pracujących w pozostałych małych podmiotach, chociaż był on nadal niższy niż przeciętnie w całym obszarze usług: w 2013 r. wyniósł on 10,1% wobec 7,3% w 2009 r. W końcu omawianego 5-lecia na jedno przedsiębiorstwo tej klasy przypadało średnio 19,9 pracujących.

Szybciej niż liczba przedsiębiorstw i liczba pracujących zwiększała się wartość przychodów uzyskiwanych przez jednostki zaliczane do tej klasy: w analizowanym okresie wzrosły one o 85,1%. W konsekwencji, stanowiły one 17,2% przychodów ogółem przedsiębiorstw z tej sekcji wobec 13,1% w 2009 r. Na jeden podmiot przypadło przeciętnie 8,7 mln zł przychodów.

Podobne tendencje charakteryzowały nakłady ponoszone na inwestycje przez pozostałe małe jednostki. W okresie 2009-2013 wzrosły one o połowę, a pomimo to w ostatnim roku tego okresu stanowiły tylko 7,1% nakładów ogółem poniesionych przez wszystkie przedsiębiorstwa prowadzące działalność transportową i magazynową, co oznacza najniższy odsetek w całym sektorze MŚP, najniższy też – obok informacji i komunikacji – w tej klasie wielkości w całym obszarze usług. W 2013 r. na jeden podmiot przypadły średnio nakłady wysokości 352,1 tys. zł. W strukturze nakładów ogółem przeważały wprawdzie nakłady na nowe obiekty majątkowe i uzupełnienie istniejących nad nakładami na zakup używanych środków trwałych, ale przewaga ta była znacznie mniejsza niż w innych klasach jednostek transportowych (odpowiednio 58,8% i 41,2%).

Średnie przedsiębiorstwa

Grupa średnich przedsiębiorstw była niewielka w stosunku do innych klas wielkości i po wzroście w okresie 2009-2011 o 7,0%, w następnych latach utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W 2013 r. stanowiła 0,59% wszystkich jednostek zaliczanych do tej sekcji, co było odsetkiem nieco wyższym niż średnio w całym obszarze usług.

Rosnąca w pierwszych latach liczba pracujących w tej grupie podmiotów, w następnych podlegała wahaniom. W 2013 r. pracujący w średnich przedsiębiorstwach stanowili 11,8% wszystkich pracujących w sekcji transport i gospodarka magazynowa. Przeciętnie na jeden podmiot przypadało 105,2 osób pracujących.

Przez cały natomiast okres 2009-2013 zwiększała się wartość przychodów wypracowywanych przez jednostki tej klasy wielkości. W omawianym okresie wzrosły one o 40,5%, stanowiąc w ostatnim roku 17,9% przychodów ogółem uzyskanych przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność transportową i magazynową. Przeciętnie na jeden podmiot przypadały przychody w wysokości 41,2 mln zł.

Rozwijająca się szybko do 2012 r. działalność inwestycyjna średnich przedsiębiorstw została rok później zahamowana, a nakłady na nią spadły o 16,5%. W ślad za tym niższy niż w 2012 r. był odsetek nakładów podniesionych przez tę grupę jednostek w nakładach ogółem przedsiębiorstw transportowych (11,9%). Przeciętnie na jeden podmiot przypadały nakłady w wysokości 2683,2 tys. zł. Nakłady na nowe obiekty majątkowe i uzupełnienie istniejących stanowiły 77,4%, a nakłady przeznaczane na zakup używanych środków trwałych – 22,6% nakładów.

5.4.3 Informacja i komunikacja

Na ten obszar usług składają się – zgodnie z obowiązującą klasyfikacją – następujące rodzaje działalności:

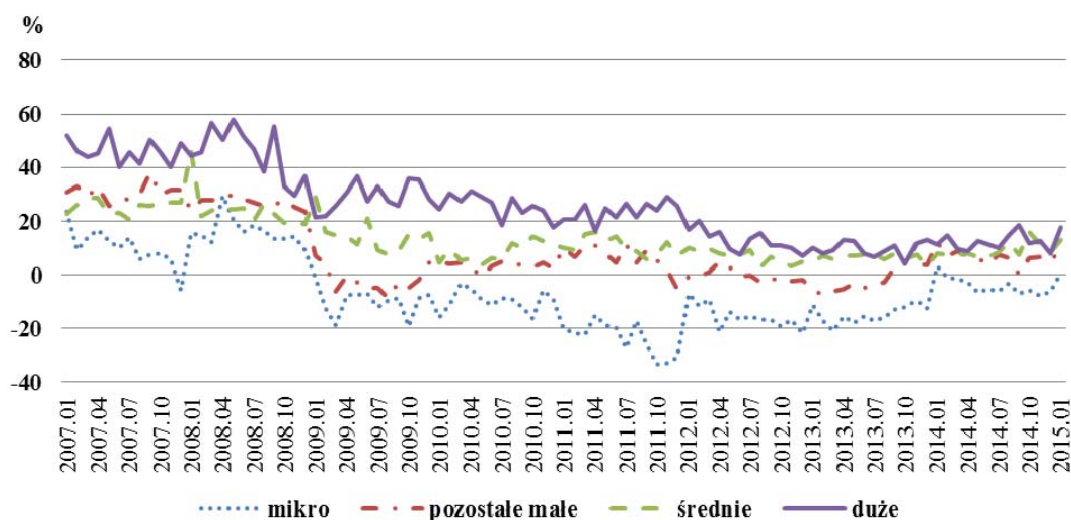
- działalność wydawnicza,
- działalność związana z produkcją filmów, nagrań, wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych,
- nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych,
- telekomunikacja,

- działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane,
- działalność usługowa w zakresie informacji (agencji informacyjnych, działalność portali internetowych, przetwarzanie danych).

Grupa podmiotów MŚP zaliczanych do tej sekcji nie jest – w porównaniu z poprzednimi – bardzo liczna, znacznie mniejsza jest też liczba pracujących w nich osób, jak również wartość uzyskiwanych przychodów, ale zasługuje na uwagę z racji jej dynamicznego rozwoju i charakteru prowadzonej działalności.

W porównaniu z innymi obszarami gospodarki, spowolnienie gospodarki miało znacznie mniejszy wpływ na sytuację przedsiębiorstw zaangażowanych w prowadzenie działalności z zakresu informacji i komunikacji aniżeli w handlu czy budownictwie. Duże zapotrzebowanie na usługi wykonywane przez tę grupę przedsiębiorstw przyczyniło się do tego, że kierujący tymi podmiotami oceniali koniunkturę znacznie lepiej, chociaż od II kwartału 2009 r. nie tak optymistycznie jak wcześniej. Różnice odnotowano także między sytuacją jednostek poszczególnych klas wielkości. W latach 2009-2013 ogólny klimat koniunktury był negatywnie oceniany jedynie przez najmniejsze przedsiębiorstwa, przy czym oceny te kształtowały się na zbliżonym poziomie w całym 5-leciu poza 2011 r., kiedy właściciele tej grupy przedsiębiorstw sygnalizowali pogorszenie ich sytuacji. Kierujący małymi i średnimi przedsiębiorstwami pozostałych dwóch klas sektora MŚP oceniali ogólny klimat koniunktury pozytywnie, a ich sytuacja była zbliżona i stabilna przez cały okres 2009-2013, w ostatnich dwóch latach coraz bardziej podobna do sytuacji dużych jednostek z tego obszaru usług.

Wykres 43. Ogólny klimat koniunktury w sekcji Informacja i komunikacja

Te spośród przedsiębiorstw, które odczuwały trudności w prowadzeniu działalności, wskazywały głównie na czynniki zewnętrzne. Większy wpływ na działalność małych i średnich przedsiębiorstw miały w szczególności: niedostateczny popyt, trudności z uzyskaniem kredytu, wysokie obciążenia na rzecz budżetu, a także zbyt wysokie koszty zatrudnienia.

Dobrze radziły sobie na rynku także nowe podmioty podejmujące działalność z zakresu informacji i komunikacji. Charakteryzował je jeden z najwyższych wskaźników przeżycia (dla podmiotów powstałych w 2009 r. wyniósł on w 2013 r. 56,1%). Ponad połowa jednostek w tej grupie uznała, że mogła prowadzić działalność bez żadnych trudności. W konsekwencji, w tym obszarze usług odsetek tych nowych podmiotów, które napotykały jakiegokolwiek bariery, był jednym z najniższych w całym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych, a do najbardziej istotnych barier nowi przedsiębiorcy zaliczali zbyt niski popyt na oferowane usługi, wynikający z niedostatecznych środków, jakimi dysponowali potencjalni klienci oraz nadmierną konkurencją na rynku. Należy przy tym podkreślić, że obie te bariery były znacznie mniej dokuczliwe niż dla przedsiębiorstw podejmujących inne rodzaje działalności.

Udział w sektorze MŚP

Małe i średnie przedsiębiorstwa, w których prowadzona była działalność z zakresu informacji i komunikacji stanowiły w 2009 r. 3,1% całego sektora MŚP. W omawianym okresie ich liczba rosła najszybciej w całym sektorze MŚP (o 35,6%), co przyczyniło się do tego, że w 2013 r. odsetek ten zwiększył się do 4,0%. W końcu omawianego okresu, w obszarze tym prowadziło działalność 70,1 tys. podmiotów.

Szybciej też niż średnio w całym sektorze MŚP zwiększała się liczba pracujących w jednostkach zaliczanych do sekcji informacji i komunikacji, chociaż tempo tego przyrostu było wolniejsze niż tempo przyrostu liczby podmiotów (20,3%). Szybsze tempo wzrostu pracujących odnotowano w tym 5-leciu jedynie w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. W omawianym okresie udział pracujących w tej grupie małych i średnich przedsiębiorstw zwiększył się z 2,5% do 3,0% całego sektora MŚP i w 2013 r. przewyższał tylko poziom osiągnięty w trzech sekcjach działalności usługowych: działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, administracji i działalności wspierającej oraz opiece zdrowotnej i pomocy społecznej.

Podobne zmiany obserwowano w wielkości przychodów uzyskiwanych w tym obszarze działalności. Ich wartość zwiększyła się w całym 5-leciu o 45,1%, co przyczyniło się do

wzrostu udziału przychodów uzyskiwanych przez jednostki sektora MŚP w przychodach ogółem wszystkich przedsiębiorstw tej sekcji z 2,0% w 2009 r. do 2,5% w 2013 r.

Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

W zbiorowości przedsiębiorstw, w których prowadzona była działalność z zakresu informacji i komunikacji, małe i średnie jednostki stanowiły najliczniejszą grupę. Ich liczba rosła w omawianym okresie w bardzo szybkim tempie, najszybszym w całym sektorze usług. W latach 2009-2013 zwiększyła się o 35,6%, w tym w 2012 r. o 9,8%, a w 2013 r. o 10,6%. W efekcie, w końcu tego okresu grupa małych i średnich jednostek stanowiła 99,8% podmiotów zaliczanych do omawianej sekcji. Mimo to, w porównaniu z innymi obszarami działalności usługowych, odsetek podmiotów należących do sektora MŚP był w informacji i komunikacji relatywnie niski, wyższy tylko od tego, jaki charakteryzował grupę jednostek, w których prowadzona była działalność z zakresu administrowania i działalności wspierającej.

Liczba pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach zwiększała się też szybciej niż przeciętnie w całym sektorze MŚP, w tym w samym obszarze usług. W okresie 2009-2013 wzrosła ona o 20,3%. Wyższe nieco tempo przyrostu pracujących odnotowano jedynie w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. W końcu omawianego okresu pracujący w małych i średnich przedsiębiorstwach stanowili 64,1% wszystkich pracujących w jednostkach, w których prowadzona była działalność z zakresu informacji i komunikacji.

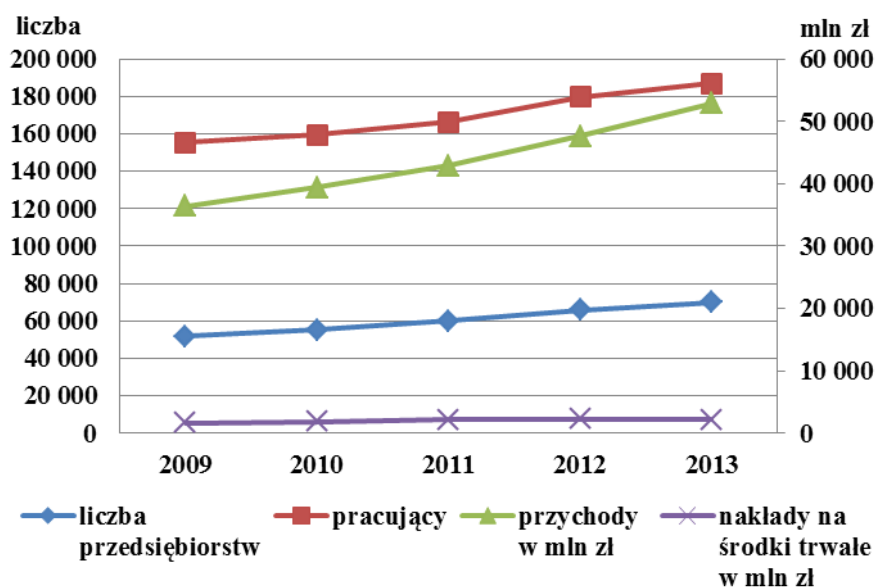
Powyzsze zmiany znalazły też odbicie w rosnącej w kolejnych latach wysokości przychodów uzyskiwanych przez omawianą grupę podmiotów. Ich wzrost był też jednym z najwyższych w sektorze MŚP: 45,1% w całym 5-leciu, w tym 18,4% w 2013 r. (wyższe tempo przyrostu przychodów odnotowano jedynie w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz w transporcie i gospodarce magazynowej). W końcu omawianego okresu przychody te stanowiły 42,5% przychodów całej grupy przedsiębiorstw, w których prowadzona była działalność z zakresu informacji i komunikacji, wobec 34,6% w 2009 roku.

Z roku na rok zwiększały się też nakłady ponoszone przez jednostki omawianej grupy na cele inwestycyjne. Do 2012 r. wzrost ten wyniósł 39,0% i był niższy jedynie od wzrostu odnotowanego w transporcie i gospodarce magazynowej, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej oraz w pozostałej działalności usługowej. Kolejny rok przyniósł odwrócenie tej tendencji i nakłady obniżyły się o 4,3%. W 2013 r. małe i średnie przedsiębiorstwa poniosły 30,1% nakładów na środki trwałe ogółem poniesionych przez wszystkie podmioty z tego obszaru działalności usługowej, wobec 21,2% w 2009 roku. Nakłady te były w 87,4%

przeznaczone na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących, a w 12,6% na zakup używanych środków trwałych.

W pierwszym roku omawianego 5-lecia duże podmioty uzyskały wyższy wskaźnik rentowności aniżeli jednostki sektora MŚP, ale już w następnym roku relacja ta uległa odwróceniu. W dużych przedsiębiorstwach efektywność działalności systematycznie pogarszała się, w małych i średnich – ulegała poprawie przez dwa następne lata, po czym także obniżyła się, ale w znacznie mniejszym stopniu. W 2013 r. wskaźnik rentowności dla sektora MŚP wyniósł 11,1%, dla dużych jednostek 7,3%, a w konsekwencji dla całego tego obszaru usług 8,9%.

Wykres 44. MŚP z sekcji Informacja i komunikacja w latach 2009-2013

Mikroprzedsiębiorstwa

Podobnie jak w innych obszarach gospodarki, w informacji i komunikacji najliczniejszą grupę podmiotów w sektorze MŚP stanowiły najmniejsze jednostki. W omawianym okresie liczba mikroprzedsiębiorstw rosła systematycznie w kolejnych latach i w 2013 r. stanowiły one 97,1% całej zbiorowości jednostek zaangażowanych w ten rodzaj działalności.

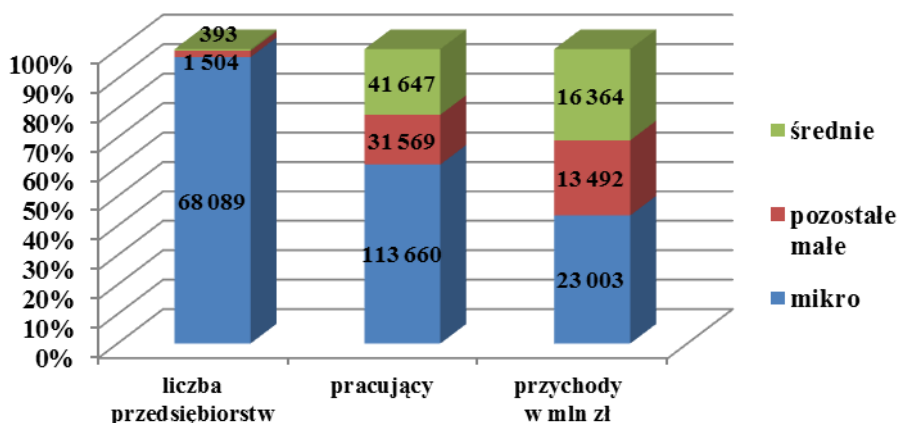
Sukcesywnie zwiększała się też liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach, szybciej nawet niż w całym sektorze MŚP tego obszaru. W omawianym okresie wzrosła ona o 23,3%, co przyczyniło się do wzrostu udziału pracujących w mikroprzedsiębiorstwach do 39,0% w całej zbiorowości jednostek, w których prowadzony była działalność z zakresu informacji

i komunikacji. W jednej jednostce średnia liczba pracujących wyniosła w 2013 r. 1,7 osób, wobec 1,8 osób we wszystkich małych i średnich jednostkach usługowych.

W jeszcze szybszym tempie rosły przychody uzyskiwane przez najmniejsze jednostki. W okresie 2009-2013 zwiększyły się one o 55,7% i było to tempo niższe jedynie od tego, jakie odnotowano w administrowaniu i działalności wspierającej, najszybsze w porównaniu z pozostałymi klasami przedsiębiorstw tego obszaru. Skutkiem tego było zwiększenie udziału przychodów wypracowanych przez mikroprzedsiębiorstwa do 18,5% w 2013 r. (wobec 14,0% w pierwszym roku omawianego okresu), ale nadal był to udział najniższy w porównaniu z innymi obszarami gospodarki. Przeciętnie na jeden podmiot zaliczany do tej klasy przypadają w 2013 r. przychody w wysokości 0,3 mln zł.

Mikroprzedsiębiorstwa miały też niewielki udział w działalności inwestycyjnej podmiotów, w których prowadzona była działalność z zakresu informacji i komunikacji. Charakterystyczne jest przy tym znaczne ograniczenie tej działalności począwszy już od 2012 r. (o 29,6% w ciągu dwóch lat). Skutkiem tego udział nakładów poniesionych przez najmniejsze jednostki obniżył się do 7,2% w 2013 r. wobec 9,2% w 2011 r. Przy szybko rosnącej w całym analizowanym 5-leciu liczbie przedsiębiorstw tej sekcji, nakłady przypadające przeciętnie na jeden podmiot uległy obniżeniu z 12,6 tys. zł w 2011 r. do 7,6 tys. zł w 2013 r. Na tle podmiotów innych klas wielkości, w strukturze nakładów na środki trwałe ponoszonych przez mikroprzedsiębiorstwa nakłady przeznaczane na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących stanowiły wysoki odsetek: w 2013 r. wyniósł on 91,5%. Pozostałe 8,5% nakładów przeznaczono na zakup używanych środków trwałych.

Wykres 45. Przedsiębiorstwa małe i średnie z sekcji Informacja i komunikacja według klas wielkości w 2013 r.

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Ta grupa jednostek zwiększała się dynamicznie w kolejnych latach, w tempie nieco tylko niższym od tego, jaki obserwowano w mikroprzedsiębiorstwach. W całym okresie 2009-2013 wyniosło ono 31,8%. W końcu omawianego okresu do klasy tej zaliczono 2,2% wszystkich podmiotów, w których prowadzona była działalność z zakresu informacji i komunikacji.

Znacznie większy był udział tej grupy jednostek w ogólnej liczbie pracujących w sekcji informacja i komunikacja. W 2013 r. wyniósł on 10,8% wobec 10,0% w 2009 roku. Wzrost ten był wynikiem nieco szybszego niż w całej sekcji przyrostu liczby pracujących (o 24,5%). Przeciętnie, na jeden podmiot tej klasy przypadało 21,0 osób pracujących.

Tempo przyrostu przychodów uzyskiwanych przez pozostałe małe przedsiębiorstwa było nieznacznie tylko wolniejsze niż w mikroprzedsiębiorstwach (o 51,8% w całym 5-leciu) i zaliczało się do jednego z najwyższych w całym obszarze usług. Szybszy przyrost przychodów pozostałych małych jednostek odnotowano tylko w transporcie i gospodarce magazynowej. Skutkiem tego był wzrost odsetka przychodów uzyskiwanych przez tę klasę jednostek z 8,5% w 2009 r. do 10,9% w 2013 r. W końcu omawianego okresu, średnio na jeden podmiot tej klasy wielkości przypadły przychody w wysokości 9,0 mln zł, co oznacza, że – podobnie jak w przypadku mikroprzedsiębiorstw – jednostki te prowadziły działalność na większą skalę niż przeciętnie wszystkie pozostałe małe jednostki usługowe (30,1 mln zł).

Szybko też w kolejnych latach zwiększały się nakłady na środki trwałe ponoszone przez jednostki tej klasy. W przeciwieństwie do mikroprzedsiębiorstw, spowolnienie tego wzrostu odnotowano dopiero w 2013 r. W całym okresie 2009-2012 zwiększyły się one o 42,5%, w 2013 r. – spadły o 23,5%, co oznacza tempo niższe tylko od tego, jakie charakteryzowało jednostki tej klasy w transporcie i gospodarce magazynowej, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz w edukacji. W strukturze nakładów dominowały te, które przeznaczano na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących. W 2013 r. stanowiły one 87,6% wobec 12,4 % przeznaczonych na zakup używanych środków trwałych. Znacząca była też różnica między przeciętną wysokością nakładów ponoszonych przez małe przedsiębiorstwa obu wyróżnianych klas wielkości: w 2013 r. w pozostałych małych jednostkach nakłady te wyniosły 262,3 tys. zł i były 35-krotnie wyższe niż w mikroprzedsiębiorstwach.

Średnie przedsiębiorstwa

Podobnie jak w innych obszarach, średnie przedsiębiorstwa stanowiły w informacji i komunikacji niewielki odsetek jednostek, trzykrotnie mniejszy niż grupa pozostałych małych jednostek. W przeciwieństwie natomiast do małych jednostek, liczba średnich przedsiębiorstw rosła w omawianym okresie w tempie znacznie wolniejszym i nierównomiernie w kolejnych latach: do 2011 r. utrzymywała się na zbliżonym poziomie i dopiero w 2012 r. wzrosła o 6,4%, po czym w następnym roku uległa niewielkiemu zmniejszeniu. Spowodowało to, że ich udział w całej sekcji informacja i komunikacja obniżył się z 0,72% w 2009 roku do 0,56% w 2013 r.

W konsekwencji, wolniej też zwiększała się liczba pracujących w średnich jednostkach. Do 2011 r. utrzymywała się na zbliżonym poziomie i dopiero w 2012 r. odnotowano jej wzrost o 10,2%. Kolejny rok przyniósł nieznaczny tylko przyrost liczby pracujących, co spowodowało, że w końcu omawianego okresu stanowiła 14,3% wszystkich pracujących w informacji i komunikacji. Przeciętnie na jeden podmiot przypadało natomiast pięć razy więcej pracujących niż w pozostałych małych jednostkach (106,0 osób).

Znacznie szybciej niż liczba pracujących rosły natomiast w średnich podmiotach przychody (w latach 2009-2013 o 28,3%). Wzrost ten był nierównomierny w kolejnych latach, w 2011 r. odnotowano nawet niewielki spadek przychodów. W 2013 r. stanowiły one 13,2% przychodów ogółem wszystkich przedsiębiorstw, w których prowadzona była działalność z zakresu informacji i komunikacji.

W porównaniu z małymi jednostkami, średnie przedsiębiorstwa prowadziły działalność inwestycyjną na większą skalę, a jej wzrost był szybszy i odnotowany tylko w tej klasie w kolejnych latach omawianego okresu. W efekcie, w 2013 r. nakłady przeznaczone przez średnie przedsiębiorstwa stanowiły 17,4% nakładów ogółem sekcji informacja i komunikacja. Niższy natomiast w porównaniu z małymi jednostkami był udział nakładów na nowe obiekty majątkowe i ulepszenie istniejących: w 2013 r. wyniósł on 85,7%. Odpowiednio wyższy był odsetek nakładów przeznaczanych na zakup używanych środków trwałych (14,3%). Przeciętnie, jedno średnie przedsiębiorstwo poniosło w 2013 r. nakłady ogółem w wysokości 3193,3 tys. zł, co oznacza 12-krotnie wyższą wartość w porównaniu z pozostałymi małymi jednostkami.

5.4.4 Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Zbiorowość jednostek prowadzących działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (w ramach której wyróżnia się na poziomie działów PKD pomoc społeczną z zakwaterowaniem i bez zakwaterowania) obejmuje różnego typu podmioty z uwagi na ich status prawny i sposób finansowania. Poniżej przedstawiono dane obrazujące skalę działalności w okresie 2009-2013 tej części systemu usług z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, która prowadzi działalność na zasadach w pełni rynkowych. Zalicza się do niej zarówno osoby fizyczne, prowadzące działalność na własny rachunek (niejednokrotnie jako zajęcie dodatkowe w niepełnym wymiarze czasu pracy) bądź też zatrudniane przez innych pracodawców, jak i większe podmioty osób prawnych lub fizycznych. Mimo, iż dane dotyczą tylko niewielkiego fragmentu całego systemu opieki zdrowotnej, zasługują na szersze omówienie. Na dynamiczny rozwój prywatnego sektora opieki zdrowotnej w ostatnich latach wpływa przede wszystkim duże zapotrzebowanie zgłaszane przez społeczeństwo na usługi oferowane przez te podmioty. Na rosnący popyt na usługi oferowane przez te jednostki wpływa też możliwość finansowania ich nie tylko ze środków własnych pacjenta, ale i ze środków NFZ, jak również firm, wykupujących pakiety opieki medycznej dla swych pracowników i ich rodzin.

Duży, stale rosnący popyt na usługi świadczone przez tę grupę jednostek potwierdzają też wyniki panelowego badania nowych przedsiębiorstw. Po pierwsze, mówią one o tym, że jednostki prowadzące ten rodzaj działalności charakteryzuje najwyższy wskaźnik przeżycia: spośród podmiotów powstałych w 2009 r., w 2013 r. aktywna był nadal ponad połowa (56,5%), podczas gdy dla całego sektora przedsiębiorstw wskaźnik ten wyniósł 35,6%. Po drugie, 81,5% jednostek z powyższej grupy prowadziło swą działalność nie napotykając na żadne bariery, podczas gdy w całej badanej zbiorowości trudności ograniczające swobodne prowadzenie działalności napotykało co drugie przedsiębiorstwo. Niewielki odsetek podmiotów prowadzących działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, sygnalizujących napotykanie trudności, wskazywał przede wszystkim na barierę związaną z niewystarczającymi środkami klientów.

Udział w sektorze MŚP

W ostatnim roku omawianego okresu, w całym sektorze MŚP działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej prowadziło 8,6% spośród wszystkich małych i średnich podmiotów. Była to druga pod względem liczności grupa w obszarze usług, po tej, w której prowadzona była działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Z uwagi na mniejszą skalę prowadzonej działalności przez najmniejsze jednostki należące do osób fizycznych, omawiana grupa podmiotów odgrywała mniejszą rolę w sektorze MŚP, jeśli weźmie się pod uwagę inne kryteria. W 2013 r. odsetek pracujących w opiece zdrowotnej – chociaż też szybko rosnący w kolejnych latach – wyniósł 4,8% (wobec 3,8% w 2009 r.) wszystkich pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach, a uzyskane przychody – 1,6% (wobec 1,3% w 2009 r.).

W poszczególnych klasach wielkości rola podmiotów prowadzących działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej była największa w grupie mikroprzedsiębiorstw. W 2013 r. stanowiły one 8,8% całej klasy, odsetek w nich pracujących wyniósł 6,4%, a uzyskane przychody – 2,9%. W pozostałych małych przedsiębiorstwach działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej prowadziło 3,5% podmiotów, liczba w nich pracujących stanowiła 1,1% wszystkich pracujących, a uzyskane przychody – 1,1% przychodów ogółem wypracowanych przez jednostki tej klasy. W grupie średnich przedsiębiorstw udziały te były jeszcze niższe: 2,3% jednostek, 2,4% pracujących i 0,7% przychodów.

Małe i średnie przedsiębiorstwa ogółem

Dla działalności związanej z opieką zdrowotną i pomocą społeczną charakterystyczny był bardzo wysoki odsetek małych i średnich podmiotów, jeden z najwyższych nie tylko w obszarze usług, ale i w całej gospodarce: w 2013 r. do sektora MŚP należało 99,93% wszystkich podmiotów. W okresie 2009-2013 liczba podmiotów zaliczanych do całego sektora MŚP zwiększała się systematycznie w kolejnych latach. W całym 5-leciu wzrosła o 29,6% do 151,3 tys. jednostek. Wyższe tempo odnotowano tylko w grupie przedsiębiorstw, w których prowadzono działalność z zakresu informacji i komunikacji.

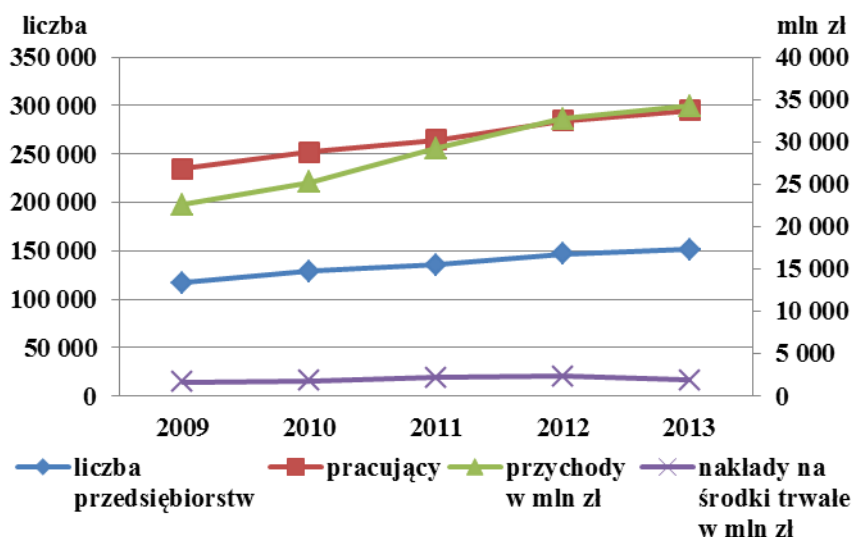
Nieco tylko wolniej (o 25,7%) zwiększała się liczba pracujących, przy czym przyrost ten był najszybszy w porównaniu z innymi obszarami działalności usługowej. W konsekwencji, w 2013 r. liczba pracujących w tym obszarze wyniosła 294,9 tys. osób. Mimo tego szybkiego wzrostu, okazał się on wolniejszy niż w dużych podmiotach. W tych ostatnich liczba pracujących w omawianym okresie wzrosła ponad 2-krotnie. Spowodowało to, że odsetek

pracujących w jednostkach opieki zdrowotnej i pomocy społecznej sektora MŚP okazał się w 2013 r. niższy niż na początku tego okresu (odpowiednio 82,8% i 89,0%).

Przychody uzyskiwane przez małe i średnie przedsiębiorstwa prowadzące działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej rosły też w najszybszym tempie w porównaniu z innymi obszarami działalności usługowej. Zwiększyły się one o 51,3%, osiągając w 2013 r. 34,2 mld zł. Równoległy, ponad 2-krotny przyrost przychodów dużych jednostek wpłynął na to, że udział przychodów wypracowanych przez sektor MŚP obniżył się z 85,8% w 2009 r. do 80,8% w 2013 r.

Inwestycje były jedynym obszarem działalności tej grupy podmiotów, w którym w 2013 r. odnotowano odwrócenie wcześniejszych tendencji wzrostowych: nakłady na cele inwestycyjne obniżyły się w stosunku do poprzedniego roku o 19,3% do 1887,9 mln zł, ale trzeba tu mieć na względzie to, że przez poprzednie lata rosły one bardzo szybko (o 45,0%). W 2013 r. stanowiły 80,5% nakładów ogółem poniesionych przez wszystkie podmioty prowadzące działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. W strukturze tych nakładów dominowały te, które przeznaczano na nowe obiekty majątkowe i uzupełnienie istniejących (89,8% nakładów ogółem). Pozostałe 10,2% przeznaczono na zakup używanych środków trwałych.

Wykres 46. MŚP z sekcji Opieka zdrowotna i pomoc społeczna w latach 2009-2013

Mikroprzedsiębiorstwa

W omawianym okresie zwiększała się systematycznie liczba najmniejszych jednostek, przy czym – z uwagi na ich dominację w całym tym obszarze – wzrost ten był zbliżony do tego, jaki charakteryzował cały sektor MŚP i wyniósł 29,9%. W końcu omawianego 5-lecia najmniejsze podmioty stanowiły 95,6% wszystkich jednostek z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

Szybko zwiększała się też w kolejnych latach liczba pracujących w najmniejszych jednostkach. W całym omawianym okresie tempo jej przyrostu było zatem wyższe niż w całym sektorze MŚP i wyniosło 27,2%. W 2013 r. pracujący w mikroprzedsiębiorstwach stanowili 61,0% pracujących ogółem w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. Odsetek ten był niższy niż w 2009 r. (64,7%) z uwagi na wspomniany wyżej szybszy przyrost pracujących w dużych jednostkach. Przeciętnie na jeden podmiot przypadało 1,5 osób pracujących.

Szybko zwiększały się w omawianym okresie przychody uzyskiwane przez najmniejsze jednostki, chociaż ich przyrost w ostatnim roku był znacznie wolniejszy niż w poprzednich latach. W całym 5-leciu przychody uzyskiwane przez mikroprzedsiębiorstwa wzrosły o 52,6% i w 2013 r. stanowiły 53,2% przychodów ogółem wytworzonych przez wszystkie jednostki tej sekcji. Przeciętnie na jeden podmiot przypadły przychody w wysokości 0,15 mln zł.

Znaczne wahania charakteryzowały natomiast prowadzoną przez mikroprzedsiębiorstwa działalność inwestycyjną. Jej szczególnie duży spadek nastąpił w 2013 r., kiedy to nakłady na cele inwestycyjne obniżyły się o połowę w stosunku do poprzedniego roku. W końcu omawianego okresu nakłady na środki trwałe mikroprzedsiębiorstw stanowiły 1/3 nakładów ogółem poniesionych w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. Przeciętnie na jeden podmiot przypadły nakłady w wysokości 5,2 tys. zł. Odsetek nakładów przeznaczonych na nowe obiekty majątkowe i uzupełnienie istniejących był wyższy niż w całym sektorze MŚP i w 2013 r. wyniósł 90,4%.

Pozostałe małe przedsiębiorstwa

Grupę pozostałych małych jednostek tworzyła niewielka liczba podmiotów (około 3% wszystkich prowadzących działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej), przy czym ich liczba utrzymywała się do 2012 r. na zbliżonym poziomie i dopiero w ostatnim roku omawianego okresu wzrosła o 10,8%.

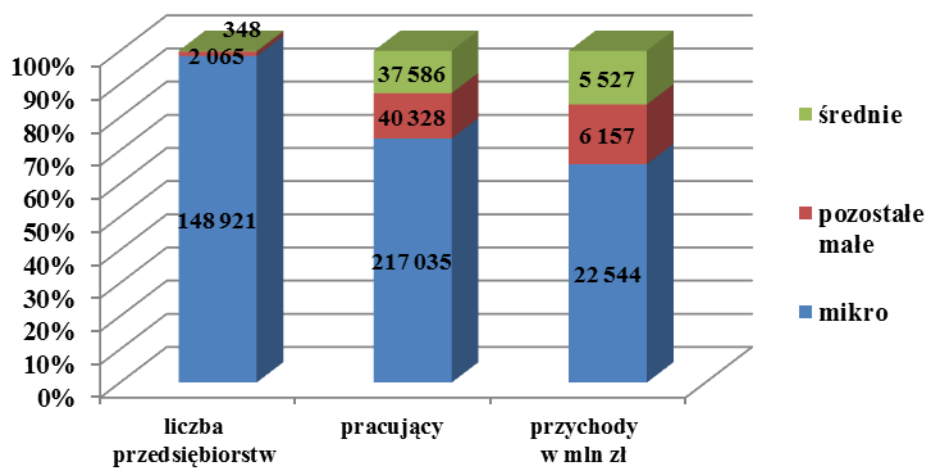
W ślad za tym, większy przyrost pracujących w jednostkach tej klasy nastąpił dopiero w 2013 r. (o 6,1% w porównaniu do poprzedniego roku). Efektem tego był niższy udział

pracujących w pozostałych małych podmiotach w ogólnej liczbie pracujących w tym obszarze działalności usługowej (11,3% w 2013 r. wobec 14,3% w 2009 r.). Przeciętnie na jeden podmiot przypadało 19,5 osób pracujących.

Mimo tych wahań, przychody uzyskiwane przez pozostałe małe przedsiębiorstwa charakteryzował systematyczny wzrost. W całym omawianym okresie był on jednak wolniejszy niż w mikroprzedsiębiorstwach i wyniósł 33,4%. W 2013 r. przychody uzyskane przez te jednostki stanowiły 14,5% przychodów ogółem wobec 17,5% w 2009 r. Na jeden podmiot przypadały przeciętnie przychody wysokości 2,98 mln zł.

Szybciej natomiast niż w mikroprzedsiębiorstwach zwiększały się w pozostałych małych jednostkach nakłady ponoszone na cele inwestycyjne, mimo ich wahań w kolejnych latach. W całym okresie 2009-2013 wzrosły one o 61,3% i w ostatnim roku omawianego okresu stanowiły 22,9% nakładów ogółem tej sekcji. Przeciętnie na jeden podmiot przypadały nakłady w wysokości 259,9 tys. zł. Niższy niż w mikroprzedsiębiorstwach był udział nakładów na nowe obiekty majątkowe i uzupełnienie istniejących: w 2013 r. na ten cel przeznaczono 86,6% nakładów ogółem pozostałych małych jednostek.

Wykres 47. Przedsiębiorstwa małe i średnie z sekcji Opieka zdrowotna i pomoc społeczna według klas wielkości w 2013 r.

Średnie przedsiębiorstwa

Grupa średnich jednostek stanowiła około 0,9% wszystkich podmiotów z tego obszaru usług. Jej wzrost w kolejnych latach okazał się nieco szybszy niż w całym sektorze MŚP (31,8%).

Szybciej też zwiększała się w tej klasie liczba pracujących (w latach 2009-2013 o 42,3%). W końcu omawianego 5-lecia co dziesiąta osoba pracująca w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej pracowało w średnich jednostkach. Przeciętnie, na jeden podmiot przypadało 108,0 osób pracujących (w dużych podmiotach ponad 5-krotnie więcej).

W jeszcze szybszym tempie rosły przychody uzyskiwane przez średnie jednostki. W całym omawianym okresie zwiększyły się one o 71,1%, a ich wartość w 2013 r. stanowiła 13,1% przychodów ogółem wszystkich podmiotów, w których prowadzony był ten rodzaj działalności. Jeden średni podmiot wypracował przeciętnie przychody wysokości 15,9 mln zł (w dużych podmiotach uzyskiwano przychody blisko 5-krotnie wyższe).

Nakłady przeznaczane przez średnie jednostki na cele inwestycyjne wzrastały w całym omawianym okresie również w szybkim tempie. Ich wyraźne obniżenie nastąpiło jedynie w 2012 r. W całym 5-leciu nakłady te zwiększyły się o 57,9%, stanowiąc w ostatnim omawianym roku blisko 1/4 nakładów ogółem wszystkich jednostek z obszaru opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Przeciętne nakłady przypadające na jeden podmiot wyniosły w 2013 r. 1650,1 tys. zł, co oznacza 2,5 razy niższe nakłady w porównaniu z dużymi podmiotami. Znaczny też (i zbliżony do tego, jaki odnotowano w dużych jednostkach) odsetek nakładów przeznaczano na nowe obiekty majątkowe i uzupełnienie istniejących (91,8%).

6 Podsumowanie

Przeprowadzone w niniejszym opracowaniu analizy potwierdzają, że zbiorowość małych i średnich przedsiębiorstw niefinansowych zajmuje pod względem liczby dominujące miejsce w gospodarce. Od dużych podmiotów różni ją też m.in. struktura według takich cech, jak forma własności i forma prawna jednostek, a także lokalizacja, rodzaj i skala prowadzonej przez nie działalności. Zróżnicowanie charakteryzuje również samą zbiorowość małych i średnich przedsiębiorstw, co spowodowało, że nie była ona traktowana przez autorów opracowania tylko jako całość, ale i w podziale na trzy klasy: mikroprzedsiębiorstwa, pozostałe małe i średnie podmioty. Celem dokonanego w niniejszym opracowaniu opisu sektora MŚP i jego wybranych segmentów było przedstawienie bardziej pogłębionego obrazu tej grupy podmiotów i kierunków dokonujących się w niej zmian w okresie pięciu lat 2009-2013. Na poszerzenie zakresu przeprowadzonych analiz pozwoliło powiązanie w pracy wyników podstawowego rocznego badania działalności przedsiębiorstw z wynikami innych prowadzonych przez GUS badań, w tym badań podmiotów z kapitałem zagranicznym, badań koniunktury gospodarczej oraz panelowych badań nowych przedsiębiorstw.

Wspomniane wyżej cechy, które decydują o odmiennej formie i zakresie działalności prowadzonej przez małe i średnie przedsiębiorstwa oraz duże podmioty, mają w szczególności zasadniczy wpływ na sposób zachowania obu tych grup w warunkach, w których niezbędne jest szybkie reagowanie na różnego typu bariery, ograniczające prowadzoną działalność i dostosowywanie się do takiego otoczenia społeczno-gospodarczego, które hamuje dalszy swobodny jej rozwój. Wykorzystanie na potrzeby niniejszego opracowania danych o wynikach działalności przedsiębiorstw za okres 2009-2013 pozwoliło na dokonanie analizy ich zachowań w takich właśnie trudniejszych warunkach osłabionej gospodarki krajowej i międzynarodowej, będących konsekwencją światowego kryzysu, który rozpoczął się na rynkach finansowych w 2007 r. Pod wieloma względami okres ten mógł być trudniejszy dla mniejszych i słabszych podmiotów należących do sektora MŚP, dlatego też przeprowadzone analizy koncentrowały się na ocenie sytuacji tego właśnie segmentu polskiej gospodarki. Autorzy szukali odpowiedzi m.in. na pytanie, czy – a jeśli tak, to w jakim zakresie i w którym momencie – światowy kryzys finansowy wpłynął na działalność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Badaniem objęto nie tylko cały sektor MŚP, ale różne jego grupy, wyróżniane na podstawie wspomnianych wyżej kryteriów.

Poniżej przedstawiono główne wyniki przeprowadzonych analiz:

1. O znaczącej roli sektora MŚP w całej gospodarce świadczy nie tylko udział ich liczby (99,8%) w całym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych, ale i to, że znalazło w nich pracę około 70% pracujących w tym sektorze, uzyskały one nieco ponad połowę przychodów i wartości dodanej, a ponoszone przez nie nakłady na środki trwałe stanowiły blisko połowę nakładów ogółem wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych. Wśród małych i średnich jednostek dominującą grupę stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, będące miejscem pracy dla największej liczby osób (39%). Niewielka skala prowadzonej działalności powodowała natomiast, że uzyskiwane przez tę grupę przychody stanowiły 20% przychodów ogółem wszystkich przedsiębiorstw, wytworzona wartość dodana – 25%, a nakłady poniesione na cele inwestycyjne 17% nakładów wszystkich przedsiębiorstw. Spośród wyróżnianych grup sektora MŚP, w omawianym 5-leciu, mimo niesprzyjających warunków, systematyczny rozwój (wzrost liczby podmiotów, pracujących i przychodów w całym okresie 2009-2013, przy podlegających wahaniom, ale też rosnących, nakładach inwestycyjnych) charakteryzował klasę pozostałych małych jednostek – niewielką pod względem liczby (około 3%), ale znacznie bardziej istotną pod względem innych kryteriów: dającą pracę 14% wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych, uzyskującą 15% przychodów i 12% wartości dodanej, ponoszącą 11% nakładów na środki trwałe. W pozostałych klasach sytuacja była gorsza, przy czym skutki osłabienia gospodarki badane podmioty odczuwały w różnej skali i różnych momentach, najwcześniej w 2011 r. Spadek liczby mikroprzedsiębiorstw odnotowano dopiero w ostatnim roku omawianego 5-lecia, a liczby w nich pracujących – rok wcześniej. Mimo to, do końca analizowanego okresu zwiększały się uzyskiwane przez nie przychody. Liczba średnich podmiotów systematycznie zmniejszała się już od 2011 r., a pracujących – rok później. Była to też jedyna grupa, której przychody rosły tylko do 2011 r.
2. Cały sektor MŚP był zdominowany przez podmioty należące do osób fizycznych – według klas wielkości przewaga ta dotyczyła tylko mikroprzedsiębiorstw. W dwóch pozostałych klasach większy udział miały jednostki będące własnością osób prawnych. Różnica ta była szczególnie widoczna w grupie średnich przedsiębiorstw, w których odsetek liczby podmiotów osób prawnych i osób w nich pracujących był bliski 90%, a uzyskiwanych przychodów i ponoszonych nakładów na środki trwałe

Podsumowanie

przekraczał 90%. Osoby prawne w mniejszym stopniu odczuwały też skutki osłabienia gospodarki, a ich działalność charakteryzowała w omawianym okresie tendencja rozwojowa (nieznaczny spadek liczby podmiotów odnotowano jedynie w 2010 r., a pracujących w 2012 r.). W całym 5-leciu liczba jednostek tej grupy wzrosła o 15%, pracujących o 2,5%, a przychody o 25%. Najlepsza była sytuacja podmiotów osób prawnych z klasy pozostałych małych, w których zahamowanie wzrostu dotyczyło tylko działalności inwestycyjnej w 2012 r.

3. Wprawdzie inwestorzy zagraniczni wnosili kapitał w znacznie większym stopniu do dużych spółek, ale i w grupie małych i średnich przedsiębiorstw ich rola stopniowo się zwiększała. W całym sektorze MŚP, podmioty z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły nieco ponad 1%, ale liczba w nich pracujących – 7%, uzyskiwane przez nie przychody – 19%, a ponoszone nakłady na środki trwałe – 38%. W poszczególnych klasach sektora MŚP, zaangażowanie inwestorów zagranicznych było bardzo różne: najmniejszy ich udział był w grupie mikroprzedsiębiorstw, największy – w średnich przedsiębiorstwach. Zwraca też uwagę to, że w tej ostatniej grupie kondycja podmiotów z kapitałem zagranicznym była w omawianym okresie znacznie lepsza niż jednostek, w których kapitał ten nie był zaangażowany. Odwrotną sytuację odnotowano w klasie pozostałych małych jednostek, wśród których przedsiębiorstwa z wyłącznym udziałem kapitału polskiego radziły sobie znacznie lepiej w istniejących w latach 2009-2013 warunkach społeczno-gospodarczych.
4. Największy udział w sektorze MŚP miały podmioty, w których prowadzona była działalność handlowa (28% jednostek, 28% pracujących, 47% przychodów wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw). Jeszcze większą rolę pełnił handel w grupie mikroprzedsiębiorstw: znalazła w nim pracę blisko połowa wszystkich pracujących w najmniejszych podmiotach. Na bardzo silne rozdrobnienie handlu wskazuje też odsetek pracujących i przychodów uzyskiwanych w sektorze MŚP (odpowiednio 80% i 70%). Znaczna konkurencja, jak również słaba kondycja finansowa były podstawowymi przyczynami, dla których jednostki handlowe nie były w stanie skutecznie przeciwstawić się napotykanym barierom. W omawianym okresie jedynie pozostałe małe podmioty charakteryzowała dobra kondycja, pozwalająca – mimo niesprzyjających warunków – na dalszy rozwój, podczas gdy w dwóch pozostałych klasach notowano tendencje spadkowe, tak w odniesieniu do liczby jednostek, jak i pracujących oraz przychodów.

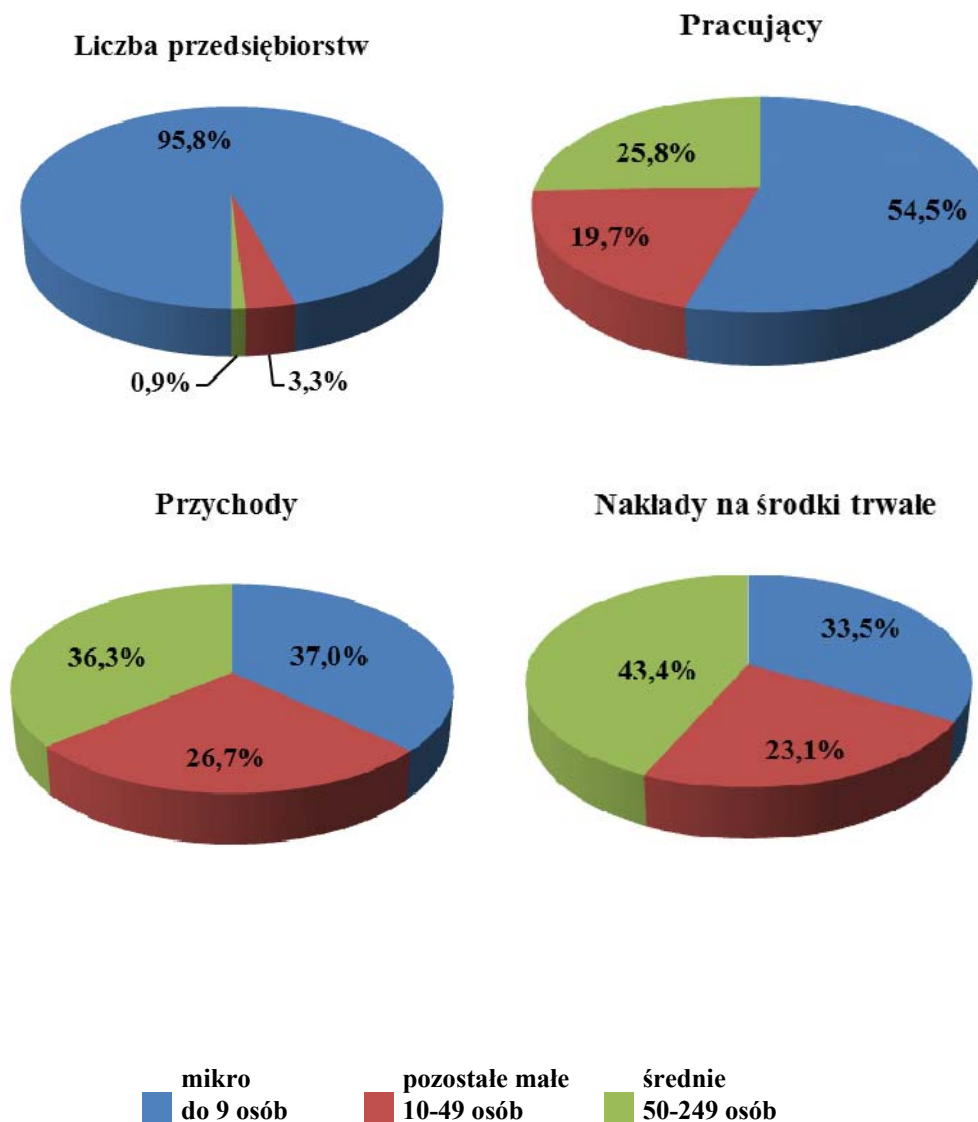
Podsumowanie

5. Duży udział w sektorze MŚP miało też budownictwo (13% jednostek), chociaż jeśli weźmie się pod uwagę inne kryteria, pełniło znacznie mniejszą rolę niż handel (12% pracujących, 9% przychodów). W samym budownictwie rola sektora MŚP była natomiast jeszcze większa w porównaniu z tą, jaka charakteryzowała handel: w małych i średnich jednostkach pracowało 80% wszystkich pracujących w tym obszarze gospodarki, a uzyskane przez nie przychody – 75% przychodów ogółem. Był to natomiast obszar, w którym mali i średni przedsiębiorcy w znacznie większym stopniu odczuli negatywny wpływ pogarszającego się otoczenia społeczno-gospodarczego, szczególnie w drugiej części omawianego okresu. Charakterystyczne dla budownictwa było też to, że niestabilną sytuację i spadkowe tendencje odnotowano w przedsiębiorstwach wszystkich klas wielkości, w mniejszym nieco stopniu w pozostałych małych jednostkach.
6. Odmienny był udział w sektorze MŚP jednostek przetwórstwa przemysłowego. Wprawdzie działalność z tego zakresu prowadzono w około 10% podmiotów tego sektora, ale pracowało w nich 22% wszystkich pracujących, a uzyskane przychody stanowiły 19% przychodów ogółem. Znaczny był udział przetwórstwa przemysłowego szczególnie wśród średnich jednostek, w których 42% pracujących znalazło pracę właśnie w przedsiębiorstwach tego obszaru. W omawianym okresie sytuacja jednostek poszczególnych klas wielkości była też różna: jej pogorszenie nastąpiło jedynie w mikroprzedsiębiorstwach, podczas gdy w pozostałych małych i średnich spadkowe tendencje nie odnotowano.
7. Blisko połowa małych i średnich przedsiębiorstw to podmioty, w których prowadzona była działalność usługowa. W sektorze MŚP we wszystkie rodzaje działalności usługowych zaangażowanych było 36% pracujących, a uzyskiwane przez nie przychody stanowiły 21% przychodów ogółem. Specyfika części usług powoduje, że działalność jest prowadzona na niewielką skalę, co wpływa na bardziej znaczący niż w innych rodzajach działalności udział podmiotów mikro. Spośród wszystkich przedsiębiorstw usługowych, największy udział w sektorze MŚP miały podmioty, w których prowadzono działalność profesjonalną, naukową i techniczną, z zakresu transportu i gospodarki magazynowej, a także z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. W omawianym okresie sytuacja w każdym z tych obszarów była nieco inna. W działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej wzrostowe tendencje notowały jedynie mikroprzedsiębiorstwa, podczas gdy w dwóch pozostałych klasach następował spadek liczby podmiotów, pracujących i przychodów. W transporcie

Podsumowanie

i gospodarce magazynowej pogorszenie sytuacji w sektorze MŚP nastąpiło w 2012 r., przy czym nie dotyczyło ono grupy pozostałych małych przedsiębiorstw. Jedną z najlepiej i najszybciej rozwijających się grup stanowiły podmioty, w których prowadzono działalność z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Te tendencje wzrostowe dotyczyły przy tym jednostek wszystkich klas wielkości. Drugim najszybciej rozwijającym się obszarem działalności usługowych była grupa podmiotów, w których prowadzono działalność z zakresu informacji i komunikacji. Także i ten obszar charakteryzował szybki przyrost liczby podmiotów, pracujących i przychodów, nieco wolniejszy w średnich jednostkach aniżeli w dwóch pozostałych klasach.

Wykres 48. Podstawowe dane sektora MŚP wg klas wielkości w 2013 r.

6 Summary

The analysis conducted in this study confirm that the small and medium non-financial enterprises occupy a dominant place in the economy in terms of their number. They differ from large entities also in terms of, among others, such characteristics as: the form of ownership and the legal form of entities, as well as location, type and scale of activities conducted by them. The small and medium enterprises themselves are also diverse, which resulted in the fact that they were not treated by the authors of the study only as a whole, but also in breakdown into three classes: microenterprises, other small and medium entities. The purpose of the description of the SME sector and selected segments was to present a more in-depth picture of this group of entities and the directions of changes occurring in the five-year period between 2009 and 2013. The expansion of the scope of analysis has been allowed basic annual survey of activities of enterprises to the results of other surveys carried out by the CSO, including surveys of entities with foreign capital, business tendency surveys as well as new enterprises panel surveys.

These characteristics, determining the different form and scope of activities conducted by small and medium-sized enterprises, as well as large entities, have, in particular, an essential impact on the behaviour of both these groups under conditions, in which it is necessary to quickly respond to various types of barriers restricting the conducted activities, and adapt to such a socio-economic environment, which impedes its further development. The use of data on the activities results of enterprises for the period of 2009-2013 for the purpose of this study, enabled analysing their behaviour in such difficult conditions of weakened national and international economy, being a consequence of the global crisis that started on financial markets in 2007. In many respects, this period could have been harder for smaller and weaker entities being part of the SME sector, and thus the analysis focused on the assessment of the situation of this segment of the Polish economy. The authors were looking for an answer to, among others, the question of whether – and if so, in what scope and at what time – the global financial crisis influenced the activities of small and medium enterprises in Poland. The research covered not only the whole SME sector, but also its different groups, identified on the basis of the above mentioned criteria.

The main results of the conducted analysis are presented below:

- 1. The significant role of the SME sector in the entire economy is proven not only by the share of their number (99.8%) in the whole sector of non-financial enterprises, but*

Summary

also the fact that approximately 70% of employees of this sector found jobs therein, they obtained slightly above a half of revenues and added value, and the expenses on fixed assets sustained by them constituted nearly a half of total expenditures of all non-financial enterprises. From among the small and medium entities, the dominant group constituted microenterprises, employing the greatest number of people (39%). On the other hand, the small scale of activities resulted in the fact that the revenues earned by this group constituted 20% of total revenues of all non-financial enterprises, the generated value added – 25%, and the investments – 17% of expenses of all enterprises. From among the identified groups of the SME sector, in the 5-year period in question, despite the adverse conditions, the class of other small entities was characterized by regular development (increase in the number of entities, persons employed and revenues throughout the whole period of 2009-2013, with investment expenditures subject to fluctuations, but also growing) – a small group in terms of number (ca. 3%), but much more significant in terms of other criteria: providing jobs for 14% of all persons working in non-financial enterprises, obtaining 15% of revenues and 12% of the added value, sustaining 11% of expenses on fixed assets. The situation was worse in other classes, and the examined entities experienced the effects of weakening of the economy on a different scale and in different moments, at the earliest in 2011. A decrease in the number of microenterprises was recorded no sooner than in the last year of the discussed 5-year period, and in the number of persons employed therein – the year before. In spite of that, the revenues earned by them have been increasing until the end of the analysed period. The number of medium entities has been systematically increasing already since 2011, and the number of persons employed – since a year later. It was also the only group in which the revenues had been increasing only until 2011.

- 2. The whole SME sector was dominated by entities being natural persons – according classes, this advantage applied only to microenterprises. The two remaining classes consisted mostly of entities being the property of legal persons. This difference was especially visible in the group of medium enterprises, in which the percentage of the number of entities of legal persons and number of persons employed therein was close to 90%, and the percentage of the obtained revenues and expenses incurred on fixed assets exceeded 90%. Legal persons also experienced the effects of weakening of the economy to a smaller extent, and their activities were characterized by a growth trend in the discussed period (slight decrease in the number of entities was recorded only in*

Summary

2010, and in the number of persons employed – in 2012). During the whole 5-year period, the number of entities belonging to this group increased by 15%, the persons employed – by 2.5%, and the revenues – by 25%. The entities of legal persons belonging to the class of other small enterprises were in the best situation, in which inhibition of growth concerned only the investment activities conducted in 2012.

3. Although foreign investors transferred their capital to large enterprises to a much greater extent, in the group of small and medium enterprises their role has been gradually increasing. In the whole SME sector, the entities with foreign capital share constituted slightly more than 1%, but the number of persons employed therein – 7%, the revenues earned by them – 19%, and the expenses on fixed assets – 38%. In the particular classes of the SME sector, the involvement of foreign investors was varying: the smallest share was in the group of microenterprises, the greatest – in medium enterprises. Attention should be also paid to the fact that in the latter group, the condition of entities with foreign capital was, in the discussed period, significantly better than that of the entities, in which the capital was not employed. A reverse situation was recorded in the class of other small entities, in which the enterprises with exclusively Polish capital share fared much better in the socio-economic conditions prevalent in the period of 2009-2013.
4. The entities which conducted commercial activities had the greatest share in the SME sector (28% of entities, 28% of persons employed, 47% of revenue of all small and medium enterprises). Trade in the group of microenterprises performed an even more significant role: nearly half of all persons employed in the smallest entities have found jobs therein. A very strong fragmentation of trade is indicated also by the data on the structure of the group of entities itself, in which this kind of activities was conducted: the persons employed in the SME sector constituted 80% of all persons working in trade, and the revenues earned by small and medium-sized enterprises – 70% of total revenues. A considerable competition, as well as poor financial condition, were the basic reasons why the commercial entities were not able to effectively overcome the encountered barriers. In the discussed period, only other small entities were in good condition, allowing them – in spite of adverse conditions – to develop further, whereas in the case of the two remaining classes, decrease trends were recorded, both in relation to the number of entities, as well as persons employed and revenues.
5. Construction also had a large share in the SME sector (13% of entities), although, if other criteria are taken into consideration, it performed a much smaller role than

Summary

trade (12% of persons employed, 9% of revenue). In construction itself, the role of the SME sector was even greater, as compared with the role of trade: in small and medium entities, 80% of all persons working in this sector of the economy were employed, and the revenues obtained by them amounted to 75% of total revenues. On the other hand, it was an area, where small and medium entrepreneurs were affected by the adverse effect of the worsening socio-economic environment to a much greater degree, in particular in the second part of the discussed period. Typical of construction was also the fact that an unstable situation and decreasing trends were recorded in enterprises of all size classes, to a slightly smaller extent in other small entities.

- 6. The share of industrial processing entities in the SME sector was different. Although activities in this field were conducted only in every tenth entity of that sector, 20% of all persons were employed therein, and the obtained revenues constituted 19% of total revenues. The share of industrial processing was significant, particularly among medium entities, in which 42% of persons employed found jobs in enterprises of this sector. In the discussed period, the situation of entities of particular size classes was also different: its deterioration occurred only in the case of microenterprises, whereas in the case of other small and medium enterprises no negative tendencies were reported.*
- 7. Nearly a half of small and medium enterprises are entities which conducted service-related activities. In the SME sector, 36% of persons employed were involved in all kinds of service-oriented activities, and the revenues earned by them constituted 21% of total revenues. In most sectors, service-oriented activities were conducted on a small scale, which resulted in the highest share of the entities belonging to this group in the microenterprises class. From among all service enterprises, the entities, which conducted professional, scientific and technical activities, within the scope of transport and warehouse management, as well as within the scope of health care and social aid, had the greatest share in the SME sector. In the discussed period, the situation in each of these sectors was slightly different. In the case of professional, scientific and technical activities, growth trends were recorded only for microenterprises, whereas in the case of the two remaining classes, there was a decrease in the number of entities, persons employed and revenues. In the case of transport and storage economy, the deterioration in the situation in the SME sector took place in 2012, but it did not concern the group of other small enterprises. One of*

Summary

the best and the most rapidly developing groups constituted entities which conducted activities within the scope of health care and social aid. At the same time, these upward trends related to entities of all size classes. The second most rapidly developing area of service-oriented activities was the group of entities, which conducted activities within the scope of information and communication. This area was also characterized by a rapid growth in the number of entities, persons employed and revenues, slightly slower in the case of medium entities than in the two remaining classes.

Tablice

Tables

TABL. 1. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH
 BASIC INFORMATION ON NON-FINANCIAL ENTERPRISES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	1 673 527	1 670 414	1 604 417	50 189	15 808
	2010	1 726 663	1 723 496	1 655 064	52 591	15 841
	2011	1 784 603	1 781 414	1 710 598	54 999	15 817
	2012	1 794 943	1 791 742	1 719 187	57 071	15 484
	2013	1 771 460	1 768 242	1 693 785	59 128	15 329
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	8 829 934	6 230 872	3 464 201	1 123 287	1 643 384
	2010	8 859 053	6 191 657	3 399 096	1 143 458	1 649 103
	2011	9 028 536	6 336 537	3 508 557	1 181 565	1 646 415
	2012	8 937 353	6 265 882	3 459 475	1 203 959	1 602 448
	2013	8 898 898	6 181 949	3 371 459	1 218 130	1 592 360
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	3 079 603	1 773 333	699 097	417 476	656 760
	2010	3 297 338	1 857 936	719 908	448 943	689 085
	2011	3 666 385	2 050 260	760 896	519 870	769 494
	2012	3 763 883	2 084 177	762 443	554 616	767 118
	2013	3 793 079	2 106 872	779 717	562 461	764 693
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	143 751	69 075	21 853	16 416	30 806
	2010	141 939	71 323	24 848	16 877	29 598
	2011	161 240	80 824	28 282	18 757	33 785
	2012	154 853	74 488	24 370	17 332	32 787
	2013	162 212	78 914	26 461	18 223	34 230
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,81	95,87	3,00	0,94
	2010	100,0	99,82	95,85	3,05	0,92
	2011	100,0	99,82	95,85	3,08	0,89
	2012	100,0	99,82	95,78	3,18	0,86
	2013	100,0	99,82	95,62	3,34	0,87
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	70,57	39,23	12,72	18,61
	2010	100,0	69,89	38,37	12,91	18,61
	2011	100,0	70,18	38,86	13,09	18,24
	2012	100,0	70,11	38,71	13,47	17,93
	2013	100,0	69,47	37,89	13,69	17,89
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	57,58	22,70	13,56	21,33
	2010	100,0	56,35	21,83	13,62	20,90
	2011	100,0	55,92	20,75	14,18	20,99
	2012	100,0	55,37	20,26	14,74	20,38
	2013	100,0	55,55	20,56	14,83	20,16
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	48,05	15,20	11,42	21,43
	2010	100,0	50,25	17,51	11,89	20,85
	2011	100,0	50,13	17,54	11,63	20,95
	2012	100,0	48,10	15,74	11,19	21,17
	2013	100,0	48,65	16,31	11,23	21,10

TABL. 2. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH WEDŁUG FORM PRAWNYCH
BASIC INFORMATION ON NON-FINANCIAL ENTERPRISES BY LEGAL FORM

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249
a - ogółem <i>total</i>					
b - osób fizycznych <i>natural persons</i>					
c - osób prawnych <i>legal persons</i>					

Liczba przedsiębiorstw
Number of enterprises

2009.....	a	1 673 527	1 670 414	1 604 417	50 189	15 808
	b	1 539 073	1 538 971	1 514 312	22 306	2 353
	c	134 454	131 443	90 105	27 883	13 455
2010.....	a	1 726 663	1 723 496	1 655 064	52 591	15 841
	b	1 594 332	1 594 218	1 567 265	24 606	2 347
	c	132 331	129 278	87 799	27 985	13 494
2011.....	a	1 784 603	1 781 414	1 710 598	54 999	15 817
	b	1 641 635	1 641 523	1 612 926	26 260	2 337
	c	142 968	139 891	97 672	28 739	13 480
2012.....	a	1 794 943	1 791 742	1 719 187	57 071	15 484
	b	1 643 288	1 643 186	1 612 900	27 996	2 290
	c	151 655	148 556	106 287	29 075	13 194
2013.....	a	1 771 460	1 768 242	1 693 785	59 128	15 329
	b	1 616 284	1 616 174	1 585 081	28 907	2 186
	c	155 176	152 068	108 704	30 221	13 143

Liczba pracujących
Number of persons employed

2009.....	a	8 829 934	6 230 872	3 464 201	1 123 287	1 643 384
	b	3 749 102	3 702 996	3 043 465	447 770	211 761
	c	5 080 832	2 527 876	420 736	675 517	1 431 623
2010.....	a	8 859 053	6 191 657	3 399 096	1 143 458	1 649 103
	b	3 744 210	3 693 294	3 010 560	472 183	210 551
	c	5 114 843	2 498 363	388 536	671 275	1 438 552
2011.....	a	9 028 536	6 336 537	3 508 557	1 181 565	1 646 415
	b	3 851 036	3 803 648	3 096 090	497 899	209 659
	c	5 177 500	2 532 889	412 467	683 666	1 436 756
2012.....	a	8 937 353	6 265 882	3 459 475	1 203 959	1 602 448
	b	3 785 331	3 741 248	3 018 605	518 498	204 145
	c	5 152 022	2 524 634	440 870	685 461	1 398 303
2013.....	a	8 898 898	6 181 949	3 371 459	1 218 130	1 592 360
	b	3 691 276	3 645 069	2 928 539	521 902	194 628
	c	5 207 622	2 536 880	442 920	696 228	1 397 732

TABL. 2. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH WEDŁUG FORM PRAWNYCH (DOK.)
 BASIC INFORMATION ON NON-FINANCIAL ENTERPRISES BY LEGAL FORM (CONT.)

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249
a - ogółem <i>total</i>					
b - osób fizycznych <i>natural persons</i>					
c - osób prawnych <i>legal persons</i>					

Przychody ogółem w mln zł
Total revenues in mln zł

2009.....	a	3 079 603	1 773 333	699 097	417 476	656 760
	b	629 605	619 646	464 969	99 861	54 816
	c	2 449 998	1 153 687	234 128	317 615	601 944
2010.....	a	3 297 338	1 857 936	719 908	448 943	689 085
	b	644 973	634 940	464 022	113 245	57 673
	c	2 652 365	1 222 996	255 886	335 698	631 412
2011.....	a	3 666 385	2 050 260	760 896	519 870	769 494
	b	721 572	710 762	516 299	132 315	62 148
	c	2 944 813	1 339 498	244 596	387 556	707 346
2012.....	a	3 763 883	2 084 177	762 443	554 616	767 118
	b	735 878	725 369	520 996	143 100	61 273
	c	3 028 005	1 358 808	241 447	411 516	705 845
2013.....	a	3 793 079	2 106 872	779 717	562 461	764 693
	b	722 518	711 568	506 014	147 582	57 972
	c	3 070 561	1 395 304	273 704	414 879	706 721

Nakłady na środki trwałe w mln zł
Outlays on fixed assets in mln zł

2009.....	a	143 751	69 075	21 853	16 416	30 806
	b	17 970	17 528	11 555	3 571	2 401
	c	125 781	51 547	10 298	12 845	28 405
2010.....	a	141 939	71 323	24 848	16 877	29 598
	b	18 778	18 187	11 624	3 803	2 760
	c	123 161	53 136	13 224	13 074	26 838
2011.....	a	161 240	80 824	28 282	18 757	33 785
	b	21 431	20 929	13 571	4 492	2 866
	c	139 809	59 895	14 711	14 265	30 919
2012.....	a	154 853	74 488	24 370	17 332	32 787
	b	20 987	20 445	13 562	4 345	2 538
	c	133 866	54 043	10 809	12 985	30 248
2013.....	a	162 212	78 914	26 461	18 223	34 230
	b	18 149	17 736	10 891	4 300	2 545
	c	144 063	61 178	15 570	13 923	31 685

TABL. 3. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH WEDŁUG FORM PRAWNYCH
 - STRUKTURA
 BASIC INFORMATION ON NON-FINANCIAL ENTERPRISES BY LEGAL FORM - STRUCTURE

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem total	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 up to 9	10-49	50-249
			w odsetkach <i>in percent</i>		

Liczba przedsiębiorstw
Number of enterprises

2009.....	a	100,0	99,81	95,87	3,00	0,94
	b	100,0	99,99	98,39	1,45	0,15
	c	100,0	97,76	67,02	20,74	10,01
2010.....	a	100,0	99,82	95,85	3,05	0,92
	b	100,0	99,99	98,30	1,54	0,15
	c	100,0	97,69	66,35	21,15	10,20
2011.....	a	100,0	99,82	95,85	3,08	0,89
	b	100,0	99,99	98,25	1,60	0,14
	c	100,0	97,85	68,32	20,10	9,43
2012.....	a	100,0	99,82	95,78	3,18	0,86
	b	100,0	99,99	98,15	1,70	0,14
	c	100,0	97,96	70,08	19,17	8,70
2013.....	a	100,0	99,82	95,62	3,34	0,87
	b	100,0	99,99	98,07	1,79	0,14
	c	100,0	98,00	70,05	19,48	8,47

Liczba pracujących
Number of persons employed

2009.....	a	100,0	70,57	39,23	12,72	18,61
	b	100,0	98,77	81,18	11,94	5,65
	c	100,0	49,75	8,28	13,30	28,18
2010.....	a	100,0	69,89	38,37	12,91	18,61
	b	100,0	98,64	80,41	12,61	5,62
	c	100,0	48,85	7,60	13,12	28,13
2011.....	a	100,0	70,18	38,86	13,09	18,24
	b	100,0	98,77	80,40	12,93	5,44
	c	100,0	48,92	7,97	13,20	27,75
2012.....	a	100,0	70,11	38,71	13,47	17,93
	b	100,0	98,84	79,74	13,64	5,39
	c	100,0	49,00	8,56	13,30	27,14
2013.....	a	100,0	69,47	37,89	13,69	17,89
	b	100,0	98,75	79,34	14,14	5,27
	c	100,0	48,71	8,51	13,37	26,84

TABL. 3. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH WEDŁUG FORM PRAWNYCH
- STRUKTURA (DOK.)
BASIC INFORMATION ON NON-FINANCIAL ENTERPRISES BY LEGAL FORM - STRUCTURE (CONT.)

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249
			w odsetkach <i>in percent</i>		

Przychody ogółem <i>Total revenues</i>						
2009.....	a	100,0	57,58	22,70	13,56	21,33
	b	100,0	98,42	73,85	15,86	8,71
	c	100,0	47,09	9,56	12,96	24,57
2010.....	a	100,0	56,35	21,83	13,62	20,90
	b	100,0	98,44	71,94	17,56	8,94
	c	100,0	46,11	9,65	12,66	23,81
2011.....	a	100,0	55,92	20,75	14,18	20,99
	b	100,0	98,50	71,55	18,34	8,61
	c	100,0	45,49	8,31	13,16	24,02
2012.....	a	100,0	55,37	20,26	14,74	20,38
	b	100,0	98,57	70,80	19,45	8,33
	c	100,0	44,87	7,97	13,59	23,31
2013.....	a	100,0	55,55	20,56	14,83	20,16
	b	100,0	98,48	70,03	20,43	8,02
	c	100,0	45,44	8,91	13,51	23,02

Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>						
2009.....	a	100,0	48,05	15,20	11,42	21,43
	b	100,0	97,54	64,31	19,87	13,36
	c	100,0	40,98	8,19	10,21	22,58
2010.....	a	100,0	50,25	17,51	11,89	20,85
	b	100,0	96,85	61,90	20,25	14,70
	c	100,0	43,14	10,74	10,62	21,79
2011.....	a	100,0	50,13	17,54	11,63	20,95
	b	100,0	97,66	63,33	20,96	13,37
	c	100,0	42,84	10,52	10,20	22,12
2012.....	a	100,0	48,10	15,74	11,19	21,17
	b	100,0	97,42	64,63	20,70	12,09
	c	100,0	40,37	8,07	9,70	22,60
2013.....	a	100,0	48,65	16,31	11,23	21,10
	b	100,0	97,72	60,01	23,69	14,02
	c	100,0	42,47	10,81	9,66	21,99

TABL. 4. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH KRAJOWYCH I Z ZAANGAŻOWANYM KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM
BASIC INFORMATION ON DOMESTIC AND FOREIGN CAPITAL NON-FINANCIAL ENTERPRISES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem Enterprises total	Małe i średnie przedsiębiorstwa Small and medium enterprises			
		razem total	o liczbie pracujących by persons employed		
			do 9 up to 9	10-49	50-249
a - ogółem total					
b - z kapitałem zagranicznym with foreign capital					
c - bez kapitału zagranicznego without foreign capital					

Liczba przedsiębiorstw
Number of enterprises

2009.....	a	1 673 527	1 670 414	1 604 417	50 189	15 808
	b	21 143	20 035	13 169	4 318	2 548
	c	1 652 384	1 650 379	1 591 248	45 871	13 260
2010.....	a	1 726 663	1 723 496	1 655 064	52 591	15 841
	b	21 980	20 803	13 927	4 304	2 572
	c	1 704 683	1 702 693	1 641 137	48 287	13 269
2011.....	a	1 784 603	1 781 414	1 710 598	54 999	15 817
	b	23 729	22 524	15 535	4 397	2 592
	c	1 760 874	1 758 890	1 695 063	50 602	13 225
2012.....	a	1 794 943	1 791 742	1 719 187	57 071	15 484
	b	24 648	23 438	16 315	4 480	2 643
	c	1 770 295	1 768 304	1 702 872	52 591	12 841
2013.....	a	1 771 460	1 768 242	1 693 785	59 128	15 329
	b	24 848	23 606	16 555	4 447	2 604
	c	1 746 612	1 744 636	1 677 230	54 681	12 725

Liczba pracujących
Number of persons employed

2009.....	a	8 829 934	6 230 872	3 464 201	1 123 287	1 643 384
	b	1 424 874	423 716	32 184	99 435	292 097
	c	7 405 060	5 807 156	3 432 017	1 023 852	1 351 287
2010.....	a	8 859 053	6 191 657	3 399 096	1 143 458	1 649 103
	b	1 483 531	427 296	32 793	99 877	294 626
	c	7 375 522	5 764 361	3 366 303	1 043 581	1 354 477
2011.....	a	9 028 536	6 336 537	3 508 557	1 181 565	1 646 415
	b	1 531 270	426 988	28 573	101 849	296 566
	c	7 497 266	5 909 549	3 479 984	1 079 716	1 349 849
2012.....	a	8 937 353	6 265 882	3 459 475	1 203 959	1 602 448
	b	1 535 980	435 632	28 351	103 470	303 811
	c	7 401 373	5 830 250	3 431 124	1 100 489	1 298 637
2013.....	a	8 898 898	6 181 949	3 371 459	1 218 130	1 592 360
	b	1 591 006	429 872	28 340	102 554	298 978
	c	7 307 892	5 752 077	3 343 119	1 115 576	1 293 382

TABL. 4. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH KRAJOWYCH I Z ZAANGAŻOWANYM KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM (DOK.)
BASIC INFORMATION ON DOMESTIC AND FOREIGN CAPITAL NON-FINANCIAL ENTERPRISES (CONT.)

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem Enterprises total	Małe i średnie przedsiębiorstwa Small and medium enterprises			
		razem total	o liczbie pracujących by persons employed		
			do 9 up to 9	10-49	50-249
a - ogółem total					
b - z kapitałem zagranicznym with foreign capital					
c - bez kapitału zagranicznego without foreign capital					

Przychody ogółem w mln zł
Total revenues in mln zł

2009.....	a	3 079 603	1 773 333	699 097	417 476	656 760
	b	1 007 891	330 154	54 235	91 530	184 389
	c	2 071 712	1 443 179	644 862	325 946	472 371
2010.....	a	3 297 338	1 857 936	719 908	448 943	689 085
	b	1 068 890	346 830	50 667	97 357	198 806
	c	2 228 448	1 511 106	669 241	351 586	490 279
2011.....	a	3 666 385	2 050 260	760 896	519 870	769 494
	b	1 196 968	396 915	54 969	120 469	221 477
	c	2 469 417	1 653 345	705 927	399 401	548 017
2012.....	a	3 763 883	2 084 177	762 443	554 616	767 118
	b	1 225 907	408 962	61 643	121 229	226 090
	c	2 537 976	1 675 215	700 800	433 387	541 028
2013.....	a	3 793 079	2 106 872	779 717	562 461	764 693
	b	1 225 609	398 427	57 541	118 289	222 597
	c	2 567 470	1 708 445	722 176	444 172	542 096

Nakłady na środki trwałe w mln zł
Outlays on fixed assets in mln zł

2009.....	a	143 751	69 075	21 853	16 416	30 806
	b	62 337	26 088	9 259	5 946	10 884
	c	81 414	42 987	12 595	10 470	19 922
2010.....	a	141 939	71 323	24 848	16 877	29 598
	b	56 672	23 495	8 872	4 956	9 668
	c	85 267	47 828	15 976	11 921	19 931
2011.....	a	161 240	80 824	28 282	18 757	33 785
	b	68 914	30 026	12 423	5 478	12 126
	c	92 326	50 797	15 859	13 279	21 659
2012.....	a	154 853	74 488	24 370	17 332	32 787
	b	66 102	27 252	12 889	3 651	10 712
	c	88 751	47 236	11 481	13 681	22 074
2013.....	a	162 212	78 914	26 461	18 222	34 230
	b	70 815	30 157	14 803	3 650	11 704
	c	91 396	48 757	11 659	14 572	22 526

TABL. 5. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH KRAJOWYCH I Z ZAANGAŻOWANYM KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM - STRUKTURA
BASIC INFORMATION ON DOMESTIC AND FOREIGN CAPITAL NON-FINANCIAL ENTERPRISES
- STRUCTURE

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem total	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 up to 9	10-49	50-249
a - ogółem <i>total</i>					
b - z kapitałem zagranicznym <i>with foreign capital</i>					
c - bez kapitału zagranicznego <i>without foreign capital</i>					
w odsetkach <i>in percent</i>					

Liczba przedsiębiorstw
Number of enterprises

2009.....	a	100,0	99,81	95,87	3,00	0,94
	b	100,0	94,76	62,29	20,42	12,05
	c	100,0	99,88	96,30	2,78	0,80
2010.....	a	100,0	99,82	95,85	3,05	0,92
	b	100,0	94,65	63,36	19,58	11,70
	c	100,0	99,88	96,27	2,83	0,78
2011.....	a	100,0	99,82	95,85	3,08	0,89
	b	100,0	94,92	65,47	18,53	10,92
	c	100,0	99,89	96,26	2,87	0,75
2012.....	a	100,0	99,82	95,78	3,18	0,86
	b	100,0	95,09	66,19	18,18	10,72
	c	100,0	99,89	96,19	2,97	0,73
2013.....	a	100,0	99,82	95,62	3,34	0,87
	b	100,0	95,00	66,63	17,90	10,48
	c	100,0	99,89	96,03	3,13	0,73

Liczba pracujących
Number of persons employed

2009.....	a	100,0	70,57	39,23	12,72	18,61
	b	100,0	29,74	2,26	6,98	20,50
	c	100,0	78,42	46,35	13,83	18,25
2010.....	a	100,0	69,89	38,37	12,91	18,61
	b	100,0	28,80	2,21	6,73	19,86
	c	100,0	78,16	45,64	14,15	18,36
2011.....	a	100,0	70,18	38,86	13,09	18,24
	b	100,0	27,88	1,87	6,65	19,37
	c	100,0	78,82	46,42	14,40	18,00
2012.....	a	100,0	70,11	38,71	13,47	17,93
	b	100,0	28,36	1,85	6,74	19,78
	c	100,0	78,77	46,36	14,87	17,55
2013.....	a	100,0	69,47	37,89	13,69	17,89
	b	100,0	27,02	1,78	6,45	18,79
	c	100,0	78,71	45,75	15,27	17,70

TABL. 5. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH NIEFINANSOWYCH KRAJOWYCH I Z ZAANGAŻOWANYM KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM - STRUKTURA (DOK.)
BASIC INFORMATION ON DOMESTIC AND FOREIGN CAPITAL NON-FINANCIAL ENTERPRISES
- STRUCTURE (CONT.)

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem total	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 up to 9	10-49	50-249
			w odsetkach <i>in percent</i>		

Przychody ogółem
Total revenues

2009.....	a	100,0	57,58	22,70	13,56	21,33
	b	100,0	32,76	5,38	9,08	18,29
	c	100,0	69,66	31,13	15,73	22,80
2010.....	a	100,0	56,35	21,83	13,62	20,90
	b	100,0	32,45	4,74	9,11	18,60
	c	100,0	67,81	30,03	15,78	22,00
2011.....	a	100,0	55,92	20,75	14,18	20,99
	b	100,0	33,16	4,59	10,06	18,50
	c	100,0	66,95	28,59	16,17	22,19
2012.....	a	100,0	55,37	20,26	14,74	20,38
	b	100,0	33,36	5,03	9,89	18,44
	c	100,0	66,01	27,61	17,08	21,32
2013.....	a	100,0	55,55	20,56	14,83	20,16
	b	100,0	32,51	4,69	9,65	18,16
	c	100,0	66,54	28,13	17,30	21,11

Nakłady na środki trwałe
Outlays on fixed assets

2009.....	a	100,0	48,05	15,20	11,42	21,43
	b	100,0	18,15	6,44	4,14	7,57
	c	100,0	29,90	8,76	7,28	13,86
2010.....	a	100,0	49,62	17,29	11,74	20,59
	b	100,0	16,34	6,17	3,45	6,73
	c	100,0	33,27	11,11	8,29	13,86
2011.....	a	100,0	56,23	19,67	13,05	23,50
	b	100,0	20,89	8,64	3,81	8,44
	c	100,0	35,34	11,03	9,24	15,07
2012.....	a	100,0	51,82	16,95	12,06	22,81
	b	100,0	18,96	8,97	2,54	7,45
	c	100,0	32,86	7,99	9,52	15,36
2013.....	a	100,0	54,90	18,41	12,68	23,81
	b	100,0	20,98	10,30	2,54	8,14
	c	100,0	33,92	8,11	10,14	15,67

TABL. 6. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH PRZEMYSŁOWYCH (SEKCJE B, C, D, E)
 BASIC INFORMATION ON INDUSTRY ENTERPRISES (SECTIONS B,C,D,E)

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>					
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009 185 251	183 610	161 672	14 924	7 014
	2010 186 012	184 327	162 030	15 307	6 990
	2011 189 977	188 294	165 614	15 634	7 046
	2012 186 223	184 549	161 458	16 141	6 950
	2013 185 363	183 702	160 474	16 292	6 936
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009 2 812 986	1 560 349	442 521	356 070	761 758
	2010 2 815 666	1 531 710	413 654	355 734	762 322
	2011 2 834 821	1 547 780	419 422	360 828	767 530
	2012 2 789 684	1 519 507	399 037	366 114	754 356
	2013 2 781 783	1 505 394	385 321	363 896	756 177
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009 1 145 697	389 103	67 663	89 471	231 969
	2010 1 271 316	419 756	79 368	93 759	246 629
	2011 1 448 093	473 416	75 048	113 624	284 744
	2012 1 505 108	490 212	73 584	124 530	292 098
	2013 1 490 894	481 370	71 730	118 669	290 971
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009 70 556	21 796	2 700	3 992	15 104
	2010 68 096	22 126	3 163	4 836	14 127
	2011 75 222	25 057	3 300	5 326	16 430
	2012 76 889	25 887	4 020	5 084	16 783
	2013 80 357	27 800	3 399	6 496	17 906
w odsetkach <i>in percent</i>					
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009 100,0	99,11	87,27	8,06	3,79
	2010 100,0	99,09	87,11	8,23	3,76
	2011 100,0	99,11	87,18	8,23	3,71
	2012 100,0	99,10	86,70	8,67	3,73
	2013 100,0	99,10	86,57	8,79	3,74
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009 100,0	55,47	15,73	12,66	27,08
	2010 100,0	54,40	14,69	12,63	27,07
	2011 100,0	54,60	14,80	12,73	27,08
	2012 100,0	54,47	14,30	13,12	27,04
	2013 100,0	54,12	13,85	13,08	27,18
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009 100,0	33,96	5,91	7,81	20,25
	2010 100,0	33,02	6,24	7,37	19,40
	2011 100,0	32,69	5,18	7,85	19,66
	2012 100,0	32,57	4,89	8,27	19,41
	2013 100,0	32,29	4,81	7,96	19,52
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009 100,0	30,89	3,83	5,66	21,41
	2010 100,0	32,49	4,64	7,10	20,75
	2011 100,0	33,31	4,39	7,08	21,84
	2012 100,0	33,67	5,23	6,61	21,83
	2013 100,0	34,60	4,23	8,08	22,28

TABL. 7. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION MANUFACTURING

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>					
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009 175 692	174 233	154 179	13 830	6 224
	2010 176 390	174 881	154 549	14 147	6 185
	2011 179 155	177 642	157 034	14 394	6 214
	2012 174 754	173 249	152 337	14 804	6 108
	2013 174 462	172 962	151 984	14 903	6 075
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009 2 358 152	1 420 948	417 056	327 532	676 360
	2010 2 353 610	1 394 148	391 765	326 245	676 138
	2011 2 382 050	1 404 204	396 422	329 529	678 253
	2012 2 346 862	1 375 224	376 071	333 409	665 744
	2013 2 346 931	1 358 853	363 703	330 601	664 549
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009 891 781	317 994	59 674	71 474	186 846
	2010 986 917	337 342	57 844	76 912	202 586
	2011 1 145 058	392 450	65 843	93 921	232 686
	2012 1 190 765	409 949	65 574	98 801	245 574
	2013 1 185 359	408 853	63 384	99 091	246 378
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009 44 454	15 873	1 887	3 368	10 617
	2010 39 055	15 645	2 199	3 579	9 867
	2011 43 934	18 041	2 051	3 806	12 184
	2012 43 446	18 094	2 689	3 606	11 799
	2013 46 261	19 494	2 418	4 407	12 669
w odsetkach <i>in percent</i>					
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009 100,0	99,17	87,76	7,87	3,54
	2010 100,0	99,14	87,62	8,02	3,51
	2011 100,0	99,16	87,65	8,03	3,47
	2012 100,0	99,14	87,17	8,47	3,50
	2013 100,0	99,14	87,12	8,54	3,48
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009 100,0	60,26	17,69	13,89	28,68
	2010 100,0	59,23	16,65	13,86	28,73
	2011 100,0	58,95	16,64	13,83	28,47
	2012 100,0	58,60	16,02	14,21	28,37
	2013 100,0	57,90	15,50	14,09	28,32
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009 100,0	35,66	6,69	8,01	20,95
	2010 100,0	34,18	5,86	7,79	20,53
	2011 100,0	34,27	5,75	8,20	20,32
	2012 100,0	34,43	5,51	8,30	20,62
	2013 100,0	34,49	5,35	8,36	20,79
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009 100,0	35,71	4,24	7,58	23,88
	2010 100,0	40,06	5,63	9,16	25,26
	2011 100,0	41,06	4,67	8,66	27,73
	2012 100,0	41,65	6,19	8,30	27,16
	2013 100,0	42,14	5,23	9,53	27,39

TABL. 8. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI BUDOWNICTWO
BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION CONSTRUCTION

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	226 379	226 192	218 082	6 349	1 761
	2010	233 005	232 828	224 197	6 875	1 756
	2011	239 221	239 043	229 550	7 777	1 716
	2012	233 721	233 559	224 208	7 853	1 498
	2013	223 796	223 638	214 494	7 797	1 347
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	915 662	799 129	482 555	143 405	173 169
	2010	887 698	774 620	454 158	147 517	172 945
	2011	919 254	802 063	472 860	161 478	167 725
	2012	870 168	756 584	452 496	159 323	144 765
	2013	818 310	716 515	433 108	154 741	128 666
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	238 718	184 238	89 557	37 994	56 687
	2010	245 565	191 546	93 927	42 608	55 011
	2011	277 723	209 943	92 057	54 866	63 020
	2012	251 110	193 438	86 616	51 984	54 838
	2013	244 702	194 711	95 915	50 644	48 152
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	10 682	9 109	3 216	3 317	2 576
	2010	12 847	11 502	5 777	2 836	2 889
	2011	15 049	13 649	7 378	3 182	3 088
	2012	7 789	6 669	2 745	1 673	2 250
	2013	8 740	7 943	3 915	1 649	2 379
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,92	96,33	2,80	0,78
	2010	100,0	99,92	96,22	2,95	0,75
	2011	100,0	99,93	95,96	3,25	0,72
	2012	100,0	99,93	95,93	3,36	0,64
	2013	100,0	99,93	95,84	3,48	0,60
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	87,27	52,70	15,66	18,91
	2010	100,0	87,26	51,16	16,62	19,48
	2011	100,0	87,25	51,44	17,57	18,25
	2012	100,0	86,95	52,00	18,31	16,64
	2013	100,0	87,56	52,93	18,91	15,72
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	77,18	37,52	15,92	23,75
	2010	100,0	78,00	38,25	17,35	22,40
	2011	100,0	75,59	33,15	19,76	22,69
	2012	100,0	77,03	34,49	20,70	21,84
	2013	100,0	79,57	39,20	20,70	19,68
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	85,28	30,10	31,06	24,12
	2010	100,0	89,53	44,97	22,08	22,49
	2011	100,0	90,70	49,03	21,15	20,52
	2012	100,0	85,61	35,24	21,48	28,89
	2013	100,0	90,88	44,80	18,86	27,22

TABL.9. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI HANDEL; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH
BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION TRADE AND REPAIR OF MOTOR VEHICLES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	507 259	506 818	488 238	15 195	3 385
	2010	524 828	524 408	505 071	15 962	3 375
	2011	525 768	525 336	505 987	16 134	3 215
	2012	513 237	512 813	492 967	16 731	3 115
	2013	497 578	497 154	476 509	17 577	3 068
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	2 252 919	1 830 945	1 171 703	331 400	327 842
	2010	2 252 293	1 829 728	1 166 889	337 888	324 951
	2011	2 244 870	1 809 566	1 161 893	339 161	308 512
	2012	2 195 774	1 752 743	1 111 607	343 576	297 560
	2013	2 162 294	1 707 734	1 062 979	351 075	293 680
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	1 154 922	838 080	353 097	219 953	265 030
	2010	1 215 612	875 185	353 036	236 522	285 627
	2011	1 317 624	944 013	376 008	258 911	309 094
	2012	1 370 226	971 479	390 660	278 603	302 216
	2013	1 399 443	986 521	388 526	290 796	307 199
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	21 283	12 841	3 882	3 841	5 118
	2010	20 141	13 168	4 420	4 190	4 558
	2011	21 160	13 509	4 245	4 279	4 985
	2012	22 334	13 993	4 938	4 398	4 657
	2013	21 148	12 870	4 108	4 343	4 420
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,91	96,25	3,00	0,67
	2010	100,0	99,92	96,24	3,04	0,64
	2011	100,0	99,92	96,24	3,07	0,61
	2012	100,0	99,92	96,05	3,26	0,61
	2013	100,0	99,91	95,77	3,53	0,62
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	81,27	52,01	14,71	14,55
	2010	100,0	81,24	51,81	15,00	14,43
	2011	100,0	80,61	51,76	15,11	13,74
	2012	100,0	79,82	50,62	15,65	13,55
	2013	100,0	78,98	49,16	16,24	13,58
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	72,57	30,57	19,04	22,95
	2010	100,0	72,00	29,04	19,46	23,50
	2011	100,0	71,65	28,54	19,65	23,46
	2012	100,0	70,90	28,51	20,33	22,06
	2013	100,0	70,49	27,76	20,78	21,95
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	60,34	18,24	18,05	24,05
	2010	100,0	65,38	21,95	20,80	22,63
	2011	100,0	63,84	20,06	20,22	23,56
	2012	100,0	62,65	22,11	19,69	20,85
	2013	100,0	60,86	19,42	20,54	20,90

TABL. 10. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION TRANSPORTATION AND STORAGE

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	131 959	131 757	128 656	2 347	754
	2010	138 642	138 443	135 231	2 445	767
	2011	145 942	145 752	142 034	2 914	804
	2012	141 748	141 550	137 467	3 280	803
	2013	135 225	135 027	130 583	3 640	804
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	706 537	381 668	248 414	51 279	81 975
	2010	720 050	396 886	261 708	52 462	82 716
	2011	733 656	419 444	271 819	61 237	86 388
	2012	726 374	413 954	263 222	66 994	83 738
	2013	720 152	415 528	258 301	72 611	84 616
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	131 486	79 130	38 351	17 206	23 573
	2010	148 486	91 429	45 863	19 804	25 762
	2011	169 811	107 887	52 078	24 580	31 229
	2012	177 442	112 763	51 885	29 273	31 605
	2013	185 558	119 380	54 425	31 841	33 113
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	10 337	3 891	1 690	850	1 351
	2010	11 544	4 295	1 678	966	1 651
	2011	16 831	5 974	2 485	1 128	2 361
	2012	16 187	5 558	1 705	1 269	2 585
	2013	18 149	5 293	1 854	1 282	2 157
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,85	97,50	1,78	0,57
	2010	100,0	99,86	97,54	1,76	0,55
	2011	100,0	99,87	97,32	2,00	0,55
	2012	100,0	99,86	96,98	2,31	0,57
	2013	100,0	99,85	96,57	2,69	0,59
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	54,02	35,16	7,26	11,60
	2010	100,0	55,12	36,35	7,29	11,49
	2011	100,0	57,17	37,05	8,35	11,78
	2012	100,0	56,99	36,24	9,22	11,53
	2013	100,0	57,70	35,87	10,08	11,75
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	60,18	29,17	13,09	17,93
	2010	100,0	61,57	30,89	13,34	17,35
	2011	100,0	63,53	30,67	14,47	18,39
	2012	100,0	63,55	29,24	16,50	17,81
	2013	100,0	64,34	29,33	17,16	17,85
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	37,64	16,35	8,23	13,07
	2010	100,0	37,20	14,53	8,36	14,31
	2011	100,0	35,49	14,76	6,70	14,03
	2012	100,0	34,34	10,53	7,84	15,97
	2013	100,0	29,17	10,22	7,06	11,89

TABL. 11. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI ZAKWATEROWANIE I GASTRONOMIA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION ACCOMMODATION AND CATERING

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	57 718	57 677	55 469	1 944	264
	2010	50 000	49 962	47 679	2 002	281
	2011	47 879	47 839	45 523	2 034	282
	2012	49 452	49 410	47 085	2 045	280
	2013	48 058	48 020	45 573	2 171	276
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	251 316	213 693	149 398	38 969	25 326
	2010	228 300	192 087	124 986	39 233	27 868
	2011	232 245	194 432	126 263	39 902	28 267
	2012	236 516	202 001	134 578	39 861	27 562
	2013	232 061	199 740	130 600	41 266	27 874
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	24 174	19 456	11 580	4 481	3 395
	2010	23 620	18 771	10 144	4 854	3 773
	2011	26 567	21 061	11 160	5 653	4 248
	2012	27 680	22 263	11 829	5 763	4 671
	2013	28 982	23 747	12 754	6 158	4 835
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	2 509	1 952	891	566	495
	2010	2 522	1 944	1 052	412	480
	2011	2 854	2 226	1 082	614	530
	2012	3 004	2 407	1 384	532	491
	2013	2 531	2 003	925	504	574
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,93	96,10	3,37	0,46
	2010	100,0	99,92	95,36	4,00	0,56
	2011	100,0	99,92	95,08	4,25	0,59
	2012	100,0	99,92	95,21	4,14	0,57
	2013	100,0	99,92	94,83	4,52	0,57
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	85,03	59,45	15,51	10,08
	2010	100,0	84,14	54,75	17,18	12,21
	2011	100,0	83,72	54,37	17,18	12,17
	2012	100,0	85,41	56,90	16,85	11,65
	2013	100,0	86,07	56,28	17,78	12,01
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	80,48	47,90	18,54	14,04
	2010	100,0	79,47	42,95	20,55	15,97
	2011	100,0	79,28	42,01	21,28	15,99
	2012	100,0	80,43	42,73	20,82	16,88
	2013	100,0	81,94	44,01	21,25	16,68
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	77,80	35,51	22,56	19,73
	2010	100,0	77,08	41,71	16,34	19,03
	2011	100,0	78,00	37,91	21,51	18,57
	2012	100,0	80,13	46,07	17,71	16,34
	2013	100,0	79,14	36,55	19,91	22,68

TABL. 12. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI INFORMACJA I KOMUNIKACJA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION INFORMATION AND COMMUNICATION

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	51 704	51 610	50 095	1 141	374
	2010	55 301	55 210	53 622	1 217	371
	2011	59 941	59 844	58 134	1 336	374
	2012	65 804	65 704	63 876	1 430	398
	2013	70 095	69 986	68 089	1 504	393
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	254 700	155 349	92 187	25 356	37 806
	2010	254 110	159 321	94 869	26 680	37 772
	2011	266 599	166 301	99 552	29 109	37 640
	2012	280 726	179 729	107 911	30 342	41 476
	2013	291 629	186 876	113 660	31 569	41 647
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	105 139	36 420	14 771	8 890	12 759
	2010	108 545	39 423	16 178	9 296	13 949
	2011	117 634	42 841	18 300	11 046	13 495
	2012	122 300	47 669	19 422	12 346	15 901
	2013	124 399	52 859	23 003	13 492	16 364
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	7 691	1 629	481	362	786
	2010	7 349	1 854	593	381	880
	2011	8 016	2 159	735	506	918
	2012	7 339	2 265	580	516	1 170
	2013	7 195	2 167	517	394	1 255
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,82	96,89	2,21	0,72
	2010	100,0	99,84	96,96	2,20	0,67
	2011	100,0	99,84	96,99	2,23	0,62
	2012	100,0	99,85	97,07	2,17	0,60
	2013	100,0	99,84	97,14	2,15	0,56
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	60,99	36,19	9,96	14,84
	2010	100,0	62,70	37,33	10,50	14,86
	2011	100,0	62,38	37,34	10,92	14,12
	2012	100,0	64,02	38,44	10,81	14,77
	2013	100,0	64,08	38,97	10,83	14,28
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	34,64	14,05	8,46	12,14
	2010	100,0	36,32	14,90	8,56	12,85
	2011	100,0	36,42	15,56	9,39	11,47
	2012	100,0	38,98	15,88	10,09	13,00
	2013	100,0	42,49	18,49	10,85	13,15
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	21,19	6,26	4,71	10,22
	2010	100,0	25,23	8,07	5,19	11,97
	2011	100,0	26,93	9,17	6,31	11,45
	2012	100,0	30,86	7,90	7,03	15,94
	2013	100,0	30,11	7,19	5,48	17,44

TABL. 13. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI OBSŁUGA RYNKU NIERUCHOMOŚCI
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION REAL ESTATE ACTIVITIES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	34 888	34 853	33 003	1 408	442
	2010	36 140	36 099	34 226	1 429	444
	2011	40 298	40 256	38 234	1 571	451
	2012	41 715	41 675	39 631	1 600	444
	2013	41 152	41 114	38 969	1 703	442
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	162 497	148 511	72 455	31 756	44 300
	2010	165 542	150 042	74 349	31 976	43 717
	2011	173 245	156 872	77 714	34 508	44 650
	2012	172 794	157 438	78 619	35 203	43 616
	2013	171 988	158 102	79 034	35 972	43 096
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	67 545	64 032	39 659	10 298	14 075
	2010	63 060	58 444	32 946	11 451	14 047
	2011	70 592	64 352	35 721	12 070	16 561
	2012	60 009	53 868	23 628	13 863	16 377
	2013	60 242	55 137	24 401	14 345	16 391
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	9 430	9 032	5 119	1 724	2 189
	2010	8 192	7 780	4 254	1 528	1 998
	2011	8 300	7 832	4 253	2 037	1 542
	2012	7 895	7 411	4 689	1 656	1 065
	2013	10 960	10 458	7 768	1 442	1 248
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,90	94,60	4,04	1,27
	2010	100,0	99,89	94,70	3,95	1,23
	2011	100,0	99,90	94,88	3,90	1,12
	2012	100,0	99,90	95,00	3,84	1,06
	2013	100,0	99,91	94,70	4,14	1,07
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	91,39	44,59	19,54	27,26
	2010	100,0	90,64	44,91	19,32	26,41
	2011	100,0	90,55	44,86	19,92	25,77
	2012	100,0	91,11	45,50	20,37	25,24
	2013	100,0	91,93	45,95	20,92	25,06
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	94,80	58,71	15,25	20,84
	2010	100,0	92,68	52,25	18,16	22,28
	2011	100,0	91,16	50,60	17,10	23,46
	2012	100,0	89,77	39,37	23,10	27,29
	2013	100,0	91,53	40,51	23,81	27,21
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	95,77	54,29	18,28	23,21
	2010	100,0	94,98	51,93	18,65	24,39
	2011	100,0	94,36	51,24	24,54	18,58
	2012	100,0	93,86	59,39	20,98	13,50
	2013	100,0	95,42	70,87	13,16	11,39

TABL. 14. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION PROFESSIONAL, SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	182 201	182 067	179 068	2 394	605
	2010	186 141	185 996	182 773	2 634	589
	2011	200 537	200 388	196 982	2 785	621
	2012	211 487	211 325	207 759	2 940	626
	2013	216 603	216 440	212 675	3 149	616
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	523 874	443 842	329 489	49 220	65 133
	2010	524 190	438 301	321 602	52 831	63 868
	2011	559 546	471 605	349 815	54 450	67 340
	2012	579 042	483 900	359 892	56 612	67 396
	2013	593 192	489 553	363 287	58 684	67 582
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	105 617	86 508	43 657	13 651	29 200
	2010	110 278	82 828	45 429	14 563	22 836
	2011	114 549	95 077	50 966	21 425	22 686
	2012	114 514	91 518	47 060	19 919	24 539
	2013	117 603	91 068	51 197	17 096	22 775
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	3 642	2 819	1 329	533	957
	2010	4 192	2 920	1 760	417	742
	2011	4 874	3 122	1 764	554	804
	2012	4 911	3 143	1 315	885	944
	2013	4 813	3 385	1 819	755	812
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,93	98,28	1,31	0,33
	2010	100,0	99,92	98,19	1,42	0,32
	2011	100,0	99,93	98,23	1,39	0,31
	2012	100,0	99,92	98,24	1,39	0,30
	2013	100,0	99,92	98,19	1,45	0,28
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	84,72	62,89	9,40	12,43
	2010	100,0	83,61	61,35	10,08	12,18
	2011	100,0	84,28	62,52	9,73	12,03
	2012	100,0	83,57	62,15	9,78	11,64
	2013	100,0	82,53	61,24	9,89	11,39
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	81,91	41,34	12,93	27,65
	2010	100,0	75,11	41,19	13,21	20,71
	2011	100,0	83,00	44,49	18,70	19,80
	2012	100,0	79,92	41,10	17,39	21,43
	2013	100,0	77,44	43,53	14,54	19,37
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	77,39	36,48	14,64	26,27
	2010	100,0	69,65	41,98	9,96	17,71
	2011	100,0	64,06	36,19	11,37	16,50
	2012	100,0	64,00	26,77	18,01	19,21
	2013	100,0	70,34	37,78	15,69	16,87

TABL. 15. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI ADMINISTRACJA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION ADMINISTRATIVE AND SUPPORT SERVICE ACTIVITIES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	47 313	47 082	45 217	1 268	597
	2010	50 379	50 118	48 117	1 387	614
	2011	53 457	53 204	51 128	1 445	631
	2012	56 072	55 808	53 519	1 648	641
	2013	57 435	57 155	54 795	1 692	668
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	386 145	184 907	89 755	29 225	65 927
	2010	424 014	186 499	89 060	30 697	66 742
	2011	428 494	197 933	96 765	31 865	69 303
	2012	427 394	209 710	104 706	35 266	69 738
	2013	449 944	205 963	97 997	36 209	71 757
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	41 134	27 856	10 808	6 315	10 733
	2010	47 557	31 186	12 919	6 534	11 733
	2011	53 113	34 896	14 126	7 047	13 723
	2012	58 176	39 665	18 383	7 642	13 640
	2013	60 680	39 556	18 043	8 171	13 342
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	3 179	2 276	718	472	1 086
	2010	3 212	2 508	731	553	1 224
	2011	3 969	3 163	789	419	1 955
	2012	3 410	2 853	663	508	1 682
	2013	3 567	3 074	726	425	1 923
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,51	95,57	2,68	1,26
	2010	100,0	99,48	95,51	2,75	1,22
	2011	100,0	99,53	95,64	2,70	1,18
	2012	100,0	99,53	95,45	2,94	1,14
	2013	100,0	99,51	95,40	2,95	1,16
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	47,89	23,24	7,57	17,07
	2010	100,0	43,98	21,00	7,24	15,74
	2011	100,0	46,19	22,58	7,44	16,17
	2012	100,0	49,07	24,50	8,25	16,32
	2013	100,0	45,78	21,78	8,05	15,95
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	67,72	26,28	15,35	26,09
	2010	100,0	65,58	27,17	13,74	24,67
	2011	100,0	65,70	26,60	13,27	25,84
	2012	100,0	68,18	31,60	13,14	23,45
	2013	100,0	65,19	29,73	13,47	21,99
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	71,59	22,58	14,84	34,17
	2010	100,0	78,09	22,76	17,22	38,12
	2011	100,0	79,69	19,87	10,55	49,26
	2012	100,0	83,67	19,44	14,91	49,32
	2013	100,0	86,16	20,36	11,90	53,90

TABL. 16. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI EDUKACJA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION EDUCATION

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	38 931	38 927	38 281	613	33
	2010	42 143	42 140	41 452	656	32
	2011	44 281	44 279	43 516	721	42
	2012	46 041	46 039	45 277	710	52
	2013	45 428	45 425	44 705	660	60
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	75 253	73 710	58 815	11 923	2 972
	2010	77 403	76 219	60 649	12 755	2 815
	2011	86 673	85 746	68 557	13 787	3 402
	2012	87 859	86 978	68 965	13 983	4 030
	2013	86 424	85 350	68 017	12 682	4 651
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	7 574	7 260	5 387	1 256	617
	2010	6 768	6 518	4 512	1 488	518
	2011	8 219	7 964	5 668	1 801	495
	2012	8 854	8 577	6 158	1 726	693
	2013	7 865	7 567	5 078	1 661	828
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	422	404	342	52	10
	2010	223	218	150	53	15
	2011	399	396	314	63	19
	2012	295	292	171	96	24
	2013	354	350	252	61	37
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,99	98,33	1,57	0,08
	2010	100,0	99,99	98,36	1,56	0,08
	2011	100,0	100,00	98,27	1,63	0,09
	2012	100,0	100,00	98,34	1,54	0,11
	2013	100,0	99,99	98,41	1,45	0,13
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	97,95	78,16	15,84	3,95
	2010	100,0	98,47	78,35	16,48	3,64
	2011	100,0	98,93	79,10	15,91	3,93
	2012	100,0	99,00	78,50	15,92	4,59
	2013	100,0	98,76	78,70	14,67	5,38
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	95,85	71,12	16,58	8,15
	2010	100,0	96,31	66,67	21,99	7,65
	2011	100,0	96,90	68,96	21,91	6,02
	2012	100,0	96,87	69,55	19,49	7,83
	2013	100,0	96,21	64,56	21,12	10,53
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	95,73	81,04	12,32	2,37
	2010	100,0	97,76	67,26	23,77	6,73
	2011	100,0	99,25	78,70	15,79	4,76
	2012	100,0	98,98	57,97	32,54	8,14
	2013	100,0	98,87	71,19	17,23	10,45

TABL. 17. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION HUMAN HEALTH AND SOCIAL WORK ACTIVITIES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>					
Liczba przedsiębiorstw 2009	116 899	116 837	114 689	1 884	264
<i>Number of enterprises</i>					
2010	128 656	128 586	126 394	1 894	298
2011	135 450	135 361	133 173	1 881	307
2012	147 021	146 925	144 729	1 863	333
2013	151 443	151 334	148 921	2 065	348
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... 2009	263 766	234 740	170 671	37 675	26 394
<i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>					
2010	288 755	252 151	182 935	38 108	31 108
2011	312 097	264 753	193 845	37 916	32 992
2012	333 735	284 089	211 081	38 016	34 992
2013	356 089	294 949	217 035	40 328	37 586
Przychody ogółem w mln zł 2009	26 326	22 616	14 770	4 615	3 231
<i>Total revenues in mln zł</i>					
2010	29 593	25 206	16 487	4 833	3 886
2011	35 046	29 259	19 733	5 257	4 269
2012	39 517	32 696	22 314	5 497	4 885
2013	42 355	34 228	22 544	6 157	5 527
Nakłady na środki trwałe w mln zł 2009	1 938	1 612	916	333	364
<i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>					
2010	2 182	1 809	904	450	455
2011	2 650	2 143	1 190	407	547
2012	2 805	2 338	1 524	428	386
2013	2 345	1 888	777	537	574
w odsetkach <i>in percent</i>					
Liczba przedsiębiorstw 2009	100,0	99,95	98,11	1,61	0,23
<i>Number of enterprises</i>					
2010	100,0	99,95	98,24	1,47	0,23
2011	100,0	99,93	98,32	1,39	0,23
2012	100,0	99,93	98,44	1,27	0,23
2013	100,0	99,93	98,33	1,36	0,23
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... 2009	100,0	89,00	64,71	14,28	10,01
<i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>					
2010	100,0	87,32	63,35	13,20	10,77
2011	100,0	84,83	62,11	12,15	10,57
2012	100,0	85,12	63,25	11,39	10,48
2013	100,0	82,83	60,95	11,33	10,56
Przychody ogółem 2009	100,0	85,91	56,10	17,53	12,27
<i>Total revenues</i>					
2010	100,0	85,18	55,71	16,33	13,13
2011	100,0	83,49	56,31	15,00	12,18
2012	100,0	82,74	56,47	13,91	12,36
2013	100,0	80,81	53,23	14,54	13,05
Nakłady na środki trwałe 2009	100,0	83,18	47,27	17,18	18,78
<i>Outlays on fixed assets</i>					
2010	100,0	82,91	41,43	20,62	20,85
2011	100,0	80,87	44,91	15,36	20,64
2012	100,0	83,35	54,33	15,26	13,76
2013	100,0	80,51	33,13	22,90	24,48

TABL. 18. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI KULTURA I REKREACJA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION ARTS AND RECREATION

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	16 825	16 801	16 202	342	257
	2010	17 551	17 526	16 906	354	266
	2011	19 474	19 451	18 812	362	277
	2012	16 925	16 900	16 201	408	291
	2013	17 359	17 334	16 601	420	313
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	72 632	60 439	25 982	9 544	24 913
	2010	74 412	62 335	26 751	9 616	25 968
	2011	79 083	67 472	30 702	9 771	26 999
	2012	74 471	62 522	24 260	10 768	27 494
	2013	77 627	65 195	25 351	10 965	28 879
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009	20 703	10 465	3 414	2 377	4 674
	2010	18 484	9 928	3 655	2 296	3 977
	2011	18 236	11 193	3 716	2 555	4 922
	2012	17 977	10 472	3 347	2 441	4 684
	2013	18 089	10 648	4 279	2 258	4 111
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009	1 729	1 440	388	311	742
	2010	961	764	130	181	453
	2011	1 143	916	183	194	539
	2012	1 515	1 283	366	199	718
	2013	1 661	1 359	185	284	889
w odsetkach <i>in percent</i>						
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009	100,0	99,86	96,30	2,03	1,53
	2010	100,0	99,86	96,32	2,02	1,52
	2011	100,0	99,88	96,60	1,86	1,42
	2012	100,0	99,85	95,72	2,41	1,72
	2013	100,0	99,86	95,63	2,42	1,80
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009	100,0	83,21	35,77	13,14	34,30
	2010	100,0	83,77	35,95	12,92	34,90
	2011	100,0	85,32	38,82	12,36	34,14
	2012	100,0	83,95	32,58	14,46	36,92
	2013	100,0	83,98	32,66	14,13	37,20
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009	100,0	50,55	16,49	11,48	22,58
	2010	100,0	53,71	19,77	12,42	21,52
	2011	100,0	61,38	20,38	14,01	26,99
	2012	100,0	58,25	18,62	13,58	26,06
	2013	100,0	58,86	23,66	12,48	22,73
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009	100,0	83,29	22,44	17,99	42,91
	2010	100,0	79,50	13,53	18,83	47,14
	2011	100,0	80,14	16,01	16,97	47,16
	2012	100,0	84,69	24,16	13,14	47,39
	2013	100,0	81,82	11,14	17,10	53,52

TABL. 19. PODSTAWOWE DANE O PRZEDSIĘBIORSTWACH Z SEKCJI POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA
 BASIC INFORMATION ON ENTERPRISES FROM SECTION OTHER SERVICE ACTIVITIES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>			
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>		
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>					
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009 76 200	76 183	75 745	380	58
	2010 77 864	77 852	77 365	429	58
	2011 82 378	82 367	81 911	405	51
	2012 85 496	85 484	85 009	422	53
	2013 81 926	81 914	81 398	458	58
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009 151 648	143 591	130 257	7 465	5 869
	2010 146 620	141 758	127 486	7 961	6 311
	2011 157 954	152 571	139 351	7 553	5 667
	2012 162 815	156 726	143 100	7 901	5 725
	2013 157 403	151 048	136 767	8 132	6 149
Przychody ogółem w mln zł <i>Total revenues in mln zł</i>	2009 10 568	8 172	6 382	971	819
	2010 8 453	7 715	5 445	934	1 336
	2011 9 177	8 358	6 314	1 038	1 006
	2012 10 969	9 553	7 557	1 028	968
	2013 12 266	10 080	7 821	1 172	1 087
Nakłady na środki trwałe w mln zł <i>Outlays on fixed assets in mln zł</i>	2009 355	274	182	64	28
	2010 478	434	236	73	125
	2011 773	679	565	49	66
	2012 479	390	271	88	31
	2013 392	324	216	52	56
w odsetkach <i>in percent</i>					
Liczba przedsiębiorstw <i>Number of enterprises</i>	2009 100,0	99,98	99,40	0,50	0,08
	2010 100,0	99,98	99,36	0,55	0,07
	2011 100,0	99,99	99,43	0,49	0,06
	2012 100,0	99,99	99,43	0,49	0,06
	2013 100,0	99,99	99,36	0,56	0,07
Liczba pracujących (stan na 31 XII)..... <i>Number of persons employed (as of 31 XII)</i>	2009 100,0	94,69	85,89	4,92	3,87
	2010 100,0	96,68	86,95	5,43	4,30
	2011 100,0	96,59	88,22	4,78	3,59
	2012 100,0	96,26	87,89	4,85	3,52
	2013 100,0	95,96	86,89	5,17	3,91
Przychody ogółem <i>Total revenues</i>	2009 100,0	77,33	60,39	9,19	7,75
	2010 100,0	91,27	64,42	11,05	15,81
	2011 100,0	91,08	68,80	11,31	10,96
	2012 100,0	87,09	68,89	9,37	8,82
	2013 100,0	82,18	63,76	9,55	8,86
Nakłady na środki trwałe <i>Outlays on fixed assets</i>	2009 100,0	77,18	51,27	18,03	7,89
	2010 100,0	90,79	49,37	15,27	26,15
	2011 100,0	87,84	73,09	6,34	8,54
	2012 100,0	81,42	56,58	18,37	6,47
	2013 100,0	82,65	55,10	13,27	14,29

TABL. 20. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA
 NUMBER OF ENTERPRISES BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
Dolnośląskie	2009	130 688	130 418	125 346	3 896	1 176
	2010	135 821	135 538	130 340	4 023	1 175
	2011	138 449	138 170	132 901	4 084	1 185
	2012	145 106	144 810	139 474	4 172	1 164
	2013	141 605	141 298	135 931	4 237	1 130
Kujawsko-pomorskie	2009	81 795	81 641	78 160	2 592	889
	2010	85 520	85 360	81 784	2 721	855
	2011	85 682	85 526	81 858	2 817	851
	2012	87 043	86 887	83 217	2 852	818
	2013	85 205	85 050	81 327	2 891	832
Lubelskie	2009	70 663	70 581	67 888	2 072	621
	2010	73 267	73 187	70 344	2 213	630
	2011	76 448	76 368	73 463	2 286	619
	2012	76 196	76 115	73 151	2 374	590
	2013	73 863	73 784	70 682	2 532	570
Lubuskie	2009	43 651	43 581	41 823	1 367	391
	2010	44 503	44 433	42 655	1 378	400
	2011	46 101	46 028	44 185	1 455	388
	2012	45 142	45 077	43 242	1 444	391
	2013	44 307	44 237	42 399	1 444	394
Łódzkie	2009	109 139	108 963	104 472	3 434	1 057
	2010	115 988	115 805	111 210	3 571	1 024
	2011	119 348	119 161	114 568	3 590	1 003
	2012	121 334	121 159	116 392	3 790	977
	2013	115 853	115 672	110 801	3 930	941
Małopolskie	2009	148 358	148 111	142 261	4 492	1 358
	2010	157 841	157 592	151 358	4 852	1 382
	2011	165 107	164 865	158 461	5 031	1 373
	2012	163 176	162 935	156 239	5 366	1 330
	2013	163 865	163 614	156 366	5 922	1 326
Mazowieckie	2009	277 593	276 861	266 478	7 682	2 701
	2010	285 398	284 657	274 032	7 920	2 705
	2011	294 064	293 292	282 082	8 478	2 732
	2012	305 998	305 231	293 790	8 757	2 684
	2013	304 015	303 223	291 645	8 948	2 630
Opolskie	2009	37 128	37 068	35 463	1 251	354
	2010	36 748	36 689	35 033	1 295	361
	2011	37 541	37 478	35 785	1 342	351
	2012	36 548	36 489	34 828	1 320	341
	2013	37 581	37 526	35 788	1 400	338

TABL. 20. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI I W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA (DOK.)
 NUMBER OF ENTERPRISES BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP (CONT.)

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
Podkarpackie	2009	63 312	63 161	60 092	2 349	720
	2010	68 812	68 667	65 408	2 513	746
	2011	74 163	74 027	70 603	2 658	766
	2012	70 430	70 293	66 796	2 757	740
	2013	70 653	70 520	66 844	2 953	723
Podlaskie	2009	40 202	40 149	38 581	1 216	352
	2010	41 733	41 674	40 043	1 286	345
	2011	44 572	44 514	42 803	1 360	351
	2012	43 197	43 136	41 439	1 353	344
	2013	43 988	43 931	42 180	1 409	342
Pomorskie	2009	110 577	110 415	106 292	3 141	982
	2010	111 509	111 349	107 032	3 328	989
	2011	119 362	119 192	114 751	3 453	988
	2012	116 185	116 006	111 484	3 550	972
	2013	113 498	113 325	108 672	3 650	1 003
Śląskie	2009	198 827	198 411	189 725	6 679	2 007
	2010	201 392	200 972	192 012	6 947	2 013
	2011	207 947	207 526	198 162	7 368	1 996
	2012	210 639	210 211	200 416	7 798	1 997
	2013	208 267	207 858	197 737	8 121	2 000
Świętokrzyskie	2009	45 455	45 378	43 674	1 307	397
	2010	47 305	47 231	45 433	1 394	404
	2011	50 101	50 025	48 177	1 460	388
	2012	47 492	47 419	45 468	1 571	380
	2013	48 142	48 067	46 077	1 625	365
Warmińsko-mazurskie	2009	53 980	53 911	51 800	1 620	491
	2010	55 548	55 476	53 310	1 683	483
	2011	53 882	53 813	51 617	1 697	499
	2012	52 847	52 775	50 582	1 722	471
	2013	51 819	51 748	49 593	1 697	458
Wielkopolskie	2009	171 831	171 513	164 736	5 057	1 720
	2010	175 102	174 776	167 780	5 233	1 763
	2011	181 408	181 083	173 668	5 676	1 739
	2012	183 667	183 339	175 677	5 949	1 713
	2013	179 998	179 673	171 943	6 021	1 709
Zachodniopomorskie	2009	90 329	90 253	87 627	2 034	592
	2010	90 177	90 091	87 291	2 234	566
	2011	90 428	90 346	87 514	2 244	588
	2012	89 943	89 860	86 992	2 296	572
	2013	88 802	88 717	85 801	2 348	568

TABL. 21. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA - STRUKTURA
 NUMBER OF ENTERPRISES BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP - STRUCTURE

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
			w odsetkach <i>in percent</i>			
Dolnośląskie	2009	100,0	99,79	95,91	2,98	0,90
	2010	100,0	99,79	95,96	2,96	0,87
	2011	100,0	99,80	95,99	2,95	0,86
	2012	100,0	99,80	96,12	2,88	0,80
	2013	100,0	99,78	95,99	2,99	0,80
Kujawsko-pomorskie	2009	100,0	99,81	95,56	3,17	1,09
	2010	100,0	99,81	95,63	3,18	1,00
	2011	100,0	99,82	95,54	3,29	0,99
	2012	100,0	99,82	95,60	3,28	0,94
	2013	100,0	99,82	95,45	3,39	0,98
Lubelskie	2009	100,0	99,88	96,07	2,93	0,88
	2010	100,0	99,89	96,01	3,02	0,86
	2011	100,0	99,90	96,10	2,99	0,81
	2012	100,0	99,89	96,00	3,12	0,77
	2013	100,0	99,89	95,69	3,43	0,77
Lubuskie	2009	100,0	99,84	95,81	3,13	0,90
	2010	100,0	99,84	95,85	3,10	0,90
	2011	100,0	99,84	95,84	3,16	0,84
	2012	100,0	99,86	95,79	3,20	0,87
	2013	100,0	99,84	95,69	3,26	0,89
Łódzkie	2009	100,0	99,84	95,72	3,15	0,97
	2010	100,0	99,84	95,88	3,08	0,88
	2011	100,0	99,84	95,99	3,01	0,84
	2012	100,0	99,86	95,93	3,12	0,81
	2013	100,0	99,84	95,64	3,39	0,81
Małopolskie	2009	100,0	99,83	95,89	3,03	0,92
	2010	100,0	99,84	95,89	3,07	0,88
	2011	100,0	99,85	95,97	3,05	0,83
	2012	100,0	99,85	95,75	3,29	0,82
	2013	100,0	99,85	95,42	3,61	0,81
Mazowieckie	2009	100,0	99,74	96,00	2,77	0,97
	2010	100,0	99,74	96,02	2,78	0,95
	2011	100,0	99,74	95,93	2,88	0,93
	2012	100,0	99,75	96,01	2,86	0,88
	2013	100,0	99,74	95,93	2,94	0,87
Opolskie	2009	100,0	99,84	95,52	3,37	0,95
	2010	100,0	99,84	95,33	3,52	0,98
	2011	100,0	99,83	95,32	3,57	0,93
	2012	100,0	99,84	95,29	3,61	0,93
	2013	100,0	99,85	95,23	3,73	0,90

TABL. 21. LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA - STRUKTURA (DOK.)
NUMBER OF ENTERPRISES BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP - STRUCTURE (CONT.)

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
			w odsetkach <i>in percent</i>			
Podkarpackie	2009	100,0	99,76	94,91	3,71	1,14
	2010	100,0	99,79	95,05	3,65	1,08
	2011	100,0	99,82	95,20	3,58	1,03
	2012	100,0	99,81	94,84	3,91	1,05
	2013	100,0	99,81	94,61	4,18	1,02
Podlaskie	2009	100,0	99,87	95,97	3,02	0,88
	2010	100,0	99,86	95,95	3,08	0,83
	2011	100,0	99,87	96,03	3,05	0,79
	2012	100,0	99,86	95,93	3,13	0,80
	2013	100,0	99,87	95,89	3,20	0,78
Pomorskie	2009	100,0	99,85	96,12	2,84	0,89
	2010	100,0	99,86	95,99	2,98	0,89
	2011	100,0	99,86	96,14	2,89	0,83
	2012	100,0	99,85	95,95	3,06	0,84
	2013	100,0	99,85	95,75	3,22	0,88
Śląskie	2009	100,0	99,79	95,42	3,36	1,01
	2010	100,0	99,79	95,34	3,45	1,00
	2011	100,0	99,80	95,29	3,54	0,96
	2012	100,0	99,80	95,15	3,70	0,95
	2013	100,0	99,80	94,94	3,90	0,96
Świętokrzyskie	2009	100,0	99,83	96,08	2,88	0,87
	2010	100,0	99,84	96,04	2,95	0,85
	2011	100,0	99,85	96,16	2,91	0,77
	2012	100,0	99,85	95,74	3,31	0,80
	2013	100,0	99,84	95,71	3,38	0,76
Warmińsko-mazurskie	2009	100,0	99,87	95,96	3,00	0,91
	2010	100,0	99,87	95,97	3,03	0,87
	2011	100,0	99,87	95,80	3,15	0,93
	2012	100,0	99,86	95,71	3,26	0,89
	2013	100,0	99,86	95,70	3,27	0,88
Wielkopolskie	2009	100,0	99,81	95,87	2,94	1,00
	2010	100,0	99,81	95,82	2,99	1,01
	2011	100,0	99,82	95,73	3,13	0,96
	2012	100,0	99,82	95,65	3,24	0,93
	2013	100,0	99,82	95,52	3,35	0,95
Zachodniopomorskie	2009	100,0	99,92	97,01	2,25	0,66
	2010	100,0	99,90	96,80	2,48	0,63
	2011	100,0	99,91	96,78	2,48	0,65
	2012	100,0	99,91	96,72	2,55	0,64
	2013	100,0	99,90	96,62	2,64	0,64

TABL. 22. LICZBA PRACUJĄCYCH WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA
 NUMBER OF PERSONS EMPLOYED BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
Dolnośląskie	2009	697 903	474 391	266 731	86 433	121 227
	2010	692 784	465 594	257 575	86 610	121 409
	2011	707 544	475 220	265 042	87 389	122 789
	2012	718 182	478 015	271 440	87 257	119 318
	2013	715 966	467 181	263 639	87 441	116 101
Kujawsko-pomorskie	2009	400 691	318 803	164 468	59 427	94 908
	2010	396 506	311 044	157 447	60 534	93 063
	2011	402 806	317 610	163 190	62 624	91 796
	2012	399 579	315 432	163 484	63 156	88 792
	2013	391 392	306 049	156 475	61 708	87 866
Lubelskie	2009	319 579	256 520	148 565	45 612	62 343
	2010	329 184	252 402	141 750	47 147	63 505
	2011	338 463	261 109	151 132	47 820	62 157
	2012	329 815	252 072	143 969	49 134	58 969
	2013	328 191	250 163	141 627	50 645	57 891
Lubuskie	2009	197 641	160 562	88 954	30 752	40 856
	2010	202 258	163 046	90 085	30 812	42 149
	2011	200 592	159 322	86 935	31 569	40 818
	2012	194 575	157 346	84 841	30 969	41 536
	2013	196 088	155 968	84 738	30 295	40 935
Łódzkie	2009	542 268	419 063	235 277	76 582	107 204
	2010	552 001	413 275	231 755	77 395	104 125
	2011	560 723	418 892	241 017	76 770	101 105
	2012	547 169	410 810	233 297	79 350	98 163
	2013	537 219	397 860	222 001	81 047	94 812
Małopolskie	2009	734 360	556 072	318 685	99 976	137 411
	2010	754 356	561 519	316 789	103 753	140 977
	2011	770 876	578 862	331 092	106 904	140 866
	2012	746 753	554 567	305 500	112 758	136 309
	2013	763 615	568 247	312 798	119 826	135 623
Mazowieckie	2009	1 896 184	1 026 166	566 566	172 099	287 501
	2010	1 895 997	1 024 048	562 513	174 698	286 837
	2011	1 926 637	1 048 124	573 657	183 086	291 381
	2012	1 918 311	1 066 367	595 290	185 803	285 274
	2013	1 924 271	1 044 965	578 486	185 897	280 582
Opolskie	2009	175 826	140 890	76 739	27 651	36 500
	2010	172 683	140 655	75 634	27 887	37 134
	2011	176 915	142 765	77 847	28 370	36 548
	2012	167 819	136 541	73 176	27 489	35 876
	2013	164 381	134 450	70 598	28 000	35 852

TABL. 22. LICZBA PRACUJĄCYCH WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI I W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA (DOK.)
 NUMBER OF PERSONS EMPLOYED BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP (CONT.)

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
Podkarpackie	2009	352 206	260 657	129 831	52 758	78 068
	2010	360 483	267 321	131 633	54 776	80 912
	2011	366 411	276 211	136 518	57 163	82 530
	2012	354 206	268 108	131 477	57 522	79 109
	2013	353 852	266 434	127 539	60 630	78 265
Podlaskie	2009	171 362	141 167	77 385	27 358	36 424
	2010	171 151	139 824	76 635	28 252	34 937
	2011	178 224	145 938	81 797	29 144	34 997
	2012	174 721	141 673	79 280	29 029	33 364
	2013	172 354	140 768	77 215	29 651	33 902
Pomorskie	2009	491 319	392 344	220 750	70 609	100 985
	2010	489 222	393 280	218 646	72 060	102 574
	2011	498 951	404 509	228 635	73 458	102 416
	2012	489 464	394 600	220 241	74 433	99 926
	2013	480 702	389 500	209 583	75 327	104 590
Śląskie	2009	1 180 358	800 545	440 343	149 264	210 938
	2010	1 167 474	786 865	424 843	150 095	211 927
	2011	1 189 420	807 434	438 847	157 880	210 707
	2012	1 180 319	795 960	425 657	162 177	208 126
	2013	1 170 059	801 255	425 949	164 540	210 766
Świętokrzyskie	2009	206 662	164 012	91 737	29 179	43 096
	2010	206 516	165 359	90 146	30 507	44 706
	2011	213 762	171 053	97 197	31 869	41 987
	2012	205 886	165 640	92 667	32 753	40 220
	2013	201 579	159 349	88 775	33 088	37 486
Warmińsko-mazurskie	2009	235 291	192 545	107 709	36 027	48 809
	2010	235 740	192 083	107 406	36 344	48 333
	2011	233 865	191 932	106 088	36 034	49 810
	2012	232 932	184 667	101 083	36 678	46 906
	2013	225 820	180 445	98 288	35 913	46 244
Wielkopolskie	2009	903 558	651 253	360 529	114 915	175 809
	2010	910 188	645 863	351 879	115 100	178 884
	2011	934 532	662 347	361 831	123 484	177 032
	2012	950 804	671 764	370 869	127 332	173 563
	2013	953 188	656 386	356 011	126 046	174 329
Zachodniopomorskie	2009	324 727	275 598	169 933	44 645	61 020
	2010	322 511	269 480	164 361	47 488	57 631
	2011	328 816	275 210	167 733	48 001	59 476
	2012	326 816	272 963	167 202	48 119	57 642
	2013	320 222	262 930	157 738	48 076	57 116

TABL. 23. LICZBA PRACUJĄCYCH WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA - STRUKTURA
 NUMBER OF PERSONS EMPLOYED BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP - STRUCTURE

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
			w odsetkach <i>in percent</i>			
Dolnośląskie	2009	100,0	67,97	38,22	12,38	17,37
	2010	100,0	67,21	37,18	12,50	17,52
	2011	100,0	67,16	37,46	12,35	17,35
	2012	100,0	66,56	37,80	12,15	16,61
	2013	100,0	65,25	36,82	12,21	16,22
Kujawsko-pomorskie	2009	100,0	79,56	41,05	14,83	23,69
	2010	100,0	78,45	39,71	15,27	23,47
	2011	100,0	78,85	40,51	15,55	22,79
	2012	100,0	78,94	40,91	15,81	22,22
	2013	100,0	78,20	39,98	15,77	22,45
Lubelskie	2009	100,0	80,27	46,49	14,27	19,51
	2010	100,0	76,68	43,06	14,32	19,29
	2011	100,0	77,15	44,65	14,13	18,36
	2012	100,0	76,43	43,65	14,90	17,88
	2013	100,0	76,22	43,15	15,43	17,64
Lubuskie	2009	100,0	81,24	45,01	15,56	20,67
	2010	100,0	80,61	44,54	15,23	20,84
	2011	100,0	79,43	43,34	15,74	20,35
	2012	100,0	80,87	43,60	15,92	21,35
	2013	100,0	79,54	43,21	15,45	20,88
Łódzkie	2009	100,0	77,28	43,39	14,12	19,77
	2010	100,0	74,87	41,98	14,02	18,86
	2011	100,0	74,71	42,98	13,69	18,03
	2012	100,0	75,08	42,64	14,50	17,94
	2013	100,0	74,06	41,32	15,09	17,65
Małopolskie	2009	100,0	75,72	43,40	13,61	18,71
	2010	100,0	74,44	41,99	13,75	18,69
	2011	100,0	75,09	42,95	13,87	18,27
	2012	100,0	74,26	40,91	15,10	18,25
	2013	100,0	74,42	40,96	15,69	17,76
Mazowieckie	2009	100,0	54,12	29,88	9,08	15,16
	2010	100,0	54,01	29,67	9,21	15,13
	2011	100,0	54,40	29,78	9,50	15,12
	2012	100,0	55,59	31,03	9,69	14,87
	2013	100,0	54,30	30,06	9,66	14,58
Opolskie	2009	100,0	80,13	43,64	15,73	20,76
	2010	100,0	81,45	43,80	16,15	21,50
	2011	100,0	80,70	44,00	16,04	20,66
	2012	100,0	81,36	43,60	16,38	21,38
	2013	100,0	81,79	42,95	17,03	21,81

TABL. 23. LICZBA PRACUJĄCYCH WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA - STRUKTURA (DOK.)
 NUMBER OF PERSONS EMPLOYED BY SIZE CLASS AND BY VOIVODSHIP - STRUCTURE (CONT.)

WOJEWÓDZTWA WYSZCZEGÓLNIENIE VOIVODSHIPS SPECIFICATION	Przedsiębiorstwa ogółem <i>Enterprises total</i>	Małe i średnie przedsiębiorstwa <i>Small and medium enterprises</i>				
		razem <i>total</i>	o liczbie pracujących <i>by persons employed</i>			
			do 9 <i>up to 9</i>	10-49	50-249	
			w odsetkach <i>in percent</i>			
Podkarpackie	2009	100,0	74,01	36,86	14,98	22,17
	2010	100,0	74,16	36,52	15,20	22,45
	2011	100,0	75,38	37,26	15,60	22,52
	2012	100,0	75,69	37,12	16,24	22,33
	2013	100,0	75,30	36,04	17,13	22,12
Podlaskie	2009	100,0	82,38	45,16	15,97	21,26
	2010	100,0	81,70	44,78	16,51	20,41
	2011	100,0	81,88	45,90	16,35	19,64
	2012	100,0	81,09	45,38	16,61	19,10
	2013	100,0	81,67	44,80	17,20	19,67
Pomorskie	2009	100,0	79,86	44,93	14,37	20,55
	2010	100,0	80,39	44,69	14,73	20,97
	2011	100,0	81,07	45,82	14,72	20,53
	2012	100,0	80,62	45,00	15,21	20,42
	2013	100,0	81,03	43,60	15,67	21,76
Śląskie	2009	100,0	67,82	37,31	12,65	17,87
	2010	100,0	67,40	36,39	12,86	18,15
	2011	100,0	67,88	36,90	13,27	17,72
	2012	100,0	67,44	36,06	13,74	17,63
	2013	100,0	68,48	36,40	14,06	18,01
Świętokrzyskie	2009	100,0	79,36	44,39	14,12	20,85
	2010	100,0	80,07	43,65	14,77	21,65
	2011	100,0	80,02	45,47	14,91	19,64
	2012	100,0	80,45	45,01	15,91	19,54
	2013	100,0	79,05	44,04	16,41	18,60
Warmińsko-mazurskie	2009	100,0	81,83	45,78	15,31	20,74
	2010	100,0	81,48	45,56	15,42	20,50
	2011	100,0	82,07	45,36	15,41	21,30
	2012	100,0	79,28	43,40	15,75	20,14
	2013	100,0	79,91	43,52	15,90	20,48
Wielkopolskie	2009	100,0	72,08	39,90	12,72	19,46
	2010	100,0	70,96	38,66	12,65	19,65
	2011	100,0	70,87	38,72	13,21	18,94
	2012	100,0	70,65	39,01	13,39	18,25
	2013	100,0	68,86	37,35	13,22	18,29
Zachodniopomorskie	2009	100,0	84,87	52,33	13,75	18,79
	2010	100,0	83,56	50,96	14,72	17,87
	2011	100,0	83,70	51,01	14,60	18,09
	2012	100,0	83,52	51,16	14,72	17,64
	2013	100,0	82,11	49,26	15,01	17,84

SKRÓTY STOSOWANE W PUBLIKACJI

Abbreviations in the publication

tys.	= tysiąc thousand
mln	= milion <i>million</i>
mld <i>bn</i>	= miliard = <i>billion</i>
PKD	= Polska Klasyfikacja Działalności <i>Polish Classification of Activity</i>
NACE	= Nomenclature des Activites de Communaute Europeenne

SKRÓTY I PEŁNE NAZWY WEDŁUG PKD 2007 STOSOWANE W PUBLIKACJI

ABBREVIATIONS AND FULL NAMES ACCORDING PKD 2007 USED IN THE PUBLICATION

Skrót <i>Abbreviation</i>	Pełna nazwa <i>Full name</i>
Handel; naprawa pojazdów samochodowych <i>Trade; repair of motor vehicles</i>	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle <i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles</i>
Zakwaterowanie i gastronomia <i>Accommodation and catering</i>	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi <i>Accommodation and food service activities</i>
Obsługa rynku nieruchomości <i>x</i>	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości <i>Real estate activities</i>
Administrowanie i działalność wspierająca <i>x</i>	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca <i>Administrative and support service activities</i>
Kultura i rekreacja <i>Arts and recreation</i>	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją <i>Arts, entertainment and recreation</i>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła.

When publishing CSO data please indicate the source.